

शेतांचे पाडा पडू बाबू महजौ खेळू

DEPARTMENT OF AGRICULTURE WISHES A BUMPER CROP THIS SEASON

- Avail the benefit of subsidized cost of paddy seed, cowpea, groundnut and vegetables.
- Adopt mechanization with Government Assistance.
- Protect your crops from stray animals by fencing subsidy.
- Avail subsidy on pesticides and sprayers.

For more details contact:

ZONAL AGRICULTURAL OFFICER
OF YOUR TALUKA

ISSUED BY

**DEPARTMENT OF AGRICULTURE
GOVERNMENT OF GOA**

Ph. 2465443 Fax: 0832-2565441

कॉंकणी मासिक

लिंगम्

(६) -दिलीप बोरकार

वर्ष : ९ अंक ९

(आण्णमायचे नोंदणी खालील तात्रीक बदल)

जुलाय २००९

मूळ वर्ष : ८ अंक ७

मोल १५ रुपया

मुखेल संपादक

दिलीप बोरकार

मुद्रक आनी प्रकाशक

दिलीप बोरकार

छापणावळ

सहाद्री ऑफसेट, खोली-तिसवाडी

मार्केटिंग व्यवस्थापन

कामिनी किणी

अक्षर जुळवणी आनी मांडावळ

श्वेता नाईक

वर्गणीचे दर

वर्षुकी २०० रु. / तीन वर्षा ५५० रु.

खंयच्याय म्हयन्या सावन

वर्गणीदार जांव येता, वर्गणीचो चेक

'बिंब' ह्या नावान धाडचो

संपादकीय पत्रवेळाराचो पत्तो

'धर्म-लक्ष्मी', सात लैरैन्स,

आगशी - गोंय ४०३ २०४

दूरध्वनी : (०८३२) २४३८३५५

E-mail : bimbkonkani@yahoo.com.in

हा अंकांत उक्तायल्ले विचार स्था त्या बरोवप्पावे आसात.
संपादक मंडळ ताचेकडेन सहभत आसतच अशें ना.

शेतांचे पाडा पांडु

वातू महाजो स्पेश्यू

संपादकीय / ३

प्रतिबिम्ब / ४

कथा - ऐडिवन जे. एफ. डिसोझा / १२

नवलिका - न. ध. बोरकार / १६

दिका - विन्सी क्वाद्रूस / २४

तेफळां - रूपा कोसंबे / ३०

कथिका - विणा पेजावर / ४०

पारावरचे गजाली - शामकांत मर्ज / ४२

उशणीं वायनां - उदय देशप्रभू / ४५

भोंवडी - पद्मनाभ नायक / ४९

पडवेर - अपणा गारूडी / ५३

इंद्रधोणू - अतुल पंडित / ५४

उत्तरकुवाडे - संतोष शिवराम हल्ळर्णकार / ५८

रांदची कूड - सुफला रुद्राजी गायतोंडे / ५९

भलायकी - डॉ. वंदना धुमे / ६०

आयलें तशें गायलें - दिलीप बोरकार / ६२

मरमंगेदगा २६

र. वि. पंडित

रमेश लाड

व्यंकटेश शिरोडकार

सुनिता सुभाष शाह

अशोक शीलकार

विमल प्रभुदेसाय

सरस्वती दा. नायक

संहिता कुलकर्णी

भुरग्यांचे आंगण ३५

नागेश नायक वडिये

गंधा अनिल घार्से

भिकाजी घाणेकार

विमल प्रभुदेसाय

सुधा खरंगटे

S. L. SHET

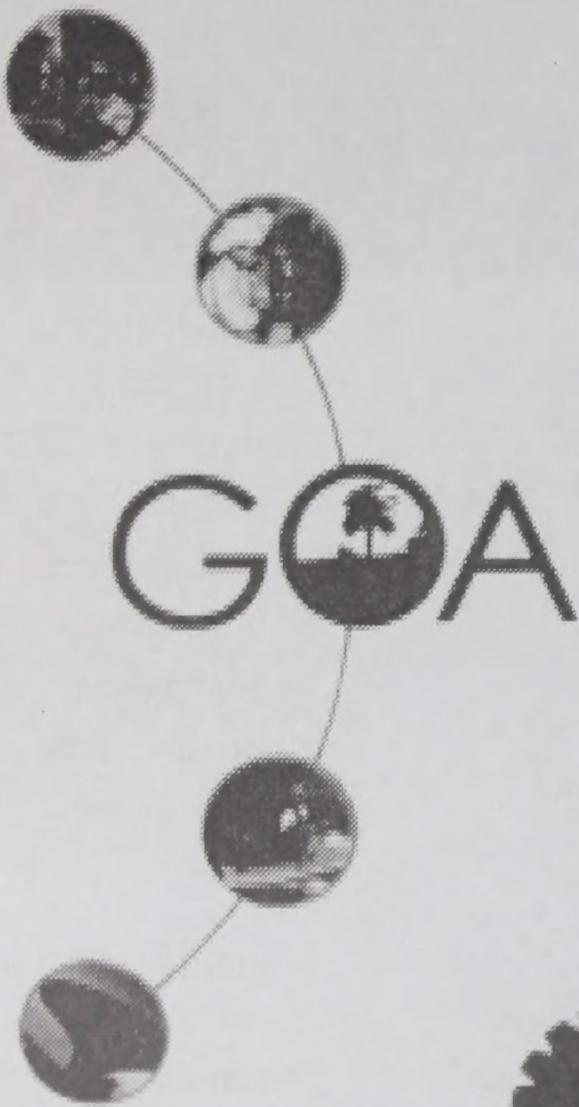
JEWELLERS & DIAMOND HOUSE

K. S. Rao Road, Mangalore. Ph: 2440242

रेखाचित्रां - गिरिश नंदा बोरकार

Goa: Progressive Industrial Destination

Goa invites investments for its Pharma, Food Processing, Bio-tech and Apparel Parks. Goa is hailed as the best industrial destination in the country on account of several factors that set it apart from the other states.

Some of these are :

- * Excellent climate, culture & environment.
- * The best educated manpower resource.
- * Accessibility by rail, road, air & sea.
- * Committed government & bureaucracy.
- * Ample power.
- * Executives feel at home.
- * State-of-the-art communications.
- * Several professional educational institutions.
- * Excellent management - labour relations.
- * Abundant Warehousing.
- * Modern port & international airport.
- * A major health tourism destination.

GOA INDUSTRIAL DEVELOPMENT CORPORATION

A Government of Goa Undertaking

Corporate Office : Plot No. 13 A-2, EDC Complex,
Patto Plaza, Panaji-Goa 403 001.

Tel.: (0832) 2437470 to 73 Fax: (0832) 2437478/79

E-mail: goaidc@sancharnet.in Website: www.goaidc.com

दिगंबर कामतीन लक्ष घालचे...!

आयज जातली फाल्यां जातली म्हणत एकदांची म्हायती खात्याची बसका फाटल्या म्हयन्यांत जाली. ही बसका सरकारी जायरात धोरण थारावपा खातीर आशिल्ल्यान गोंयच्या तशेंच हेर राज्यांतल्यान 'प्रिन्ट तशेंच इलेक्ट्रॉनीक' माध्यमाच्या जाळवणदाराचें बारकायेन लक्ष आशिल्लें. तेच पासत तांचे प्रतिनिधी मोठे संख्येन हे बसकेक हाजीर आशिल्ले. हाचेवेल्यान सरकारी जायरात धोरण आयच्या काळार 'प्रिन्ट तशेंच इलेक्ट्रॉनीक मेडिया' खातीर कितलें महत्वाचें तें कळून येता.

प्रसार माध्यमांक लोकशाय जिवी दवरपा खातीर सरकारच्या ध्येय धोरणांचेर बडी ही मारचीच पडटा. सरकारी जायराती मेलच्योना ह्या भयान सरकारच्या लोकहिता आडच्या धोरणांकडेन आडनदर केल्यार प्रसार माध्यमांक कांयच अर्थ उरचोना. तेच वांगडा अमुकच प्रसार माध्यम सरकारच्या आड आसा असो गैर समज करून घेवन त्या माध्यमाक सवती वागणूक दिली जाल्यार सरकारी यंत्रणेक हें मातृय सोबना. बिम्ब मासिका बाबतींत हें हे आदीं घडलां देखून सरकाराचेर बडी मारल्या ती खंयच्या अर्थानी मारल्या, तो अर्थ मर्तींत घेवनूच सरकारान माध्यमाकडेन पळोवंचें पडटलें.

सरकाराची ध्येय धोरणां आनी वावर लोकांमुखार पारदर्शकपणान पावतले जाल्यार प्रसार माध्यमाची सरकाराक गरज आसा आनी प्रसार माध्यमां जिवी उरतलीं जाल्यार सरकारच्या आर्थिक मजतीची गरज प्रसार माध्यमांक आसा. तेच वांगडा कोणाक कितलो आदार दिवपाचो आसा ताचोय विचार सरकारच्या धोरणांत जावंक जाय.

सरकारची भुमिका ही आवयभेन आसूक जाय. आवय सदांच आपल्या अशक्त आनी दुबळ्या भुग्यांकडेन चड लक्ष दिता. जोर आयिल्ल्याक, तो पिंडेतल्यान भायर सरून हेरांवांगडा बागडचो देखून खाशेलें अन्न

दिता. तीच भुमिका सरकारान आपलें जायरात धोरण थारायतना घेवप गरजेची आसा.

म्हायती खात्यान धोरण थारावपा खातीर जी बसका आपयल्ली तातूंत चड खपाच्या माध्यमांक जायरात दिवंच्यो. जांका खप ना तांका जायराती दिवप म्हळ्यार सरकारी दुडवांचो अपव्यय असो सूर हे बसकेत कांय लोकांनी काडलो. तांचो रोख हो कोंकणीचेर आनी चड करून देवनागरी कोंकणीचेर आशिल्लो. कोंकणी दिसाळ्यांक आनी हेर नेमाळ्यांक जायराती दिवन कांयच फायदो ना हेंच हे लोक सांगूक सोदताले.

आयज गोंयांत भायल्यान नवे नवे लोक आपलीं नवीनवीं खबरापत्रां घेवन येतात. गोंयांत नवीनवीं इलेक्ट्रॉनीक माध्यमां वयर सरतात. दरेकल्यान आपापलो पसरो घालचोच. तेच वांगडा गोंयच्या अस्तित्वाचो, गोंयचे संस्कृतायेचो हुसको बाळगून त्यो गजाली तिगोवपा खातीर जे कोण कश्टतात तांच्या नांवान नाकशिमरेपणा करपाची गरज आसा अशें आमकां दिसना.

गोंयांत इंग्लेजीचे प्रस्थ वाडटा. लोकांक आपलें किंते आनी अडेचे किंते हें अजून कळना. आपलें सत्व होगडावन गोंयचे लोक आजूय चकचकता तें भांगर मानून खोट्या फाटल्यान धांवतात. तांका तातुंतल्यान फाटीं ओढून खरी गजाल सांगपा खातीर गोंयचे कांय लोक वावुरतात आनी ते पासत रिणाचे दोंगर माथ्यार घेतात.

कोंकणितलें एकलें एकसुरे दिसाळें 'सुनापरान्त' ह्या प्रकारांत आसपावता. 'बिम्ब' मासिक चलता. कित्याक तें साप्ताहिक करप वो दिसाळें करप तांकी भायलें आसा देकून. अशींच कांय नेमाळीं कोंकणी भक्त काडटात. कांय लोक चवथ वो दिवाळी अंक काडटात.

हो वावर सरकारी जायराती घेवन बोल्सां भरपाचो न्हय. बोल्सां भरपाचीं कामां कोण करता आनी कोण त्या उद्देश्यान गोंयांत आयल्यात हाचो हिशेब सरकारान करूक जाय. तांकां पोटभर वाडप आनी गोंयच्या मातयेतल्या नेमाळ्यांक, जीं गोंयचे

सत्व राखूंक वावुरतात तांचे मुखार उश्ट्यो पत्रावळी उडोवप म्हळ्यार सरकारचें जायरात धोरण सार्थी पावलें अशें महणूक जावचें ना.

कोंकणी ही गोंयची राजभास. ती सरकाराचेर कोणे लादूना. सरकारान ती मानून घेतल्या. तेच पासत कोंकणीचीं जितलीं नेमाळीं गोंयांत भायर सरतात तीं तिगोवपाची आनी चलोवपाची सरकारची लागणूक थारता. तांच्या खपाचो हिशेब करून तांचो प्राणवायुच काढून घेतलो जाल्यार सरकाराची सांस्कृतीक बुन्याद डळमळीत जातली.

हांगा आमी मुखेलमंत्रानी लक्ष घालचें अशें म्हणपाचें सोडून दिगंबर कामतीन लक्ष घालचें अशें म्हळा. कारण दिगंबरबाब हे सद्या गोंयचे मुखेलमंत्री आसात. ताणीं गोंयच्या कलाकारांक, साहित्यिकांक भोवमान दिवपाचो वावर हातांत घेतला. केन्नाच न्हय तो मान कलाकारांक फावो जावंक लागला. तांकाच वृत्तपत्रां, मासिकां आनी हेर प्रसार माध्यम हांचो अर्थ कळटा. कित्याक देशी संस्कृतायेची फाटभूय आशिल्ले ते मुखेलमंत्री. राज्याक कोंकणीची गरज कितली आसा हावें भान तांका आसा. कोंकणी नेमाळीं तिगून दवरपा खातीर कोंकणी लोक कशी कसरत करतात तेंय ताणीं पळयलां. तेन्ना ते मुखेलमंत्री आसतना सरकारी जायरातीं पासून कोंकणी नेमाळीं वंचीत जालीं जाल्यार तांच्या 'कलाप्रेमी' सभावाक खत लागू येता.

सरकारी जायरात धोरण गरजेचें. तेच वांगडा 'गोंय आनी कोंकणी' हाका केंद्रीभूत दवरून तें धोरण आखप तितलेंच गरजेचें. सरकाराकडल्यान तीच अपेक्षा आसा.

२१८

दिवाळी अंकाची त्यारी सुरु जात्या

दिवाळी ऑक्टोबर रुचियांत येता.

दिवाळी अंकाक लागूव वर्सपेदती प्रगाण

मार्टेंक रुचियाचो अंक येवचो ता.

मार्टेंक ऑक्टोबर ह्या दोन रुचियांचो अंक

दिवाळी अंक रुचियां येतलो.

दिवाळी अंकाक साहित्य जाय.

तेव वांगडा जायरातीय जाय.

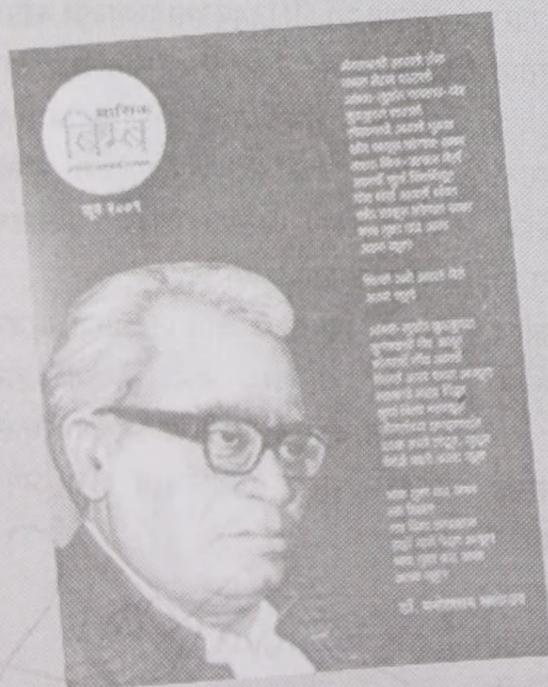
विश्व तुमचो. तो कितलो आकर्षक फूं येता हाची जाप्यालग्रफी

तुमचा मुजार आसा.

सहकार्याची वाच पायतां

साहित्य आवी जायरात 30 मार्टेंक गोरे

आग्वेकडे यावता हाची वेकरता करती.

आग्वो पतो

‘धर्म-लक्ष्मी’, सांत लॉरेन्स,

आगांगी - गोंय ४०३ २०४

दूरध्वनी : (०८३२) २४३८३५५

E-mail :

bimbkonkani@yahoo.com.in

शेताचं पाडा पडू बाबू मुहांगे रवेळं

- दिलीप बोशकार

पावस लागला. गोंयांत
घस्यश्यानी पावस रकता.
पावसाची सगळ्यांत चड वाट
पळयता तो शेतकार.

शेतकारानी शेताची मशागत
कळन दवरल्या. बीं काढून
दवरला. तरबोय शिंपून वयर
काढला. पूण इतलेंच कळन

पावस ना जालो जात्यार? होच
हुझको निजाच्या शेतकाराक
आसता. तेच पावस तो
पावसाचे प्रतिक्षेत आसता. पूण
असो शेतकार आयज उरला
खंय? शेतां उरिलीं जात्यार
शेतकार उरपाचो. पूण आमी
गोंयकारांनी गोंयचो फुडार
आपल्या हातांनी पाड घाला.

‘मन चिंती ते वैरी न चिंती’ अशी
आशयाची एक म्हणणी मराठीतल्यान हांवें
आयकल्ली. त्या अर्थाची कोंकणीतूय आसूक
जाय. आसूक जाय म्हणपाचे कारण म्हळ्यार,
ती म्हणणी अस्तित्वात आशिल्ली जाल्यार
गोंयकारांचे तकलेर गोंयची चिंता दिसूक जाय
आशिल्ली. पूण आयज गोंयकारांक पळयत
जाल्यार तांच्या माथ्यार कसलो हुसको ना आनी
चिंता ना. जे कोण थोडे भोव आपले पध्दतीन
तकली धोडायतात तांचे आयकून घेवपाचे
मनस्थिरीत कोण दिसना. खाओ, पिओ मजा
करो. फायचे फाल्यां, किंते भोगपाचे ते आयज,
ह्या खिणाक अशी किंते तरी गोंयकारांची
मानसिकताय दिसून येता. हाकाच लागून म्हाका
एक हुसको लागता. मन चिंतता जें वैरी लेगीत
चिंतचो ना असलो गोंयचो फुडार.

पावस लागला. गोंयांत घस्यश्यानी
पावस रकता. पावसाची सगळ्यांत चड वाट
पळयता तो शेतकार. शेतकारानी शेताची मशागत
करून दवरल्या. बीं काढून दवरला. तरबोय शिंपून

वयर काडला. पूण इतलेंच करून पावस ना
जालो जाल्यार? होच हुसको निजाच्या
शेतकाराक आसता. तेच पासत तो पावसाचे
प्रतिक्षेत आसता. पूण असो शेतकार आयज
उरला खंय? शेतां उरिलीं जाल्यार शेतकार
उरपाचो. पूण आमी गोंयकारांनी गोंयचो फुडार
आपल्या हातांनी पाड घाला. फकत
आलायतो दुडू आपले तिजोरेंत दवरंक मेळटा
म्हूण. पूण तांका अजून साक्षात्कार जायना,
कितलोय दुडू आनी भांगर, माणकां मोतयां
तिजोरेंत दवरलीं तरी तीं भुकेक उपकारनांत.
पोटाक जेन्ना भूक लागता तेन्ना दुडू मोडून
तांदूळ-गोटो विकतो हाडूक येता. पूण हो
तांदूळ-गोटो पिकयतलो म्हळ्यार गोंयांत
जमीनूच उरलीना जाल्यार?

दुडू आसल्यार किंतेय विकतें घेवं
येता अश्या मानसिकतायेची एक संस्कृताय
गोंयांत मूळ धरूंक लागल्या. भाजी, दूद
आमकां घाट माथ्यावयल्यान मेळटा. तांदूळ,
गंव आनी हेर कडूनां हेर राज्यांतल्यान

त्या बगर तांका दुसरी सुवातूच ना.

हांगा भारतांत लहान लहान राज्यां

जालीं आसतलीं. हालींच आनी था-बारा घटकराज्यांची मागणी जावंक लागल्या. पंचवीस वर्साभितर हो आकडो विसांचेर पावं येता. मुंबयत ठाकरे बी महाराष्ट्र महाराष्ट्रीयनाचें म्हणटा. युपीवाल्यांक बिटकी कवळात म्हूण सांगता. हीच परिस्थिती फुडल्या पंचवीस वर्सात दरेक राज्यांत येवपाची आसा. ह्या प्रादेशीकवादाची खराय इतली आसतली की केंद्र सरकाराचें कांयच चलचें ना. केंद्रांत सत्ता फक्त नांवा खातीर आसतली. राज्यां केंद्राक किंकोत करतलीं.

गोंयच्या म्हादयचोच प्रस्न घेयात. केंद्र सरकार कर्नाटक सरकाराक सांगता म्हादयचें उदक आडावचेनांत, बंधारे बी बांदचेनांत. पूण कर्नाटक सरकार केंद्र सरकारचें खंय आयकता? कर्नाटकाक आपल्या लोकाचें हीत सांबाळपाचें आसा. आयची ही परिस्थिती जाल्यार फुडल्या पंचवीस वर्सात किंते जातलें हाचें चित्र आतांच काढू येता. खंयच्याच राज्यांतली खंयचीच वस्त दुसऱ्या राज्यांत वच्चीना असोय निर्णय राज्यां घेवंक शकतात. ह्यो वल्गना न्हय पूण घडवेंच ना अशें कोणाच्यान सांगू येना. तेना, आपले शेत आसा तातूं बियां उडोवन निदान पेज्जे पुरते तांदूळ पिकोवया, दोनचार भाजयां बियो उडोवन

मेळटात. आतां तर तरांतरांची भाजी, फळां सगळे ऑस्ट्रेलिया, अमेरिका, चीन आनी खंयच्या खंयच्या राष्ट्रांतल्यान गोंयांत येवपाक लागल्यांत. गाठीक पयसो आसल्यार खंयच्याय देशांतली कसलीय वस्त दारांत बशिल्ले कडेन घरांत हाडपाची तजवीज जाता. ग्लोबल विलेज हो प्रकार गांवांतल्या अशिक्षीत नेणाराक लेगीत आज कळून आयला. म्हणटकच आपणें शेत कसलेना वो त्या शेताक पुरोवन ताचेर भोवमजली इमारत वा हेर किंतेय बांदलें तरी कांयच लुकसान जावपाचें ना हाची ह्या लोकांक खात्री जात्या. तेना आमी जमनी वाचयात अशी कितलीय आरड मारली तरी ताचो परिणाम कोणाचेर जायत अशें दिसना.

एक भिरांकूळ सपन

अनिवासी भारतीयांचे आयुक्त एटुवार्ड फालेरो हाणीं फाटल्या दिसांनी खंयचे खंयचे गोंयकार, गोंय सोटून खंय खंय गेल्यात हाची आकडेवारी दिल्ली. दक्षिण गोंयचे पन्नास टक्के गोंयकार गोंयाभायर आनी विदेशांत गेल्यात म्हणपाचें आयकल्ले. ताचे परस चढूच आसुये. गोंयकारांक, जे कोण गोंय मुक्त जावचे आदीं जलमल्यात वो जांचे आवय-बापूय जलमल्ले ते पुर्तुगेज नागरीक जाल्यान तांका पुर्तुगेज पासपोर्ट सहज मेळूंक शकता. हो पासपोर्ट मेळिल्यान गोंयकारांक युरोपी देशांत स्थायिक जावंक, नोकरी करूंक सोंपेण फाव जाता. तेच पासत गोंयांत पुर्तुगेज पासपोर्ट करपाखातीर झुंडी चल्यात. बेरेचशे

गोंयकार हे आदीं पॅरीस, लंडन बी गेल्यात. गांवांतल्या घरांत उरल्यांत तीं तांचीं आवय-बापूय. तांचेकडेन शेत रोवंक जायना. भाटां पळोवंक जायना. तीं दवरून कसलोच उपेग ना. दिल्लीवाले बी दुडवांचीं बँगां घेवन तीं विकर्तीं घेवंक तयार रावल्यातूच. बरो दर मेळटा म्हूण ही शेतांची कटकट विकून हे गोंयकार मेकळे जातात. अद्यावियर गोंयची जमीन अशी ह्या लोकांच्या हातांत गेल्या.

आनीक एक वीस पंचवीस वर्सानी ह्या गोंयकारांक थंयच्यान खोट मारून गोंयांत उडयतले. मनीसपणाच्या नांवान तांका लुकसान भरपायूय दितले पूण युरोपाचे भुंयेर दवरपाचे नांत. जागतीक मंदीक लागून अमेरिकेक किंते घडटा तें आमी पळयलां.

हे सगळे गोंयकार साटली-पोटली घेवन, भुग्यां बाळांक खांदार मारून गोंया येतले.

गायपासाच्या तांवात खुवर्शी शेतां पुणेवत उडवल्यांत

शेतकी वेवसायाचे वाढी खातीर भूय-आराखडो : शेतकीमंत्री

गोंयांत शेतकी वेवसाय वाढीक लागाचो देखून भूय-आराखडो तयार करपाची येवजण सरकार आखता, ते खातीर शेतकीमंत्री विश्वजित राणे शेतकी अधिकाऱ्यां बांगडा भासाभास करता, सद्याची हवामानाची परिस्थिती आनी खरीप हंगामाचो आरंभ हे नदरेन गोंयच्या परिस्थितीचो अदमास घेवपाचो यत्न ते करतात.

भूय-आराखडो प्रकल्पाखातीर सुमार २० कोटी रुपया खर्च येवपाचो आसा आनी हो निधी केंद्रीय शेतकी मंत्रालयाकडल्यान मेळोवपाचे नदरेन गोंयचे शेतकीमंत्री विश्वजितान केंद्रीय शेतकीमंत्री शरद पवार हांचेकडेन उलोवणी केल्या. ह्या प्रकल्पा अंतर्गत सुपीक जमीन, उदकाची क्षमता, जमनीची उपयुक्तताय हाचे नदरेन जमनीची आखणी करतले.

गोंयांत शेतकी उत्पादनांत घट जाता हाचो शेतकी मंत्रांक हुसको लागला. ही घट ना जावन उत्पादनात वाढ जावंची हे खातीर वेगवेगळ्यो येवजण्यो आखपाचो तांचो वावर चालू आसा.

भाजयो पिकोवया अशें चिंतले तरी ताचे पासत जमीन जाय. ती जमीन ह्या गोंयकारांकडेन नासतली. दुदू आसुनय गोंय पेज्जेनिसाक वळवळतना पळोवंक गावतले.

ही परिस्थिती कित्याक येवंक पावली?

गोंय प्रदीर्घ काळ म्हळ्यार ४३६ वर्सा पुर्तुगेजांच्या शेकातळा उरले. ह्या काळांत गोंयकारांक ना आवय आशिल्ली ना बापूय. जे कोण पुर्तुगेजांच्या वाच्यावटेन सूप धरताले तांचे हांगा फाविलें. हे लोक आपले पुरतें विचार करताले. गोंयच्या मीना खणीचो वेवसाय असल्याच लोकांनी सुरु केले.

दुसरे कांय लोक, जांकां खच्या अर्थान मध्यमवर्गीय म्हणू येताले तांका गोंयचो नाय म्हळ्यार हुसको आशिल्लो. उद्योग-वेवसाय करतानाच, गोंयची मुक्तताय, गोंयचे शिक्षण हांचेर तांचो विचार चलतालो.

तिसरो वर्ग जो कश्टकरी आशिल्लो तो आसा म्हून आशिल्लो. तांका व्हडलेंशें चिंतपाची गरज नाशिल्ली. भाटकाराची वो कोमुनदादीची जी किंते शेतजमीन आसा तातूंत जमता तशें रोवन

आपल्या पोटा पाणयाची तजवीज हे लोक करताले.

पूण जेन्ना गोंय मुक्त जाले आनी गोंयान उदरगतीची गती आपणायली तेन्ना मात हो उदरगतीचो पाडो कानांत वारें रिगिल्ल्यावरी सैरभैर जालो. खाण उद्योगांत चड जोडूंक मेळटा म्हून, पुर्तुगेजा काळार मुयेरुपान साकर खावपी मिनेर दोंगर पोखरूंक लागलो. तांका आडोवपाची तांक सरकाराक नाशिल्ली आनी लोकांकूय. ह्या दोंगर पोखरूपाच्या तांच्या राक्षसी कर्तुबान दुसरेकडेन मातृय लक्ष दिलेना.

उदरगत म्हळ्यार भौतिक उदरगत. रस्ते जाय, खेळा मैदानां जाय, व्हडले व्हडले औद्योगिक प्रकल्प जाय, हेर राज्यांनी जें किंते आसा आनी जें बरें दिसता तसलेंच म्हाकाय जाय अशें म्हणपी बाळबोध वृत्तीच्या आमच्या राजकारण्यांनी उदरगतीची कुदळ हातांत घेतली. ह्या बोण्यांनी गोंयची वाट लायली. आपलीं बोल्सां भरलीं खरीं पूण गोंयचे केन्ना जाग्यार हाडूं नज येदें व्हडले लुकसाण केलें.

मिनाचे मातयेन शेतां केलीं काबार

पुंडलीक नायकाची 'अच्छेव' म्हून मिनाच्या वेवसायाचेर एक कादंबरी आसा. 'खणखण माती' अशें ताचें नाट्य रूपांतरूय जालां. मिनाच्या उद्योगाक लागून समाज जिणेचेर कसले परिणाम जावंक पावले हाचें तातूंत बारकायेन वर्णन आयलां. एक दर्जेदार साहित्यिक मुल्यां आशिल्लें, उच्च प्रतीचें समाज चित्रण आनी फुडाराचो हुसको अशें हे साहित्यकृतीची थोडे भितर मोलावणी करू येता. पूण असलें साहित्य केन्ना कोणाक 'धोक्याची घांट' दिसना. साहित्यिक आपल्याची संवेदना मांडून वता आनी वाचक मनोरंजन करून घेता अशी ही परिस्थिती. पूण जेन्ना असलें साहित्य सत्यरूपांत मुखार उबें रावता तेन्ना मात समाजाचो आवरो उडटा.

गोंयच्या मिनेरांनी गोंयचे पांचवेचार दोंगर फोडून काबार केले. हजारानीच न्हय तर लाखानी टन मिनामाती जपान, जर्मन आनी आतां चीनाक धाडून कोट्यानी रूपया जोडले. ह्या वेवसायाक लागून मिनाखणीच्या सरभोवतणांची शेतां मिनाची माती पडून काबार जातलीं हाचें भान ह्या मिनेरांनी दवरलें ना. खणीचे प्रस्न आनी पर्यावरण राखण ह्यो दोन्यू गजाली गोंयच्या फुडाराची वाट लायतले हें कोणाच्याच मर्तींत येवंक ना. देखुनूच आयज ह्या गजालीनी उग्ररूप धारण केलां. मिनाची माती न्हयानी, व्हाळांनी वचून त्यो पुरवल्यात. हाकाच लागून आयज एकूच दीस पावस रक्त्यार वता थंय बुट्टी येता. खाणीचे मातयेक लागून शेतां पुरवल्यांत. ही माती सुपीक शेतांनी गेल्ल्यान शेतांचो कस उणो जाला. सांगे सावन सत्तरी मेरेनचीं संगळीं शेतां हे मिनाचे मातयेक लागून सासणाचीं काबार जाल्यांत. सांगे म्हालांतलीं संगळींच शेतां आनी बागायती ह्या मिनाचे मातयेक लागून रोवपाभायर गेल्यांत. ही माती गेल्ल्यानूच आमी शेतां रोवंक शकनांत अशें शेतकार दोळ्यांत

मीनाच्या वेवसायान दोंगर बोडके जाले. ताची माती व्हांवन वपून शेतांय काबार जाल्यांत.

दुकां हाडून सांगातात.

सांगे म्हालाची अशी गजाल जाल्यार सत्तरींतलीय तीच गत. सत्तरींतल्या पिसुर्ले, गवाणे, मलपण अशया कितल्यातरी गांवांनी मिनाची माती उसपुवपाचो धंदो नेटान चल्ला. ही वयर काडिल्ली माती पावसांत व्हांवन वचूंक फावना म्हूण खाणमालकांनी कसलीच तजवीज करूंक ना. ती माती शेतांत व्हांवन वता. हे मातयेक लागून चडशीं शेतां ह्या वाठारांनी सासणाचीं रोवपा भायरीं जाल्यांत. खाण मालकांनी आतां कितलेय दुडू खर्चिले तरी हीं शेतां मूळपदार हाडप शक्य ना हें सत आमी आडनदर करूंक फावना.

शेताचें पाड पडूं, बाबू म्हजो खेळूं

स्वताच्या फायद्या खातीर गोंयकारांनी शेताकडेन आडनदर केली. वेगवेगळ्या कारणांनी पिकाळ शेतां सासणाचीं ना गपयत करून उडयलीं. तातूंत भर पडल्या आतां खेळ्या मैदानांची आनी क्रिडा नगरीची.

देशाचो भार आमच्या युवकांच्या भुजार आसा ही गजाल खरी. खेळ हो प्रकार युवकांक घडयता हीय गजाल तितलीच खरी. गोंयचो नामनेचो खेळ म्हळ्यार फुटबॉल. राष्ट्रीय आनी आंतरराष्ट्रीय मळार. गोंयच्या बन्याच फुटबॉलपटूनी नामना जोडल्या. फुटबॉलाचेर आपलो फुडार धडोवं येता हाची जाणविकाय आयज गोंयच्या तरनाट्यांक जाल्या. सरकारूय खेळ्या प्राधिकरणा वतीन गोंयांत फुटबॉलाक प्रोत्साहन दिवंक तरांतरांच्यो येवजण्यो राबवयता. पूण ह्या सगळ्या खटाटोपांतल्यान कितल्या दर्जाचे कितले खेळगडे तयार जातात हाचो हिशेब मात लागूंक कठीण.

गोंयच्या १६४ म्हालांत सुमार १७५ वयर पंचायती आसात. दरेक पंचायतींत पांच ते सात वॉर्ड आसतात. कांयकडेन णव आनी इकरा इतलेय आसात. ह्या दरेक वॉर्डांतल्या तरनाट्यांचो आपलो असो एक एक क्लब आसता. हे क्लब खेळांचो मोग आसा म्हूण तयार

पेज संरक्ताय खंय गेली?

पावस लागलो म्हणाटकच शेताची मशागत बी जावन रोवणी सुरु जाता. रोवन जाल्या उप्रांत कांय तेपान नडणी सुरु जाता. ही रोवणी आनी नडणी करपाचे खरे काम कामेन्यांचे. जावं रोवणी, जावं नडणी, एके हारीत कामेन्या केन्ना उबीं तर केन्ना ओणवीं. काम करतां करतां तांच्या खबरांक ओतो येता. बायला ज्या गजालीं खातीर फामाद आसात ते धवळे नह्य हे. ह्यो गजाली, सुख दुःखाच्यो, त्या गजालीं मजगती मागीर सुरु जातात गायनाच्यो कार्यावली. ओवयो गायन हें असल्या वावरांत मुखेलपणान आसता. गोंयची पारंपारीक संरक्ताय दिसून येता ती हेच तरेन. अजून ती खंय ना खंय दिसता. आतां हो वावर कांय शेतांनी गोंयां भायले वावराडी करतना दिसतात. पूण उण्या प्रमाणात. गोंयच्या शेतांनी रोवणी आनी नडणी करंक जाय ती कामेन्यांच. कामेन्यां म्हणाटकच ओवयो आपशीच आयल्यो. ही गोंयची शेतकी संरक्ताय. शेतांनी ती नदरेक पडटा. पूण पन्नास टकवया परस चड ती नानपयत जावन गेल्या.

कामेन्यां सकाळी घरच्यान भायर सरताली ती आपली दनपारची भुती घेवन. सकाळीं जें कितें खावन भायर सरल्यांत ताचेर पुराय आदेस तग धरप जमना. देखून ह्या कामेन्यांक एक मळलो विसव आसता. ह्या विसवात तांका शेत मालक जेवयता ती पेज.

शेतकार उकड्या तांदळांची बरी फुलार आयिल्ली पेज हाडून मेरेर द्वरता. पेजे वांगडा खळांतली आंबली वो खान्याचो कुडको. पेजेचे म्हत्व आयच्या काळार कोणाक कळपाचे ना. जे कोण पेज जेवन आयल्यात तांकाच ते कळपाचे. ते पेज जेवन आयिल्ल्यान कशे धडधाकट उखंक पावल्यात ते कळटा.

मळल्या विसवांत गजाली मारीत वाटली भरून वा केन्ना केन्ना कटटेन कामेन्या पेज भुरकायताली. ही पेजूच तांची भलायकी सांबाळटाली. आयज ही पेज जेवपाची संरक्ताय खंयचे खंय नाच्च जाल्या. ताची सुवात घेतल्या थंड पेयां, बटाटवडे आनी सामोसानी. तिनूय गजाली मनशाचीं हाडांच नह्य सगळी जिणूच मातये भरवण करून उडोवपी. तरीया आतां पेजेची सुवात ह्या गजालीनी घेतल्या. कांय तेपान गोंयचे संरक्तायेतली ही पेज वतली आनी हीं थंड पेयां, बटाटवडे आनी सामोसाच उरतले.

‘फूड पार्क’ करतले अन्नाक पादिशेर

फूड पार्कच्या नावान औद्योगिक वसाहत आनी ऑक्सिलर पार्कच्या नावान पंचतारंकित हॉटेल खातीर बेतूल आनी नाकेरी हांगा गोंय सरकारान १२ लाखां परस चड चौखण मेत्र जमीन हातासपाचो वावर सुरु केला. हाका लागून शेकड्यांनी शेतकार भूयीन जावपाची भिरांत ह्या गांवचे लोक उक्तायतात.

गोंयची पिकाळ जमीन शेतां पिकोवचे परस हेर कसल्याय कामाक वापरली जाल्यार ताचो चड लाव जाता. हो चड लाव महळ्यार ताचे एकरकमी दुडू त्या शेतकाराच्या हातांत पडटात. असली पिकाळ जमीन शेतकामत सोडून हेर कसल्याय कामां खातीर वापरपाची जाल्यार ताचे कायद्यान रूपांतर करचे पडटा, जें भौच कटकटीचे आसता. आनी ताका शार आनी नगर नियोजन खात्याची मान्यताय मेळतूच म्हूण खात्री नासता. तेन्ना हितसंबंदीत उद्योजकांक ‘फूड पार्क’ वो ‘ऑक्सिलरी पार्क’ ह्या नावान ती जमीन लाटली जाल्यार कोणाचीच व्हडली हरकत नासता. कोण ताचे आड बोवाळूय करूक वचना. जनतेच्या दोळ्यांक उदक लावपाची हीच पध्दत सरकारान म्हणुया वो सरकारांतल्या लोक प्रतिनिधीनी म्हणुया सोडून काढल्या.

शेतकी जमीन हेर खंयच्याय वापरा खातीर हातासपाची कायद्यान बंदी आशिल्ल्यान सरकार हीं असलीं नाडेपेना करता. बांबोळे पठाराचेर असोच तरेचो प्रकल्प उबारून गोंयाभायल्या व्हडल्या व्हडल्या उद्योजकांक जमीन लाटपाची तजवीज जाल्ली ती लोकांनी भायरायल्ली. हे असले प्रकार गोंयभर खंय ना खंय घडत आसतात.

बेतूल, नाकेरी हांगा फूडपार्कच्या नावान अशीच जमीन हातासपाचो वावर चल्ला. हे जमनींत सुमार ५०० घराबे पारंपारीक

हो देखाव फुडाराक गोंयकापांपे तदेक पडलो काय?

पद्धतीन शेतां रोयतात. फळभाजयो पिकोवन पोट भगतात. पूण आतां ऑक्सिलरी पार्क खातीर ४.८० लाख चौखण मेत्र, फूड पार्क खातीर ८८३४५० चौखण मेत्र जमीन हातासपाचो वावर चल्ला. हे आदीं ओण्जीसीच्या नावान १० लाख चौखण मेत्र जमीन हातासल्या. म्हणटकच अद्यापिरस चट गांव असल्या गजालीं खातीर सासणाचो ना नपयत करून उडयल्लान ह्या गांवच्या लोकांच्या तोंडांतली अन्नाची उंडीच काढन उडोवपाचे कार्य चल्ला. ताचे आड आयज थेवं नागरीक पेटल्यात.

हे अशे प्रकार गोंयांत सगळे कडेनुव चालू अशिल्ल्यान पिकाळ जमीन फुडाराक उतली काय किंते होच प्रस्न आमचे मुखार आसा.

विखाळ जमनी मातल्यात

देशांतल्या शेतजमनीची गजाल करिना. हांव गजाल करतां ती गोंयच्या शेत जमनीची. आपल्या शेतांत भरपूर पीक येवचे आनी घेतिल्ल्या कश्टाचे फळ दामदुपेटीन हाताक लागचे हो हावेस सगळ्याच शेतकारांचो आसता. ते पासत अर्विल्ल्या तंत्रिगिन्यानाचो वापर करपाकडेन चडशया शेतकारांचो ओडो आसता. आपले जमनीत चट पीक येवचे आसत जाल्यार मातयेचो कस तिगोवन दवरप वो तो वाडोवप गरजेचे हाचे गिन्यान भोवतेक सगळ्याच शेतकारांक आसता.

शेतजमनीचो कम तिगोवन दवरुक वो वाडोवक काय शेतकार आदीं आपल्या शेतांत प्रका परम चट पिका घेतान. आलून पालटून पिका घेतिल्ल्यान जमनीचो कम तिगून उरता आनी तातुत नवी भर पडटा हाचे गिन्यान ह्या शेतकारांक आसताले.

उप्रांत वेगवेगळ्या कारणांक लागून, उदकाच्या उणावाक लागून बी भातपीक सोडून हेर पिकां घेवपाकडेन

शेतीविशी शास्त्रशुद्ध शिक्षण जाय

शेतकीशारत्र हें आयज एक संपूर्ण शास्त्र म्हूण पळ्यतात. शेतकी मलार व्हडले व्हडले शास्त्रानीक नदरेन संशोधन करीत आसात. शेताचो कस कसो वाडोवप, पिकावळीचो ढजों करसो सुदारप, नवी नवी बियार्णी, सान्याचो वापर, पिकांक लागपी दुयेस अश्या सगळ्या विश्यांचेर शास्त्रीय नदरेन संशोधन जाता.

गोंयांत अजून शेतकी महाविद्यालय नासले तरी गोंया खातीर हेर राज्यांनी राखीव सुवातो आसात. पूण दुर्दैव्य अशी की गोंयांत राबितो करून आशिल्ल्या बिगर गोंयकारांची भुरणी गोंयकार म्हूण ह्या सुवातांचो लाव घेतात. पूण गोंयचो भुरणी, जो शेतकाराच्या घरांत जल्मला, जाच्या घरांत शेतां आसात, तो कलावाणिज्य बी शाखांनी वचून वलाक जातलो. पूण शास्त्रशुद्ध शेतकीशिक्षण घेवन आपल्या शेतांत भांगर पिकोवचोना.

महाराष्ट्रांत द्वापोलीच्या डॉ. बाळासाहेब कृषी विद्यान केंद्रांत गोंयांच्यातीर णव जागे राखीव आसात. पूण दुर्दैवान ह्या वर्सा एकाय भुरण्यान ते पासत शेतकी खात्याकडेन संपर्क करूनक ना म्हणपाचे कळटा.

द्वापोलीचे हे कॉलेजीत राखीव जागे दवरचे म्हूण ६ वर्सा पचली राज्य सरकारान इंडियन कावंरिल ऑफ ऑग्रीकल्चर रिसर्च नवी दिल्ली आनी बाळासाहेब खावंत कोंकण कृषी विद्यापीठ कॉलेजी वांगडा समजिकायेची कवलात केल्ली. पूण ह्या राखीव सुवातांचो लाव घेवंक गोंयचे विद्यार्थी उत्सुक नात.

गोंयचो शेतकी फुडार द्वाल्यां मुख्यार दवरखन ह्या कॉलेजीनी गोंयचे विद्यार्थ्यांनी दाखल जावन त्या सुवातांचो लाव घेवपा खातीर तांका प्रोत्साहन दिवपाची गरज आसा. तांका ते पासत इन्सेन्टीव्हज दिवन मुंग्यार काडपाची जबाबदारी सरकारान घेवंक जाय.

शेतकारांची आडनदर जावक लागली आनी भातपीक हीच एकली एकसुरी पिकावळ मुखेल पिकावळ जावंक लागल्या. गोंयच्या भोवतेक शेतजमनीचे बाबतीत हे घडत आसा. वर्साक एकून पीक घेतिल्ल्यान जमनीचो कस वाडना आनी वाडोवपा खातीर शेतकार जी रसायनीक सारी वापरतात ताका लागून, दोक्याक उदक न्यायपोस म्हणटात तशी पीक मेळटा आसलै तरीय त्या सांच्याक लागून जमनीचो कम तिगना. उरफाटे जमीन विखाळ जाता. जे पीक मेळटा तेय ह्या रसायनीक सांच्यातल्या असेमीक घटकाक लागून विखाळ जाता आनी ते वीख खावप्यांच्या शरिरांत वता.

जमनीचो कस वाडोवपाखाती वीख-मुक्त शेती करपाचे नदरेन आयज आमकां परत एकदां शेतकामताकडे-पळोवपाची गरज आसा. पयलीं जमनीचे कम गखपा खातीर आलटून पालटून पिक घेताले. हाका लागून जमनीची मशागत जाताली. त्या पिकावळीचे घटक पातयेत उरताले आनी ताचो सान्या सारको उपेत जातालो. जमनीतल्या विवाण्यांचे पोशण करण्याचे खातीर जैवीक सार, थंयच्याच त्तिवलीचे सार, पानां कचरो वापरप गरजेचे. खंयचेचे वनस्पतीची सारकी वाढ जातली जाल्यार १५ मूलद्रव्यांची गरज आसता. त्या बगर वनस्पती

फुलारूक शकच ना. शेणखत, सोनखत, गोबोर, लाकडां, पालो हांका लासून केल्लो गोबोर, हाका लागून पिकांक गरजेचें आशिल्ले पोटेशियम मेलटा. काश्मिराक आसतना थंय एक गजाल हांवें पळ्यल्ली. दाल सरोवरांत मोठ्या प्रमाणांत पाणवनस्पती, शेळो बी वाडिल्लो. तो काडपाचें काम खुबशे शेतकार करताले. ही पाणवनस्पती आनी शेळो एक बरें सारें म्हणपाचें ताणीं सांगलें. ती वनस्पती काढून ताच्यो राशी घालतात. ती सुकोवन ताचो पिठो करतात वो आपशीच ताचो भुसो जाता. तो शेतकार सारें म्हूण शेतांत वापरतात.

गोंयच्या शेताची राखण जातली आनी तातुंतल्यान रोगमुक्त, वीखमुक्त अन्न मेलटले जाल्यार मातव्येत वीख पसरावपी रासायनीक सान्याचो वापर कमी करपाची गरज आसा आनी ताका पर्यायी अशीं जैवीक सारीं वापरून परतून एकदा जमनीक संजीवनी दिवपाची गरज निर्माण जाल्या. तशें करिना जाल्यार आमची माती कोणाकूच मातव्येक लावंक मेलची ना असल्या दर्जाची जावन पडली.

सहकारी सोसायटीचेर भर जाय

आयज शेतां पडंग दवरून, तांका गिरायक येवपाची वाट पळयत बसपा कडेन चडसो शेतकारांचो ओडो आसा. एका काळार उमेदीन हीं शेतां कसप जातालें. पूण आतां परिस्थिती बदलल्या कसपी कोण उरुंक ना. दुसऱ्याक कसूंक दिल्यार तीं शेतां परतून हाताक लागत काय दुबाव. मागीर तीं सोडोवपा खातीर कोर्टकचेच्यो. त्या परस आसू तीं कसनासतना. आमकां खावंक मेळूं नाका पीक. निदान शेतां कोण दुसरो खातलो म्हणपाचो भंय ना ह्या विचारांनी शेतां. पडंग उरतात. काय शेतां फाटलीं धा वर्सा कसूंक नाशिल्ल्यान त्या शेतांनी ताटी आनी झोपां वाडल्यांत. तीं शेतां कसपा लायक करतलोच जाल्यार त्या शेतकाराक कितलो तरी खर्च आसा. म्हणटकच तीं शेतां पडंग, तातूंत काय पिकनां अशें दाखोवन त्यां शेतांचे रूपांतर करप आनी विकप. अथवा कोणातरी दिल्लीवात्यान तीं विकतीं घेवप आनी त्या शेतांचे रूपांतर करप. कोणाक पयशे खावोवन रूपांतर करुंक जाता हें तांका बेस बरें खबर आसा. आतां जालें ना तर आनीक धा वर्सानी करू येता. तांकाय घाई ना. ते गोंयांत गुंतवणूक करुंकच तर बँगां घेवन आयिल्ले आसात.

आतां हीं पडंग शेतां कोणा एकाचीं व्यक्तीगत मालकीचीं आसतलींच अशीं न्हय. ती कोमुनदादीचीं वो इगर्जेचीं जाका म्हणटात तींय आसू येता. जांका तीं कसूंक दिल्लीं ते धनीच कशे वावुरतात. ते कसनांत जाल्यार तीं शेतां तांचेकडल्यान काढून घेवप जायनां. जर हो शेतकार शेत कसना. तें पडींग दवरता जाल्यार ही राष्ट्रीय संपत कारणाबगर उबंत उडोवंक फावना. कोमुनदादीन आपली जमीन परत

शेतकी यंत्रांचो असोय उपेग...

शेतकी खातीं शेतकारांक शेत नांगरपा खातीर पावर टिलर हें मावन अनुदान येवजणेतल्यान घेवंक पालोव दिता. शेतकारांनी चडांतचड शेत नांगरणी करुन शेतकी वेवसायाक प्राधान्य दिवंचे हो हे फाटलो हेतू आसा.

हे येवजणे खाला शेतकार सरकाराकडल्यान अनुदान घेवन पावर टिलर घेतात. कांय जाण तांचो वापर खरो उद्देश्य दोळ्यां मुख्यार दवरुन करतात. ताचो आनीक दुसरे तरेन वापर करू येता हें तांका भोवतेक खबर नासतलें. पूण पेडणे म्हालांतले शेतकार तकलेन फीन. ते ह्या पावर टिलराचो वापर खणीतल्यान चिरे काडपा खातीर करतात.

पेडणे म्हालांतल्या पार्से, कोरगांव, आश्वे, तुये, पालये, पोररकडे, विर्नेड, धारगळ, पत्राढेवी, तोरसे बी वाठारांत व्हडा प्रमाणात चिन्यांच्यो खणी चालू आसात. ह्यो खणी तश्यो कायदेशीर न्हय. सगळोच वेपार बेकायदेशीर. ह्याच बेकायदेशीर व्यवसायाखातीर शेतकी खात्यान अनुदान दिल्ल्या पावर टिलराचो शेतनांगरणी बदला चिरे काडपा खातीर पेडणेकार वापर करतात. खरेंच फीन म्हणपाचे न्हय हांकां?

घेवंची. कोणा एका व्यक्तीची आसल्यार, ती जमीन न कसपा फाटले कारण समजून घेवन ती कसपा खातीर पावलां उबारचीं हाचेर एकूच उपाय म्हळ्यार सहकारी सोसायटी.

गांवच्या शेतकार लोकांचो पंगड स्थापन करून तालुको शेतकार सहकारी संस्था तयार करप शक्य आसा. हे संस्थेक हीं शेतां कसूंक दिवंचीं. नाय म्हळ्यार असल्यो संस्था गोंयांत आसातूच. तांका सरकार अनुदान दिता वो ह्यो संस्था अनुदानाचो लाव घेतात. असल्योच संस्था दर तालुक्यांत तयार करून तांका हीं शेतां ठरावीक काळाखातीर दिवं येतात.

गोंयच्या हेर वाठारांनी ज्यो सहकारी संस्था चलतात त्यो शेतकारं खातीर शेती विशयक साधन सुविधायो फैदासून दितात. शेतकी खात्याकडल्या येवजण्यांचो लाव घेवन हो तांचो वावर चलता. हीच पद्धत पुराय गोंयभर वापरांत हाडीत जाल्यार पडंग जमनीचो खन्या अर्थान वापर जावं येता.

“ओ.के., अंकल,”
तें म्हणालें.

“To hell with it!”

म्हाका पुणी प्राय ज्ञावन
बेझार पडोंक नाका.

I would rather
kill myself.

पुण अंकल,
त्या आयरिनान फोन
केल्यार समान घरा धाडताय
न्हय?”

उरलीं उत्रां म्हाका
आयकालिंनांत.

हांव पाटल्या
पांयांनिंच पाटीं गेलों.

ऐसमारालडाची सत्री
हांवे आनिकी हरद्याक
दांबून धरली,
लिपिली, फिंतायी
लिपिले.

ह्या पावटीं पाव्य सुरु जाल्लो वर्सावार
निघंट वळेरिच्याकी फुडेच; धग देवली, झर
फटली, गाद्यांची हर्धी कोसापान उगतीं जालीं.
दिसांगटल्यान सुरयान रजा घालताना, गतिचे
घडघडियान- झगलण्यान मिरवक सुरु केले.
तसलिच एक गत ही, जी सुरु जाल्ली
मात्र:

म्हजे लागीं कागत मुगदाल्ले आनी मतिंत
ऐके कधेचो कोंबो फटल्लो. कथा रातारात
बरव्य काडल्यार म्हाका फायदो आसा.
मयन्याचे आळेक कांय चार कास
संपादकालागचे वसूल करयेत आनी रातारातीं

हे ल म रा ल डा

कथेचो कोंबो आसल्लो झाड ज्ञावन फळ दिंवचो
पळेन तर म्हाका समादान, बरी नीद खचीत.
तसलोयी तुरित मनिस हांव, लेकक हांव.

एक लेकक म्हण म्हाका साबार
ओळकतालीं. पूण एकमुरो मनिस म्हण कोणयी
एदोळ ओळकलिंनांत या तशें हांव चिंतालों. हांवे
म्हाकाच्य येकमुरो केल्लो. म्हजो जिनोसच्च
तसलो.

लाणशिले ‘मुपर मारकेटिक’ पावताना सत्री
आसोनयी हांव अरवास भिजल्लों. भायर
आसल्ले बाल्देत सत्री दवरन हांव तुरतान भितर
गिलों, काय थोडे गिगायकी आसल्ले आनी मुपर
मारकेट वेंद जवंचे पयले जाय आसल्ले आपाळ्या
ट्रोलिंनी भगताले. हांवे तांचेर गुमानंच दिलेना.

एक रीम कागद घेवन हांव कावटगक आयलों
आनी पयशे फारिक करून भायर येता म्हणताना
झग्लाणे फाळ्ले आनि दारवेच्या थोटायन पाज
फुटायिलंपरी घडघडो फुटलो. हांवे मांववाक एक
दीश्ट मारली; म्हाका आनी ह्या झगलण्या-
घडघडियाचे मिरवणेक गाठानातल्ले. हेर लेकक
काय हे मिरवणेक नयमर्गिकतेचे नवाल म्हणातित,
पूण हांव न्हय. लोबाय कित्याक? हे नवाल म्हाका

भिरांतिचे म्हळ्यार जाले न्हय? लज्जा
कित्याक? बाल्देतली सत्री ‘जप्प’ करून
काढून हांव भायर आयलों आनी दोन मिनुटां
भितर म्हळ्या रुमाक पावलो. म्हळ्या घरची
तांचाच्य संसारांत आसलीं, संदाचेपरीं.
म्हळ्या रुमांतलो संसार म्हजो, भायलो संसार,
तांचो.

हे ताणी केल्ले विभजन न्हय, हांवे
केल्ले. म्हाका बावीस वरसां प्राय तरी एकच्च
एक चली म्हजे जिणियेंत आयिल्ली ना. हांवे,
म्हजे कोलंजिचे शिकप यात्रिक रितिर वलताले
आनि थंयसर हांव सदायी मोगार पडतालो,
त्या ‘गज कपूरा’च्या फिलमांनी घडचेपरीं.
खुदद रडची विचवाण हांवेच्य केल्या तर चूक
कोणाची? हेरांक खुण दवरून हांवे खुदद
रडची विचवाण हांवेच्य केल्या तर चूक
कोणाची? हाका कागण किंत म्हळ्यार म्हजीं
बरपा मांवित औण हांव न्हय. एक पावटीं,
दाटायेन ‘टच-उप’ केल्ली म्हजीं फोटो म्हजे
काणिये मांगाता छापून आयिल्ली. बरो
दिसतालों हांव, ‘प्लामटर ओफ प्यारीम’
इमाजिपरीं. परिणाम ज्ञावन ‘रास राम’
उल्लास पाठन्ये पत्र आयले, एक चलियेच्या
सांगाताक आशेंचो हांव पिगळ्लों पूण

भियेलों. आनी हांवे भियेल्लेपरिंच्च ज़ालें. गरशा दोळ्यांची, तांबश्या केसांची बावली म्हाका भेटूली आनी मिलागत ज़ाल्ल्या एका हप्त्या भितर, 'म्हज्जी पत्रां पार्टीं धाड, टप्पालाचो खर्च धाइला,' म्हळ्यांची चीट आयली. हांवे एके कुशिन तशेंच केलें आनी दुसरे कुशिन 'राज कपूरा' चें चेपें बोडार थाप्लें. 'जीना यहां, मरना यहां' म्हण एक हप्तोबर रडलों; 'प्यार हुआ, इकरार हुआ' म्हण नरगिस सांगाता सत्री आसुनयी भिज्जचे भाग म्हाका ना ज़ालें.

आतां, परत्यान झाग्लाणे. हांव राज कपूरा थावन मेकळों ज़ालें.

भिज्जली सत्री घेवनंच हांव म्हज्या रुमा भितर रिगल्लों आनी यांत्रिक रितिन हांवे ती सत्री दोडचें प्रतन केलें, पूण सत्री धांपुंक आयकाना. हूं? तित्ली परनी सत्री कांय ति न्हय. 'ब्लडी हेल्ल' ...परत्यान हांवे प्रतन केलें, पूण खिळ शिरकाल्ली.

हांवे सत्री उबाल्ली आनी उज्जवाडाक धल्ली. पळेताना--

ती सत्री म्हज्जी न्हय, बिलकुल न्हय. हो हेल्ल, आतां कितें करचें? कांय ना, हांवे म्हाकाच सांग्लें. तुज्जी सत्री सुपर मारकेटिच्या बालदेत आसा न्हय, पिशा? हे सत्रेचो पात्रांव तुज्जी ती सत्री घेवन वेतोलो, तित्लेंच आनी बराबर.

आनी तवळ म्हज्जी दीश्ट आतां म्हज्या रुमांत आयिल्ले हे परदेशी सत्रेच्या भितरले कुशिन पडली.

हें कितें? एक नांव आसा लिकून.

ऐसमारालडा.

हा!हा! कसलें विपरयास? खंय आसा तर तो 'ख्वासिमोडो'?

म्हज्जे मतिन उळळेक केलो 'विकटर ह्युगो'च्या क्लासिक कांदंबरियेचो. The Hunchback of Notre Dame-for thought he was gentle and kind, it was Quasimodo's crime to have been born hideously

deformed. But one day his heart would prove to be a thing of rare beauty. She was Esmerelda.

(नोत्रेदाम डि प्यारी, ११६३ इस्वरेंत फ्रान्सांत माये मरियेच्या मानाक उबारल्ली इगर्जे)

'नोत्रे दामाचो खुबडो (पाटिक इब्बा आसून, विद्रूप आंग-पांगाचो) ख्वासोमोडो मोगाळ आनी मोवाळ तरी ताचो अप्राद आसल्लो की तो खुबडो ज़ावन ज़लमाल्लो... पूण एका दिसा ताचें काळिज्ज आपूण कितलीं सोबित म्हण दाकयतेलें. वय, त्या कंदारिण gypsy सोबागिणी ऐसमारालडाक.

तर हांवंच तो कुरूपी खुबडो ख्वासीमोडो? ही संगत कित्याक म्हज्जे मतिक येदोळ येवंक ना? डब्ब्यांत गेलो तो राज कपूर. आतां ऐसमारालडाची सत्री म्हज्या रुमांत आयल्या? आनी नोत्रे दाम म्हळ्ये इगर्जिचे नांवयी लिकल्लें तर? कितेंयी तरी सत्रेंत्लें हे ऐसमारालडा साहित्याचें मोगी म्हळ्यें खंडित.

आक्रेक तरी म्हज्जी सपणां ज्यारी ज्ञातित? नायट बस्सिचेर पयण करताना बग्लेचे सिटिचेर एक सुंदरी येवन बसतेली म्हण किल्ले पावटीं हांव आंवडेंवक ना? म्हज्जे काणियेंतल्यो नायकी खर्यो ज़ावन, ज़िव्यो ज़ावन म्हज्जे मतिंत येतोल्यो म्हण कितल्या पावटीं हांव आशेंवक ना? आतां हें ऐसमारालडा एका सत्रे रुपार म्हज्याच्च रुमाक आयलां. व्हा-रे व्हा, ख्वासीमोडो.

कोण ज़ावेत हें ऐसमारालडा या ताका आताच 'ऐसमी' म्हणों? हांवे ज़नेलांतल्यान बायर तिळळें. ह्याच परिसरांत्लें ज़ायज्जे, ना तर ह्या पावसांत सुपर मारकेटिक येता? आतां पावस उणो ज़ाल्लो. तें कांय सुपर मारकेटिंत आतांयी आसा तर?

परत्यान एक पावटीं जगलाणे येताना सकत चिंवोन काडल्लेपरीं वीज कुसकाली आनी बलब मिणिमिनी ज़ाले. हांव बसलों, शुन्य ज़ालों? सपणां पळेंव्यांची माजा एक तर, तिंच सपणां कोस्लोन वेचीं पळेंव्यांची दगदणी वेगलिच.

पिश्या! हें ऐसमारालडा कांय जोबलुस म्हातारी कोण्ण. ना तर ह्या दिसांनी कोण्यी सत्रेक

नांवां घालतात? तुज्या आजियोच्या काळार नवे सत्रेक ऐंब्रोयडरी करून नांवां घालतातले; ही कांय त्याच काळाची वांचुन उरलेली 'ग्रयांड मां' कोण्णा, स्टुपिड. दादल्यांची सोबाय मुकमळार या कुडीमोडिंत ना म्हण तुंच लिकताय आनि आतां तुजे ऐकसुरायेच्या सुशेगाक इत्ले सवायेन विकताय? कंदारी सोभागिण ऐसमारालडा, हा!

तुमी लेकक आंबयाथावन खुंबयाक उडोंक भारिच्च हुशार. एक सत्री, एक नांव... सुरु ज़ाली मोगाची काणी? विसर तुजे अंदूळे उमाळे.

ऐसमारालडा खंय, ऐस्सी खंय. पळे वीज समा ज़ाली... चालु कर तुजी मट्वी कथा.

पुण हांव समा ज़ावक ना. ते रातीं म्हाका नीदयी पडली ना. ज़ेवण सोइन उट्लों, पुण कोणेयी कांय विचारलें ना. म्हज्या कुडाक पाटीं वेताना म्हज्जी ऐकसुराय म्हाका परत वेंगेंत घेवन 'पोल्को' नाचुंक लाग्ली...

सत्री दोइचे प्रेतन केलें तरी फलसालें ना; तिका उगितच सुकोंक सोइली; पावस परत्यान सुरु ज़ाल्लो. छे! म्हज्जे सत्रेक भितरल्यान नांव कित्याक घालुक ना हांवे?

रात कशी पाशार ज़ाली आनी सकाळ केदळा उदेलो म्हण हांव नेणा. पावस सलवाल्लेपरीं दिसतालो आनी सुरयाचीं किरणा म्हज्या ज़नेलांतल्यान भितर सरोन मुकमळार पडतालीं; म्हज्जे दोळे दणसाले आनि तवळ म्हाका मंद रितिर तकली फडता म्हण कळित ज़ालें. हांवे कूस परतून पळेलें-सत्री दवरिल्ले कडेनंच आसल्ली, पुण आतां सुकल्ली.

ऐसमारालडा

म्हाका कांय सपणां पडलिं गाय? ऐक वेकतिची कस्लियी वस्त आवचित घरांत आयल्यार ते वेकतिचीं सपणां पडतात म्हण हांवे आयकालें. पुण सपणां कशीं पळेंवची? म्हज्जे कुडिक नीद पडल्ली ज़ावयेत, पुण मतिक न्हय; देकुन ति फडताली.

हांव उटलों आनि सकारांची निरमळाय करताना त्या दिसाचो 'ऐजेंडा' तयार केलो. 'फस्ट होल्ट', सुपर मारकेट: मामिन हाडल्ली छा पियेताना हांवें ऐक सिग्रेट पेट्यली आनी धुंवोर सोडलो. मामिन सदांचेपरी दोळे उरकुटायले.

पाटी रुमाक गेलल्या हांवें 'ऐसमारालडा'क धांपचें प्रेतन केले. जायना. बळ प्रयोग करूकयी म्हाका मन आयले ना. खंय मत्रिच मडत तर? चलियेक पटवचें 'चान्यी' चुकत.

समा साडे-नोव ज्ञाताना, उसयिल्ल्या 'ऐसमारालडा'क गेवनेच हांव घग्यावन भार्य सरलो. मामी ऐक विचित्र दिश्टिन म्हाका पळेलागली. पुताची आतरवणा तिका कांय नवीं न्हय 'सत्री सुकोंक ना-रे?' तिणे विचारले. 'या ऐका पावसाक एक साते पिंदची आलोचन? कोलंज ना आज?'

हु! लेककाची आवय न्हय ति?

म्हाका चुकामुकी जाल्लेपरीच पुण उपावनाम्ता 'ऐसमारालडान म्हजी सत्री वेळ्या, नाच्या घग्याक / वेळ्याक' पावल्ल्या उप्रांत ताकायी 'युरेका' जालो आनी ताणेयी कांय पिमडुलंकी गत पाशार केळ्या कोण्णा आनी आता पळे ते म्हजी सत्री गेवन सुपर मारकेटिंत म्हाका राकोन रावला. खंडित जावन ते 'इंटेलेकचुवल' आस्तेले. न्हय तर सत्रेचे विक्टर ह्यूगो-च्या क्लासिकांतल्या नांवाचो उल्लेक करता? उल्लेक म्हळें हांवें? तर ताचे नांव 'ऐसमारालडा न्हय जांवक्यी पुणी'. म्हजी चिंतना व्हाळताली.

म्हजें काळिज 'डब्ब' जाले. कशें आसतगाय पळेवंक? आतांची, आयची बलो? पेंकटाकटा सक्यल जीन्स आनी बोबले वयर रांवची 'टी-शरटा' घालची? विक्टर ह्यूगोचे 'ऐसमारालडा' एक कंदारिण चली. पुण, आम्चीं आतांची कांय उणी? कोकणी उल्घातात पुणी? विक्टर ह्यूगो वाचवी कोकणी कशियी वाचिनात म्हण्या.

सुपर मारकेट आयली. लुविस, शटटरां उगर्ती करतालो. बर्याक पळलें: ऐस्मिक, भार्यच्च राकोन रांवचें बरें. त्या फुडे सुपर मारकेटिच्या लुविसा लागीं विचारयां? हां, कित्याक? तोय व्हडलो बायलांडो. सत्री आपुणंच्च व्हरून दितां म्हणात तर?

विगारा लागीं गेल्यार कशें? तुका धयर आसा? तुज्या बरपांनी पाद्री-माद्रींक आडवें-उवें घाशिनांय तुं? तुजीं अंकणां कांय वाचुन विसरल्यात तिं?

आतां वचुन कितें म्हण विचारताय? पाद्रिगार, आमचे फिरगजिंत ऐसमारालडा म्हळ्ळी 'बिवटी आसा?' मिसाक वचुंक तुका 'अग्मिटोक्रेटांनी' वेची कोपेलांच्च जाय. कित्याक थंयमा येवच्या चलियांनी नेसचीं लिबासां तुज्या सर्व काल्पनिक सकरेंक रजा दितात न्हय? हुं? फिरगजिंत दिश्टिक पडतात तुं? आनी आतां वचुन पार्ड लागीं 'ऐसमारालडा' आसागी म्हण विचारूक सोदताय?

सुपर मारकेटिक पावतेच हांवें ऐक निमां प्रेतन केले आनि अबळे आनी अज्ञाप... 'ऐसमारालडाचि सत्री धांपली!' हांव भायरच्च रावलो. मातें उबारोन पळेताना कालचे रातीं आतरवणां केल्लो पावस पयस रावोन आप्ले कारभार पळेता नसो दिसतालो. मोळब नितळ आसल्ल.

हांवें ऐक सिग्रेट पेट्यली आनी धुंव सोडलो.

तितल्यार लुविसान सत्रेची बालदी बालदी हाडली; म्हजेर ऐक शून्य दीश्ट घालून ताती बालदी म्हज्या पांयां मुळांत म्हळ्ळेपरिंच दवरली. तो भितर वेतेच हांवें ते बालदेव पळलें. तांतुं ऐक सत्री आसल्ली-- म्हजिच्च!

हातांत आसच्या ऐसमारालडाचे सत्रेव आनि म्हजे सत्रेक चड फरक नातल्ले आसलो तर ऐक तांब्डे फित मुटिक रेडी. आसल्ले. पुण ऐके पावसाळे राती तें दिसच्च तसलें न्हय. म्हजी चिककेसे नवी, पेल्यान.

तर आमच्यो सतर्यो आदूलीबदूर्ल जावकनात म्हण जाले. तर 'ऐसमारालडा' घर कशें गेलें? सबार बाटो आसल्ल्यो घरा वचुंक व्हय पुण म्हजी सत्री कित्याक व्हरूक ना? भोव मुलभ वाट न्हय ती? ती बाट ताका नाका जाली म्हणताना तें हांगासर येवचे अवकास चइनात म्हण जाले.

म्हजें काळिज कुमकाले.

गिरायकी येवक सुरु जाले.

सिगरेट काबाग ज्ञाताना हांवें आनेक पेट्यली. 'प्याक' मुगदोन आयिल्ली देकुन हांव भितर गेलो. दोन प्याक घेतल्यो आनि पद्धे दिवक कांवाडगाक आयलो. 'क्याशियेर' येवक नातल्ल्यान लुविसच बसल्लो.

'कोणाक राकताय?' पयशे फारिक करताना ताणें विचारले. 'बरो-सो दिसानाय'.

हाका कितें म्हजी काळजांत मोग? हांव 'ऐसमारालडाक' हग्ध्याक दावन धरले. नो म्हाका मुकिशमायेन पळेतालो. 'पावस ना तरी तुं कितें सत्री उगती धम्नंच हांगासर आयलोय?'

घुगिची दीश्ट आसल्ली ह्या लुविसाक. 'तुका कितें जाले?' आतां म्हाकायी चिककेसे विगर जाले. पुण सावधान, होच्च

कांय तुका ऐसमारालडा परयांत पावयत?

“म्हाका कांय जांवक ना!” ताणे ज्ञाप दिली. “तुंवे म्हज्या सुपर मारकेटी भायर रावोन बदचालिंच्यापरीं सिगरेट वोड्ची म्हाका बरें दिसना”.

“देकुन? तुजेलागिं व्यार घेना हांव? आतां दोन प्याक गेंवकनांत? काल रातीं पावसाक तरी येवन ऐक रीम पेपर गेंवक ना?”

“किंते व्हड साक्रिफिस केलोय? कांय भिजुन आयिल्लोय? सत्री हाडल्ली न्हय?”

“हाडल्ली संचिकाराची सत्री!” चुकोन म्हळेपरी म्हज्येथावन उत्रा भायर पडली. तितल्यार--

सुपर मारके टिच्या आरश्याच्या दारांतल्यान म्हाका दिसलेंकी, जीनस-टी-शरटर आसची चली हेवशिन येता. म्हळे काळिज्ज लागमोडी घालिलागले. हेंच गाय ऐसमारालडा? हाका हांवे ह्या परिसरांत पळेवंक ना-मू?

ताच्या हातांतयी सत्री आसा पुण ती म्हजी कशि जांवची? म्हजी सत्री लुविसाचे बालदेंत आसा. तर कसलो आंवडो हो, स्टुपिड!

“कसलो संचिकार?” तो खेंचलो. “तुंवे कांय सकाळीं फुडेंच्च ‘पेग’ मारुंकनांय-मू? पिसांट लेकक तू, हांव जाणा”.

“You shut up, Louis!”

आतां हांवेयी ताळो काडलो. म्हजी दीश्ट मात्र ते चलियेचेर आसल्ली.

निजायकी ऐक कंदारी चलियेची आरबट सोभाय ताका आसल्ली. ती चाल, ती कूड, बिसळे केंस जे, तें चलोन येताना दांवच्या घोड्याच्ये गोमट्यावयल्या लोंवेपरीं उडताले.

तें, हेंच जालयार पुरो, देवा! हांवे सत्री आनिकी हरध्याक दांबून धरली. व्हय, व्हय, तें भितर आयले.

“तूं किंते मातयार हात घालून उल्यतालोय?” लुविसान विचारले.

“कांय ना,” हांवे ज्ञाप दिली, ते चलिये वयली दीश्ट काडिनासतां. “किंतेंगी टेंपर उटलो, I am sorry” हांवे चिक्के व्हडल्यान म्हळे, तिंचे गुमान जिकुंक.

तिची दीश्ट म्हज्ये पडली, ऐका मट्क्या खिणाक. हांव करगाले.

“गुड मोरनिंग, अंकल लुविस!” तें म्हणाले ऐका ‘सेक्से’, निबर ताळ्यान. “हांव म्हज्या ग्यानिची सत्री हांगासर सोडुन गेलीं आनि कोणा बोलत्याची सत्री वेली. यु नो, कालचो पावस. पुण ग्यानी तापल्या. सत्रेचेर म्हजे नांव आसा, ति खंडित ज्ञावन भायर पटिचान म्हण म्हाका सोदुंक धाडलां. sentimental fool! पेंकडा सकयल निशकत ज्ञावन बेड्डार पडल्यारी पिसांटपणां सोडिना. यु नो, अंकल, आमी इतलीं भिजी आसांवकी... आज इक्रा वोरांचे ‘प्लायट’ आमकां आनी आज रातिकच्च मुंबय थावन न्युयोर्क. धा दिसांची रजा कशी पाशार जाली...”

“हाका तुमी रजा म्हणतात? तुजी ग्यानी परत्यान ऐकसुरी जातेली.” त्या लुविसान अर्थनातल्ले उलवन मेचयले.

“We cannot help that, Uncle!” तें म्हणाले. “आमकां मेंगलोराक येवंक - वचुंक कितले खर्च पडता जाणांय? ह्या पावटीं म्हाकायी वोडुन हाडिलां माम्मी-इयाडिन. I hate India, but your supermarket is good.

“येस, येस, हांव जाणां तें,” म्हणालो लुविस पातळावन-शे. “तुज्या डेडिक पेग मारुंक सोडा हांगाचोच व्हरतालेंय तू.”

‘हूं’ ते म्हणाले आपल्या खोटांचेर धलोन. “काल रातीं सोडाचो स्टोक काबार जाल्यान डेडिन म्हाका पावसांतच्च हांगासर धाडले. Selfish fellow. ताका ताची स्कोच आसल्यार जाली... ग्यानी ऐकसुरी म्हण तुंवे कशे म्हणचे? तें आयरिन आसा न्हय, she is a trained nurse and we are paying

her through our nose. आनी चडित करूंक ज्ञाता आमच्यान? आप्णाक पळेवंक-उलंवं कोणयी येनांत म्हणता.

“ओ.के., अंकल,” तें म्हणाले. “To hell with it!” म्हाका पुणी प्राय ज्ञावन बेड्डार पडोंक नाका. I would rather kill myself. पुण अंकल, त्या आयरिनान फोन केल्यार समान घरा धाडताय न्हय?”

उरल्लीं उत्रां म्हाका आयकालिनंत. हांव पाटल्या पायांनिंच पाटीं गेलों. ऐसमारालडाची सत्री हांवे आनिकी हरध्याक दांबून धरल्ली, लिपयिल्ली, फिंतयी लिपयिल्ले.

कंदारिण गेले ताच्याच्च सम्साराक.

म्हजी सत्री व्हरून गेले; ति सत्री म्हज्या ऐसमारालडा लार्णी ह्या फुडे आसतेली.

ऐक गांच घडसातोलो या हांव तो घडिसतोलो.

ह्या संसारांतल्या दोगांचे ऐकसुरपण नपंयच जातेले.

त्या कंदारिणिचे इक्रा वोरांचे प्लायट वचुंदी.

ताका दयाळ मरणाची कुरपायी लाबोंदी पेल्यान.

हांव ऐसमारालडाचे घर सोडुन काडुन थंय वेतोलो.

सदांयी वेतोलों

सदांयी तिचेलार्णी उल्यतोलों.

म्हळे काळिज्ज कितले सोभित म्हण तिका दाकयतोलों.

आनी, मोगान ति म्हाका म्हजो सुंदर ‘ख्वासीमोडो’ म्हण उलो मारतेली.

- ऐडिवन जे. एफ. डिसोजा

फाऊटनहेड,

हायलेंड, मंगळुरु,

फो. : (०८२४)

२४३२४१३

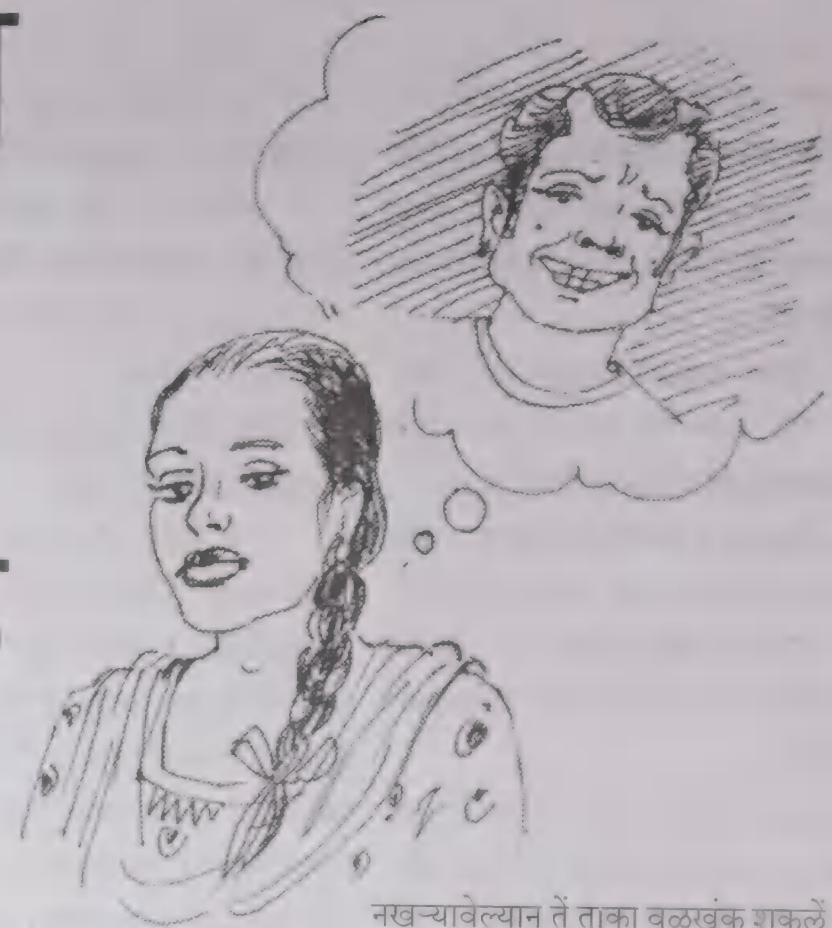
श व कं क

शीलाची आतां कॉलेजीक वरुंक लागिलें. कॉलेजीत वस्या ठलसां काटल्यात कॉलेजीतले चले लागतात तसी शीला काटल्यातला धीरु नांवाचा एक तळी लागलोक.

शीरु हो वायट मार्गीक लागिल्लो भुरगा. तातेकडे न सलगी करप मुळ्यार शीला सारक्या उत्त्व आनी सभ्य बराट्यांतल्या भुरग्याक सोब यारके नाशिण्यें. कॉलेजीची परयलोक दोस आशिण्यान खगळी भुरगी एकमैकाक नवी आशिण्यी. कोण कोणाक वळख नाशिण्या. शीरु वायट चालिचा म्हणपाचे शीलान वळखलें. तरीपूण तें ताका टाळूका शक्ताशिण्यें. वर्ग सुटतकच शीरु शीलाचे पाळते र आशिण्या. पावसूस पळुंक लागिल्लो. शीरु शीलाक आपले गाडे न लिण्ट वितक सादतालो. ताका टाळप शीलाक शवसा नाशिण्यें. तातेकडे नाशिण्याचे कांस साई जायातरी दिसगाशिण्यें. शीला तरी शांगी. शीरुक दुखोतप समा जावरै ना है तांगी योवजीले आलो तात गाडीयेत बसले.

शीला खरेंव शीरु के गरयेक काशातले काया शीलाची आपली म्हण एक चाल आशिण्यी?

आतां फुडें खितें जाता तें पलोवसा नं. घ. बोरकार हांचे बाबकें हे धारागाहीक कादंबरीत.

एम. एस. सी. जाल्या उपरांतचे शिक्षण कॉलेजीत घेवचे पडटा अशें आदले लोक मानताले. पृष्ठ दाळी तेपार इक्रावी-बारावीचो आसपाव म्हुक्ल पावंड्यार जाला. तरी पालकांक दिसता की आपली भुरगी मंट्रीके उपरांत कॉलेजीत शिकतात. भुरग्याकृय आपूण कॉलेजीक पावल्यान हांची खोशी भागता. शीलाकृय आपूण शिक्षणीक मलावयल्या एका पावंड्या वयल्यान दुमन्या पावंड्यार चचून बशिल्याची खोस भागताली. ताकाय आपूण कॉलेजीक पावलेंशे दिसताले.

पृष्ठ ताची ही खोशी पवल्याच दिमा विरजून गेली. ताका कारण आसलो धीरु. शीलाक धीरु भेटून नासलो तर ताचो पयलो दीम आनंदांत बचपाचो. पृष्ठ वर्गांत पावल थेवले तरी शीला माथ्यावयले धीरुचे भूत खाला उतरुक तयार नासले. शीलाच्या चंच्यावयली उदासी प्रत्येक खिणात वाढोवपाचे काम करताले धीरुचे भूत.

कोणाक्य दिसतले, शीलान धीरुचे हे भूत आपन्या खांदार कित्याक बमोवन घेतले? पीस तेना ताचेकडे उलोवंक आयलो, तेना तेना ताच्या पसून पयस कित्याक रावले ना? ताच्या भेसावल्यान, ताच्या उलोवण्यावेल्यान - ताच्या

नखन्यावेल्यान तें ताका वळखूक शकले ना? बन्या रेस्पेदाचे भुरगे तें! कित्याक केली ताणे ताचेकडे न सलगी? तें ताचेकडे चड उल्यले म्हणूनच तो ताका दमून गवलो. शीलान ताका एका उतगान 'शडाप' केल्लो जाल्यार तो ताका लागी जावंचो नासलो.

शीला सोडून आनी कोण्य चली आसले जाल्यार धीरुली लागोळपणा पळोवन ताचेर माजगवरी फोमा घालतले आसले. वगतार दावकुलो लेगीत मारतले आसले.

ते वेळार वर्गात हांजीर आशिल्ले एकान एक भुरगे अशे तरेचेच आशिल्ले!

मागीर शीलाच अशे कित्याक करूक शकले ना? ताकाय कासण आसा. शीला एक सभ्य घराण्यांतले भुरगे. ही सभ्यताय ताची अडेची नाशिल्ली. ताच्या वाडवडलांनी कमायल्ली. आपले व्हडविकायेची पुराय जाणविकाय शीलाक आसली. ताका लाणून केंदीय व्हडली मंकझटा ताच्या मुखार उबी गवलीं तरी तें आपली सभ्यताय आनी घराण्याची व्हडविकाय दोळ्यां आड करूक शकनासले. जो मेरेन आपल्यांतले बरेपण सांबाळूक जाता, तो मेरेन

सांबाळचें. प्रकरण हाता भायर वताशें दिसता तेना मात मनशान सादूर रावंक जाय, असली शिकवण गाठीक मारून आशिलें तें!

शीला धाडसी आसलें. पूण धीरू धाडसी, तइडकी आनी कपटी आसलो. आपल्या सुवार्था खातीर तो कितेय करूंक शकता, ही गजाल आतां शीलाच्या हे मेरेन लक्षांत आयिल्ली. ताका लागून तें निर्शेलें. शीलाची ही निर्शेणी निर्मलापासून कशीच लिपून रावलीना. आपले मामी मुखार सतत हांसत्या चेन्यान वावुरपी शीला आज कसल्या तरी चेंपणा खाला आसा, ही गजाल निर्मलाच्या लक्षांत आयलीच! ताणे कळाव करिनासतना शीलाक प्रस्न केलो -

“किंतें जालें गो शीला? तोंड सामके बावलाशें मुगो तुंजे! जिवाक बरें बी दिसना काय किंतें गो? सकाळीं भिजून आयलां तू. आंग बी तापुना मुगो? तशें जाल्यार सांगूंक अनमनू नाका बाये!” अशें म्हणून निर्मलान शीलाच्या कपलाक हात लायलो.

“ना गे मामी! तू बेटीच काळजी करता. कायच जावंना म्हाका.”

“कॉलेजीक पावलां म्हून तकलेर ताण बी पडुना मुगो?”

“क्लास सुरू जावपाचे आसात. अजून, आनी ताण कसलो करपाचो?”

“मागीर तू इतलें त्रासीक कित्याक दिसता तर? हांगा आयिल्याक आयजच पळेता तुका हावं चिंतेस्त कशें!” शीलान चिंतलें, घरा आशिलें जाल्यार आवयक किंतेय दाखय-लिप्य करूंक जातालें. हांगा कितलेय जाल्यार परके. मामा-मामी ताचे पालक जावन आसात. किंतेय बरें-वायट घडलें जाल्यार तीं जापसालदार आसतलीं. आनी घडिल्ली गजाल तांकां लिपोवन दवल्ली जाल्यार आपल्याचेर दोश येतलो. तेना धीरूचे बाबतींत कॉलेजींत जें किंतेय घडलें, तें मामीक लिपोवन दवरप समा न्हय, तशें केल्यार तो आपल्याक सतायल्या बगर सोडचो ना.

फाल्यां पावस आसूं वा नासूं, तो आपल्याक व्हरपाक गाडी घेवन बसथानकार आयल्या बगर कसोच रावचो ना, हाची खात्री आतां शीलाक जाल्ली! ताका मामी मुखार तोंड उक्तें केल्या बगर दुसरो पर्याय ना सो दिसलो.

“मामी!”

“उल्य गो बाय!”

“हो संवसार असोच आसता गे?”

“कित्याक लागून म्हण्टा तूं अशें? मदेंच संवसाराचीशी याद जाली?” निर्मलान शीलाकडेन थीर नदरेन पळयत प्रस्न केलो.

“लोकांकडेन रीतीन-सभ्यतायेन वागचें, अशें आमचीं वडील मनशां सांगतात.”

“जाण्टीं किंतें सांगतात तें आमच्या बन्या खातीरच सांगतात. पूण कोणाकडेन केन्ना कशें वागपाचें तें आपणे थारावचें आसता.” निर्मलान आपलो अणभव उक्तायलो. शीला चितूंक पडलें. ताका दिसलें, आपणे धीरूकडेन सरळपणान वागून चूक बी करूना मू? ना. चूक कशी जातली? दुसरो कसोय आसूं. आपणे आपली सभ्यताय सोङ्क उपकरना. धीरू आपूण जावन उलोवंक आयिल्लो. ताका झिंडकारप सभ्यतायेक धरून नासलेंच. ताच्या मनांतलो हेत घडये वायट आशिलो जावं ये. पूण तो म्हाका कसो कळटलो? ताच्या भेसावेल्यान? तशें मानल्यार आयज वचत थंय चित्र-विचित्र भेसांत कितलेशेच लोक पळोवंक मेल्टात. तांकां सगळ्यांक वायट म्हून कुशीक मारचे पडटले.

तरी शीलाचें मन धीरूविशीं साशंक जाल्लें. धीरू ताचेकडेन इश्टागत जोङ्क सोदता. धीरूचें ताचेर प्रेम आसा. ते खातीर ताणे ताका गाडयेंत बसोवन बसथानकार व्हरून सोडिल्लें. ताचे फाटलो हेत अजून स्पश्ट जावं नासलो.

धीरूचें हें प्रेम भाव-भयणीच्या स्वरूपाचें आसूंक शकता. आनी ताणे आपल्याक व्हकल मानून आपल्याचेर मोग केलो तर? ताच्या मनांत तशें किंतेय आसल्यार मात, आपणे ताका दिल्ली सभ्यतायेची वागणूक आपल्याक म्हारग पडपाची शक्यताय आसा, अशें शीलाक आतां

कळून आयिल्लें. ताणे आपल्या मनांतलो भंय उक्तेपणान उलोवन दाखयलो.

निर्मलान शीलापरस चार पावसाळे चड काडिल्ले. ताचो जीविताणभव पुस्तकागिन्यानाचेर आधारीत नासलो, तर तो प्रत्यक्षाणभव आसलो.

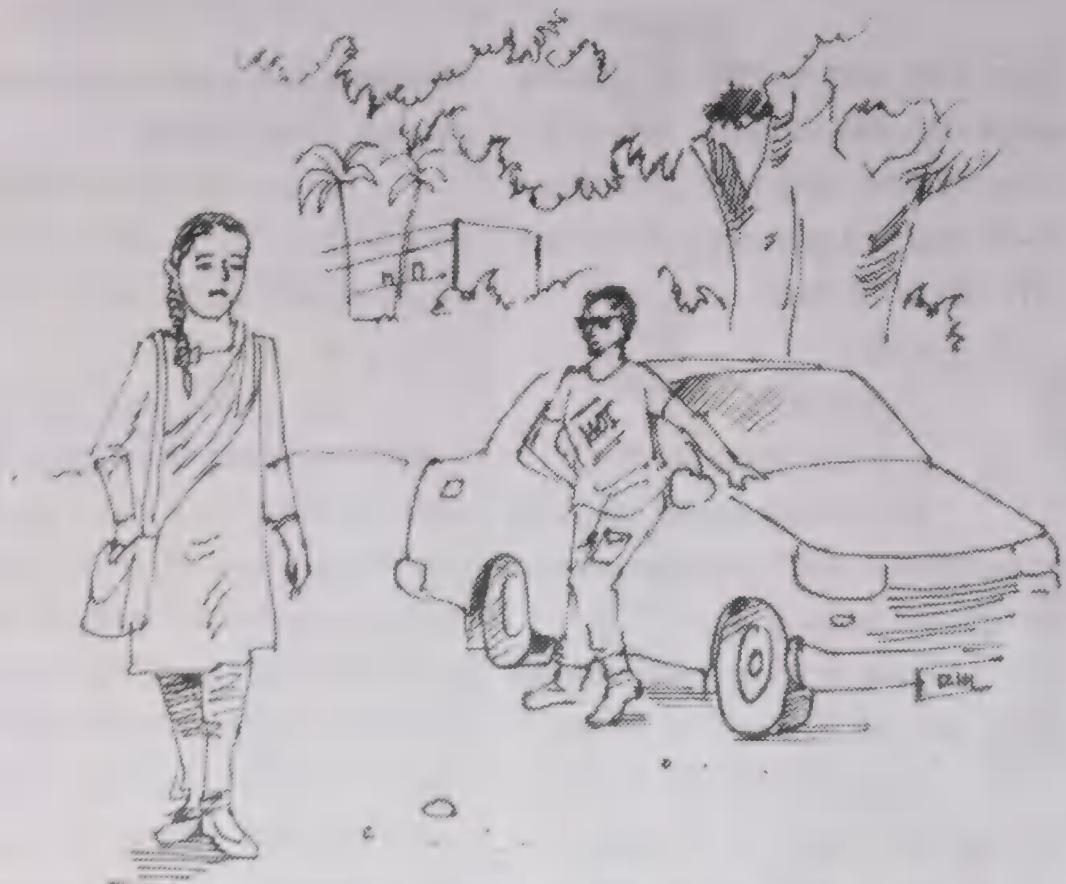
निर्मलान धीरू वांगडा घडिल्ली शीलाची गजाल कान लावन आयकली. निर्मल चड शिकूंक नासलें. तरी तें मागास विचाराचें नासलें. शीला मुजरत केन्ना चुकीचें वागचें ना, हाची निर्मलाक खात्री आसली. तरी तें ल्हान आसा. जगाची रीत कळपाक ताका लोकांचें मन जाणोवन घेवपाची संद फाव तशी मेळूंक ना. तेना तें कितलेय शाणे आनी हुशार आसलें तरी ताका दुश्टांपासून सावध रावपाक दोन उतरां सांगपाची गरज आसा, अशें निर्मलाचें मन ताका सांगूंक लागलें.

“तुंजे कांयच चुकलें ना गो शीला! बेटेंच खंती जावं नाका. तुजे सुवातेर हांव आशिलें जाल्यासूर्य तेंच करतलें आसलें. सुसंस्कारी मन दुसऱ्याक केन्नाच दुखोवंक सोदिना. धीरूकडेन इश्टागत करपाक तूं वचूं नासलें ताचेकडेन. तो जर तुजेकडेन आयलो, बरेभेन उलोवंक लागलो. तर तूं ताका ओशमराद दिवन धांवडायतलें? आनी तशें केल्यार तें मनीसपण थारतलें गो?

आनी दुसरी गजाल. ताका जर तुजो वांगोड आवडटा, तुजेकडेन ताका इश्टागत करिनशी दिसता, तर तातूंत किंतें वायट आसा, अशें म्हाका दिसना बाये!

हां, आनी एक गजाल तुगेली गोंदळांत घालिसारकी आसा आनी ती म्हळ्यार धीरून शिळोवण्यो घालून आपल्या वांगड्यांक एकठांय करप. हीं लक्षणां मात बाये म्हाका सभ्यतायेचीं दिसनात गो! ताका लागून, ताचेपसून सावध रावपाची शिटकावणी दिवची, अशें म्हाका दिसता.”

शीला कितलेय धाडसी, नितळ

आनी उकत्या मनाचे आसले तरी तें चली भुरंगे आसले. ताच्यांतले ताकतीक मेर आसली. ते भाया ताणे आपली खरंली वळख धीरुक दिवनासली. ते खंयच्या घगण्यांतले. ताचो बापूय कोण, ममाजांत ताचो दर्जी किंत, हाची पुराय खबर धीरुक आशिल्ली तर तो घडये शीलाकडून नरमायेन वागतलो आमलो. निदान इतले लागी तरी येवचोच नासलो.

“मामी, आतां किंते करपाचे? म्हाका बेटोच भंय दिसता गे!”

“भिंवन कसलोच फायदो ना. येता त्या प्रसंगाक तोंड दिवपाचे तयारेन रावंक जाय मनशान! फुडे संकरण येतले म्हण आर्दीच हात-पाय गळोवन उपकरता?”

“तशी न्हय गे. फाल्या तो गाडी घेवन मुजरत बसथानकार आयलो जाल्यार किंते करपाचे?”

“तुचे गाडयेत बसपाचे न्हय.”

“ताचा विरोध केल्यार ताचे मन दुखवतले. मागीर तो चाळवचो ना गे मामी?”

“तो चाळवतलो म्हण तूं ताचे गाडयेत बसतले गो?”

हे आयकून शीलाक कल्य जाले.

मामी किंते सुचोवंक सोदता तें ताच्या लक्षांत आयले, केदो वेळ तें निर्मलाच्या चेन्याकडेन पळयत रावले. निर्मला ताका सुचोवंक सोदताले, ताचो हेत लक्षांत घे आनी वाग. धीरु जर सभ्य मनीस आसत जाल्यार तूं गाडयेत बसले ना जाल्यार तो तुंजेर चाळवचो ना. तुंजेर तो कसलीच जबरदस्तीय करचो ना. तूं जर धिरान वागशी जाल्यार खंयचोच धीरु तुका वाकडे नदरेन पळोवचो ना. केदोय व्हडलो धीरु धीर सोडून पळून वतलो.

शीलाची नदर निर्मलाच्या चेन्याचेर थीर जाल्ली आसतनाच, पुनवेच्या गती चंद्रिमावेलीं कुपो पयम जातकीर तो पुराय हाशिल्या वरी दिसता, तशीच तरा शीलाची जाली.

“मामी तुंज्या मनांतले कळले म्हाका, ह्या फुडे केन्नाच म्हजो निशेललो चेरो तुका पळोवंक मेळचो ना. म्हजे प्रस्न हावंच सोडयतले.”

“म्हजी तुंजेकडच्यान हीच अपेक्षा आमा. पूण एक गजाल लक्षांत दवर बाये.”

“कसली मामी?” शीलान उत्सुकतायेन प्रस्न केलो.

“तूं शाणे आसा हातूत मातय दुबाव

ना. पूण केदयाय व्हडल्या हुशार आन ताकतवानाक दुसऱ्याच्या आदाराची गरज पडटाच. तेन्ना तुंजेर कसलोय वायट-बर प्रसंग आयल्यार, हे तुंजे मामीक काळखांत दवरुं नाका! हांव आसां तुंज्या सांगाताक.”

निर्मलाच्या धीरदिण्या उतरांनी शीलाच्या मनावयले घयरांव पयस जाले आनी तें निश्चिंत जाले.

दुसरे दिसा मनांत कसलोच दुगदूग धरिनासतना शीला कॉलेजीक गेले. पावस पडपाची चिन्ना दिसनासली. तें बशीतल्यान सकयल देवले. ताणे सज हेवटेन-तेवटेन नदर मारली. पळय जाल्यार एका झाडामुळांत धीरुची गाडी उबी आशिल्ली. गाडयेक तेकून उबो रावन धीरु शीलाची वाट पळयत उबो आसा. शीला ताचेकडेन पळयनासतना मान सकयल घालून आपले वाटेन चलत रावले.

शीलान आपल्याक पळोवना अशें समजून धीरुन रस्तीन हॉर्न मारलो. तरी शीला मान वयर काडिनासतना ताकतीन चलत रावले. हॉर्न मारूनय शीला आपल्याकडेन लक्ष दिना तेन्ना मारले झक म्हूण आनी कोण्यू जाल्यार थंयच्यान कूस मारतलो आमलो. पूण निर्लज्ज धीरुन तशें केलें ना. तो बरोच वेळ गाडयेत तसोच बसून रावलो. शीला आपल्याक मुजरत टाळता, ही गजाल ताच्या लक्षांत थेवंक चड कळाव लागलो ना. ताका शीलाचो मनांतल्या मनांत खूब राग आयलो. तो ताचे खंय आनी कसो काढचो, हाचो विचार तो गाडयेत बसून करूक लागलो.

दुमं वर्टेन शीलाचेय मन मुसका मारिनासलें. तें धीरुविशींच विचार करताले. धीरु जर बरे मनाचो भुगो आसत, तर तो आपल्या फाटल्यान लागचो ना. आयला ते वाटेन परत वतले. आनी जर तो असभ्य-तवनास आसत जाल्यार आपली फाट सोडचो ना. खरे म्हळ्यार शीला एक तरेन धीरुची परीक्षाच घेताले.

तो मार्ग फक्त कॉलंजीक डेन

वतालो. येरादारी व्हडलीशी नासली. एकाद्री सायकल ना तर स्कुटर मदें-मदें पासार जाताली. एकाद्री गिरेस्तालीय गाडी भुरग्यांक घेवन येताली. चडशो चलयो चोम्यांनी येताल्यो. शीलाक मात इश्टीणी जोडपाक अजून संद मेलुनासली. आयज तें रस्त्यावेल्यान एकटेंच चलतालें. रस्तो फकत उच्च माध्यमीक शाळेकडेन वतालो. कॉलेज तेकून आसली तरी ताका रस्तो वेगळो आसलो.

शीलाचें एकटेपण ताका आतां फायद्याक पडिल्लें. तें आतां बसथानका पसून इल्लें चडच पयस गेल्लें. ताच्या फाटल्या-फुडल्यान लागसाराक कोण ना तें पळोवन धीरून खिणांत गाडी चालू केली. जाता तितले गतीन ताणें ती धांवडायली. शीलाच्या सामकाराक ताणें जाता तितल्या नेटान ब्रेक मारलो. दार उकतें करून ताणें शीलाक भितर बसपाचो आग्रो केलो. कालूय ताणें हेच युक्तीचो उपेग केल्लो.

“धीरू, तू? अशें कितें करता रे तू? अकस्मात ब्रेक-सो मारलो? कितलें भियेले हांव!”

“तू इतलें भितलें म्हूण म्हाका खबर नासली.”

“कित्याक भिवचें ना? मनीस न्हय तर हांव?”

“म्हाका खबर नासली, तू इतलें भिजूड म्हूण! आनी हावें इतलो हॉर्न मारलो आसतना तुवें तकली वयर करून पळेलें लेगीत ना.”

“म्हाका संवंय ना तशें पळोवपाची.” शीलान सरळ जाप दिली.

“चल बस.”

“ना. तू वच.”

“कित्याक? हांव मुजरत आयलां तुजे खातीर!”

“येवपाची गरज नासली.”

“तुका नासत, पूण म्हाका

आसा!”

“कित्याक?”

“तुजे असल्या स्मार्ट आनी मोगाळ चलयेचो वांगोड म्हाका आवडटा म्हूण!”

“हांव मोगाळ आनी स्मार्ट? तुजी-म्हजी वळख तर कालच्यानच जाल्या. इश्टागतीक इतलीच वळख पुरो जाता रे धीरू?”

“म्हाका तितलीच पुरो. चल बस तू गाडयेत. क्लास सुरु जावपाचो टायम जालो.”

“हें पळे धीरू, काल एकदां हांव तुजे गाडयेत बसलें. आतां म्हाका फोर्स करू नाका.”

“बरें आसा. दुसरे फावट तुका फोर्स करिना. आतां बस.”

“आतांय ना, आनी हेयफुडें तू केन्नाच गाडी थांबोव नाका म्हजे खातीर! म्हाका आवडचें ना तें!” शीला मातशें कडकसाणीन उलयलें.

शीलाली कडकसाणीचीं उतरां धीरूक मानवर्ली. ताका दिशिल्ले शीला सादें-भोळें. ताका पटोवपाक आपल्याक जड वच्चे ना. पूण ताच्या रुपांत जाल्लो बदल पळोवन तो हाललो. ताका दिसलें, शीला मुखार आपली दाळ आतां कशीच शिजची ना, तो थंयच्यान पळ काढुंकय शकलो ना. ताचो अहंकार जागो जालो. तो शीलाकडेन गरजेभायर घासाधीस करूक लागलो.

इतले म्हणसर फाटल्यान चलत आयिल्लीं भुरगीं गाडयेकडेन एकठांय जालीं. तांकां पळोवन शीलाक धीर आयलो. ताणें चंडीकेचें रूप धारण केलें आनी धीरूक फरमायलें,

“धीरू, वाट सोड म्हजी! ना तर हांव प्रिन्सीपलाकडेन कागाळ करतलें.”

धीरू प्रिन्सीपलाक चड भीक घालपी! पूण सगळी लज कडाशेक लावन मात तो भोंवनासलो. ताचेच कॉलेजींतल्या चलयांमुखार शीला ताचेर तापलें, हाची ताका लज जाली.

धीरू थंयच्यान कडसरलो. पूण वतां-वतां शीलाक धाक घालूक तो विसरलो ना.

“शीला, तुवें म्हजें मन दुखोवन बरें करू ना. हाचें मोल तुका फारीक करचेंच पडटलें. ‘आय व्हील शो यू शीला’ अशें म्हणत चलयांच्या

चोम्याचेर ताणें एक नदर मारली. रस्त्यावेलो पत्रो उडयत ताणें गाडी कॉलेजीचे दिकेन डाफरायली.

“तुजें नांव शीला गो?” चोम्यांतले एके चलयेन जाप केली.

“हय. तुजें नांव कितें?”

“सुमन.”

“आनी म्हजें नांव शाली.”

“बरें जालें. एका निमतान वळख तरी जाली.”

“आमकां कालच तुजेकडेन वळख करीनशी दिसताली. पूण हो तुका आपणालेंच बेस कशें समजून लागलो न्ही गो फाटीक?” आनी एकले चलयेन तोंड घालें!

“आनी तूय ताजेकडेन अशे तरेन मुरगटालें... की आमकां दिसतालें पयलेच भेटेक तुमचो मोग बी चल्ला जातलो.” सुमन उलयलें आनी शालीन दांत दाखयले.

“हांव मुरगटनासलें आं, ताचेकडेन. आतां तुमचेकडेन उलयतां तशेंच ताजेकडेन उलयतालें. हां, आतां हांसत्या तोंडान बरेभेन उलयतालें म्हूण तुमकां तशें दिसलें जायत.”

“कितेय जावं गो. आतां तुवें ताका बरी अद्दल घडयली. आतां कळलें आमकां तूं कशें आसा पळे तें!” शालीन आपलें मत उक्तायलें.

“कोणय मातशें बरें! उलयलें जाल्यार रोकडेच हिरोगिरी करपाक तयार हे!” सुमनान आपलो अणभव सांगलो.

“ताकाच लागून खुबशो चलयो रागीट आनी सुकिल्ल्या चेन्याच्यो पळोवंक मेलटात.” चोम्यांतलें एक चली उलयलें.

शीलाक आतां आयत्योच इश्टिणी मेलिल्ल्यो. एका-मेकाचीं फकांडा करीत, हांसत-खेळत शीला आपल्या वांगडांचा सयत केन्ना कॉलेजीच्या दरवंट्याकडेन पावलीं हाचो पत्तो कोणाक लागलो ना.

वाटेर गणोवनय तीं लेक्चर सुरु

जावंचे पयलीं कॉलेजीत पाविलीं.

सैमांत केना अकस्मात बदल घडत हें कोणाच्यान सांगूक जायना. काल दीसभर पडिल्या दाट पावसावेल्यान दिसून येतालें की फुडले दोन-तीन दीस तरी पावसाक नेट आसलो. रातीकडेय तो सतत पिरपिरत आसलो. मर्दे-मर्दे वाच्यासयत दडकोय येवन वताल्या. मात कोंब्यान साद घाल्या उपरांत लोक जागे जाले आनी पावस इल्लो इल्लो उणो जायत गंलो, इतलो की सकाळ जाता म्हणसर पावसाचे नांव ना.

आयज अकरावी-बारावेचे वर्ग नेमान मुरु जावंक कसलेंचे आडमेळें आयलेना. वर्ग सुरु जातांच शीलान आपल्या माथ्यावयले चॅपण पयस केले. सकाळीं जें किंते घडलें, तें सगळें विसरले. आनीक कोणूय जालें जाल्यार धीरूल्या धमकावण्यांनी अर्दमेळें जावपाचे.

आतां देड जाल्ले, कॉलेज मुटिल्ले. शीलाक धीरू आनी ताच्या धमकावण्याची मट करून याद जाली. ताणे पुराय वर्गार नदग मारून धीरू खंय दिसता काय म्हण पक्कलें. धीरू खंयच दिसलो ना. ताका 'सूड' जालें. बिनधास्त वर्ग सोडून तें पायच्यावयल्यान सक्यल देवताले. पक्य जाल्यार फुडे सुमन उबे आसा.

"हाय!" सुमनान शीलाक आपुलकायेन जापायले.

"हाय सुमन! तुजी वांगड्यां फुडे गेलीं काय किंते गो?" शीलान आस्थेन खबर घेतली.

"आज्ञन देवू ना, हीं पले येतात. ताणीं म्हाका सांगला, तुका एकटे वचूक दिवंनाका म्हण. तू आतां बसीमेरेन आमच्या वांगडाच येतले-वतले. तू आयज सावन आमची इश्टीन जाली. तुका एकटे सोडून कझे चलत? सदांच वेळ-काळ गागून येना, अशी आमच्या जाण्टेल्यांचे म्हणणे!" सुमन आज्ञीबाय कर्जी गांठीची उत्तरा मोडून मेकल्ले

दोन इश्टांक घेवन कॉलेज सुटच्या वगत कॉलेजीचे वाटेर आयलो.

कॉलेजीच्या अरूंद रस्त्याकडेन एविशाळ असो वटवृक्ष आसलो. तरस्त्यावयल्यान आयिल्ल्या-गेल्ल्यांक शीतासावळेन थंडसाण दिवपाचे सत्कर्म करताले.

असल्या ह्या पवित्र रूखातळा पापधीरून पापकर्म करपाचे थारायलें. ताणे आपली कार कोणाक दिसना तशी झिलांपयल्यान व्हरून दवरली. दोगूय इश्ट आनी तो वडा मुंदांत येवन शीलाची वातपळ्यत तिश्टत रावले.

धीरूक दिशिल्ले शील कालचेभशेन एकटेंचे येतलें. पूण ताचो अंदाज चुकलो. पयसुल्ल्यान ताका चल्यांचो एक चोंबो येता तो दिसलो. धीरून अंदाज बांदलो. शीला ह्याच चोंब्यांत आसूक जाय. ताणे आपल्या इश्टांक वडा फाटल्यान लिपूंक सांगलें. आपूण चोंब्यार पाळत थेवन रावलो.

इतले म्हणसर चोंबो लागसाराक पावलो. शीला चोंब्यांत आशिल्ल्याची धीरून खात्री करून घेतली. ताणे आपल्या वांगड्यांक शिळोवणी घाली.

चल्यां चोंबो वडामुंदांत पावलो मात, वांगड्यां तेंक्यान धीरून चल्यांचेर आकर्मीक घुरी घाली. धीरू गम्त्याचेर चल्यां सामकाराक हात फाकारून उबो रावलो. धीरूक अकस्मात पळोवन मगळ्यो चल्यां काचावूल जाल्यो. काय जाणांनी गोंदवून किळांच्यो मारल्यो. पूण मजा अशी, शीला मात कसलीच हालचाल करिनासतना रस्त्याचेर थीरतायेन उबे रावलें. धीरूच्या दोक्यांत दोंबे घालून.

भित्रा फाटल्यान कुत्रो लागता, ही गजाल शीलाक खुबर आसली. ताणे आपली सुवात सोडली ना.

शीलाक सोडून दिल्यार आपूण शेणटल्यो. मगळ्या चल्यां मुखार आपले नाक कापतलें हाची जाणविकाय धीरूक जाली.

ताणे फाटलो-फुडलो विचार केलो ना. शीलाचो हात धरून ताणे ताका ओडपाक सुरवात केली.

“धीरू, सोड म्हाका!” शीलान हाताक झटको दीत म्हणले.

“तुका सोइू? खंय सोइू? चल सोडां!” अशें म्हणून धीरून शीलाक आनीक एकदां रस्तीन ओडून घेतले.

“तुमी खूट कशे उबे रावन कितें पळयतात रे, धरात तुमकां जाय ताचो हात, आनी घेवन वचात तुमकां जाय थंय. हाका हांव पळेतां.” अशें म्हणत ताणे शीलाचो हात सोडलो. दोनय हात फांकारून दैत्य कसो शीलाक वेंग मारूंक धांवलो. शीलाक खंयचो चेव आयलो देवाक खबर. ताणे धीरूची नदर चुकोवन ताच्या दोंक्यार, रस्तीन एक फांपार घालो. शीला अशें करीत हाची धीरूक कल्पना नासली. तो गर्भगळीत जालो. शीलान हीच संद सादोवन चंडिकेचें रूप धारण केले. पयल्या फांपारान धरतरेक तेकिल्या धीरूचेर शीलान फांपारांचो असो पावस घालो, की ताका उठपाक संद मेळची न्हय.

आपलो हिरो फांपरां मार खाता तें पळोवन धीरूले वांगडी अजापीत जाले. तांच्यो तकल्यो भेरल्यो. तांकां कितें करचें कांयच समजनां जाले.

इतल्यान धीरू आसा थंयच्यान आइडेलो-

“अरे भोज्यांनो, तुमच्या हातार पांचवीं नोटां दवरून हांगा हाडल्यात, ते गाढवांभेन उबे रावन पळोवंक?”

“तुवें सांगलें बगर तुगेल्याक आमी हात कशे लायतले?”

“शापतां सांगू नाकात रे! ओडात ताका आनी मारात भायर.” धीरू अशें म्हणटा थंय आसा. धीरूच्या वांगडच्यांनी शीलाचेर झोपय मारून ताका भायर ओडले. इतले म्हणसर धीरू उबो जालो. तिगांनीय

शीलाक धुकलीत वडा फाटल्यान व्हरपाची माणी केली.

शीलाक धुकलीत व्हरतात तें पळोवन वांगडी भुरगीं काचाबूल जालीं. थोडीं भियेलीं. एकटें तर आकांतून आइडेलें-

“प्रथमेश कम फास्ट!” एका भुरग्यान नेटान हात हालयलो. वडामुळांत कसली तरी गडबड चलल्या. प्रथमेशान कळाव केलो ना. ताणे सायकल तशीच वळयली. पळ्य जाल्यार दोग-तीग गुंड एके चलयेक धुकलीत व्हरतात. प्रथमेश तो देखावो पळोवन आकांतलो. ताणे आपली सायकल तशीच धुकलून दिली. पयस रावन चित्यावरी धीरूचेर उडी घेतली. तसो पळोवंक गेल्यार प्रथमेश हाडकुटो आनी शिरपुटो. पूण एकदां कोणाचेर उडी घेतली म्हणटकीर तो सुंगट कसो पिटपिटालो.

आतां ताणे एका झटक्यान शीलाक धीरूपसून कुशीक काडलें. भरभरीत ओडून हाडून ताका चलयांमदें धुकलून दिलो. मागीर तो अशे तरेन तिगांयचेर तुटून पडलो की, तांकां थंयच्यान पळ काडल्या बगर दुसरो उपाय उरलो ना. जीव आसल्यार भीक मागून खायन म्हूण धीरून आपल्या वांगडच्यांसयत थंयच्यान जो पळ काडलो, तो फाटल्यान वळून पळोवपाचे भानगडींत लेगीत तो पडलो ना.

धीरू तेवेटेन पळून गेलो. हे वेटेन चलयां चोंबो आपले वाटेन चालीक लागलो. तांच्या मनांत एकूच विचार आतां घोळटालो आनी तो म्हणल्यार प्रथमेशाचो. प्रसंग ल्हान सो. पूण तो चलयांचे दिशटीन म्हत्वाचो आसलो. आज प्रथमेश जर थंय धावून येवंनाशिल्लो, तर शीलाचें कितें जातलें आसलें? शीला धरून चोंब्यांतल्यो चलयो सात आसल्यो. ताणीं मनांत हाडिल्लें जाल्यार तीन गुंडांक त्यो सासणाचें लिसांव शिकोवंक शकताल्यो. शीलाची देख तांच्या मुखार उबी आशिल्ली. शीलाक दिसताले, आपणे धीरूक जसो फापरायलो, तेचपरी सातूय चलयांनी एकठांय जावन जर त्या तिनूय गुंडांक मदें घालून खोटायल्ले, धुमकायल्ले आनी पिसडून सोडिल्ले,

तर तांकां अदूदल घडटली आसली. पूण शीला सोडलें जाल्यार एकेय चलयेच्या बोडांत हे विचार आयले नात. परावलंबनांचे मूळ स तकल्यांनी रिगून घटट जाल्ले. थंय एकल्याचीं शाणेपणां कशीं चलतलीं?

प्रथमेशान आतां वडामुंदातली सायकल उबी केली. दुसन्या हातान कपडे फाफुडले. चलयांच्या भिन्न्यांचेर एक वयल्या वयर नदर मारली. अशे तरेन की आपल्याकडल्यान व्हडलोसो कसलोच पराक्रम घडलो ना. जें कितें घडलें तें सहजतायेन घडलें.

मात सैम मनशाच्या जिवितांत सुखाचो खीण कसो आनी केना निर्मीत हाचो नेम नासता. अशें करतना सैम जातर्धम, वेळ-काळ हाचें मात्र्य भान राखना.

प्रथमेशान शीलाक गुंडांकडच्यान आपल्या ताब्यांत घेतलें. मागीर ताणे आकांतून चलयां दिकेन धुकलून दिलें. धुकलतना ताचो एक हात शीलाच्या फुडें आयिल्ल्या हड्डियांच्या नाजूक आनी कंवळ्या जाग्याक लागलो. हो कळटां नाकळटां जाल्लो स्पर्श शीलाक स्वर्गसूखदिणो अणभवाक आयलो. ह्या स्पर्शान शीला स्वताक खीणभर विसरून गेलें. असलो मोगाळ स्पर्श शीलाक जाय-जाय-सो दिसूंक लागलो. धीरूनय ताच्या सगळ्या आंगाक स्पर्श केल्लो, पूण तो कांट्याळो आनी दुख्खदिणो अणभवाक आयिल्लो.

प्रथमेशाकय त्या स्पर्शाची जाणविकाय जाल्ली. पूण तातूंत कसलीच आसकती नासली. स्पर्शान ताचे हात सुखावले. पूण हें सूख आपल्या खातीर न्हय म्हूण ताणे ताचो विचार सोडून दिलो.

शीलाचें मात तशें जालें ना. प्रथमेशाचो स्पर्श ताका फक्त दादल्याचो लागलो ना. त्या स्पर्शात पवित्रकाय आनी आपलेण आसा, हाची जाणविकाय शीलाक जाली. प्रथमेश शीलाच्या मनांत रिगलो आनी

ते गुंग जाले, ते गुंगेत घरा केन्ना पावले, हें ताकाच कळ्ळे ना, ताच्या वांगड्यांक मात दिसले, की ते धीरुच्या भयान दुगदुगला - ताचे तकलेर ताण पडला. तेन्ना ताका जाता तितला धीर दिवपाची चड गरज आसा. सगळ्या वांगड्यांनी शीलाकडेन चड उलोवप बंद केले.

मनीस कितलोय त्रासीक आनी उचबळ जाल्लो आसलो, तरी एक ना एक दीस ताका शांत जावचौच पडटा. ना तर फुडे जगप ताका कर्शेच शक्य जायना.

म्हयनो-देड म्हयनो शीलाचें चित कॉलेजींत थान्यार नासले. कॉलेजींतल्यान घरा येतकीरुय ताचो चेरो खिणाकणकणी उदास - उदास सो लागतालो. कॉलेजींतली हेर भुरगी हस्केविरयत बोवाळटालीं. चडशी भुरगी खात्या-पित्यालीं अशिल्ल्यान ताच्या मुखार शिक्षणाच्या मोखीशिवाय आनी कसलोच हस्को नासलो.

खरे म्हळ्यार कॉलेजींतल्या खयच्याय शिकपी भुरग्यापरस शीलाचें जिवीत वयल्या पावण्याबेले आसपाचें. फक्त आजजेच्या उतरांचे मोल राखल्यार पुरो आसले. सगळे सूख आनी गिरेस्तकाय

शीलाची दासी जावपाची. पूण कांय मनशांचे बाबरींत संवसारांतल्या सगळ्या सुखापरस अहंकार मोलाचो आसता. अहंकाराक इल्लो लेगीत धपको बसल्यार अहंकारी मनीस आपले पुगाय गिरेम्तकायेचेर केन्नाय खोंट मारूंक शक्ता. शीलानूय तशेच केल्ले. आजजेन शीलाचो अहंकार दुख्यल्लो. ताका लागून तें गाड्यो-घोडे आनी पालासेवरी निवास सोडून, गरीब मार्मीवांगडा इल्लेशा कुडांत दीस काढटाले. गिरेम्तकाये परस तत्वाक चड म्हत्व दिवपी मनशांचे अशेच आसता.

“बाय शोला!”

“किंते मार्मी?” शीलान निहंदेतल्यान जागे जाल्ल्यावरी कच्च करून आंग काढून जाप दिली.

“तू ह्या दिसांनी जेणिल्ले गोरु कण वांगता मगो?” निर्मलान आपलो दुबाब उक्तायलो.

“खंय गे, काय ना!” - शीला

“काय ना कणे तर? आदले शीला खंय ती जेणलो कणे दिसता म्हाका. मांची याद वी येता काय किंते गो?” निर्मलान सात-आठ वर्सांच्या भुग्याक विचारता तसो प्रग्न केलो.

“हांगा तुं आसतना म्हाका कोणाची

याद येना.” निर्शेल्ल्या शीलान तोंडार मात्शे हाणे हाडीत म्हळें.

“हांगा आयला तेन्ना म्हज्या शीलाचो चेरो फुलिल्लो दिसतालो. आता दिशीं-दिशीं बाविल्ल्यावरी दिसता, म्हणून म्हळे बाये! तुझी ही दशा पलेल्यार कोणूय म्हणटलो, शीलाक गरीबकाय बादली.” निर्मल महज उल्याले, पूण शीलाक तें मानवले ना.

“सगळ्या गिरेस्तालीं भुरगीं फुलिल्ली आनी तरतीत आसतात गे मार्मी? तोंड आसा म्हण कित्याकिंतय उल्यतली.” शीलान मार्मीवेलो गग उक्तायलो.

शीलाचे बाबरींत निर्मल सदाच सर्क गवताले. कारण ताचे दिशीन शीला लेंचेपेंचे भुरगे नासले. ताचेकडेन उल्यतना उतरान उतर जोखून-मापून उलोवंक जाय हाची कल्पना आसली निर्मलाक. पूण केदोय क्वडलो शाणो आनी बुदवंत मनीस एक ना एक दीस घमरताच. निर्मलाचीय तीच गत जाल्ली. उलोवंक फाव नाशिल्ले अनावधान उलोवन मेकळे जाल्ले ते. ते पासत ताका इल्ले वायट दिसले खरे, पूण शाणी मनशा तेच घेवन बसनात. आपल्याकड्यान एकादी चूक

घडली तर ती सुदारून फुडें वचपाच्या प्रयत्नांत आसतात. तातूंच तांकां सुखाची वाट दिसता. निर्मलानूय तेंच केले. ताणे आपल्या मनाचेर पांगरूण घालून आपले भाच्चेकडेन सांबाळून वागपाचे थारायले.

आनी शीला? मामीन आपल्या मनाचेर केंद्रेय व्हडले पांगरूण घाले म्हून तें शीला पसून लिपतले थोडेंच! आपूण आपले मामीकडेन वागतना चुकले. तिका वायट दिसले. पूण तें ती लिपोवपाचो प्रयत्न करता, हें ना कळपा इतले दूदखुळे नासले. तिका मामीचे मन कळले. आपली चूक कळली.

मामी आपल्याचेर माया करता. पूण कितलीय जाली जाल्यार ती परकी! आपूण परक्यांच्या घरांत आसां. परक्याच्या घरांत वावुरतना तांच्या मनाचो थाव घेवन वावुरपाची चड गरज आसता. तशें केलेना जाल्यार संशय वाडपाची शक्यताय आसता. पूण शीलाक ह्या गजालींचो विसर पडिल्लो.

शीलान आपली चूक मनांतल्या मनांत कबूल केली. खरें म्हळ्यार ताणे कसलीच चूक मुजरत अशी करूक नाशिल्ली. धीरुचे बाबरींत जें किंते घडिल्ले तें ताणे आपले मामीक सांगून मन मेकळे केल्ले. आतांची उदासी ताची भावनीक आशिल्ली. शीलाच्या मनाचो खेळ आशिल्लो तो. तो बंद करपाचो उपाय शीलाशिवाय हेर कोणाकडेच नासलो.

आपल्या मनांत उमाळे फुटटात, हे उमाळे खोशेचे नासून चिंतेचे आसात. ही चिंता आपल्या चेन्यार पातळ्या आनी आपूण ती लिपोवंक शकना, ही गजाल शीलाक मनांतल्या मनांत खाताली.

कसली चिंता आनी कसली उदासी? शीलाक धीरुची व्हडलीशी पर्वा नाशिल्ली. तें ताका मातूय भीक घालिनाशिल्ले. पूण ताका सतायताली ती दादल्यांची दोन रुपां. धीरु राकेसाचे रूप घेवन समाजांत वावुरतालो, त्रास दितालो. आपले

रूप केंद्रीत करून पुरुसजातीच्या नावाक कलंकीत करतालो.

दादल्या मनशाचें दुसरें रूप शीलान पयले फावट अणभवल्ले तें प्रथमेशांत. प्रथमेश धीरुसारको गिरेस्त नासलो. धीरुप्रमाण तो जातीन बामणूय नाशिल्लो. पूण समाज बामणांकडच्यान ज्या सात्वीक गुणाची अपेक्षा करता, ते गूण प्रथमेशाकडेन आसले. शरिरान तो बळिश्ट आशिल्लोच. शिवाय सुंदरकाय आनी वीरतायेंत तो हेर कोणाय परस मातूय उणो नाशिल्लो.

प्रथमेशाची भेट आनी स्पर्श जाल्या उपरांत शीला ताच्या मोगांत पडिल्ले. हो मोग मुजरत केल्लो नाशिल्लो तर तो आपशींच घडून आयिल्लो. मात हो मोग उक्तो करपाक शीलाक तितलें-शें सोरें नाशिल्ले. कारण, प्रथमेश हो अत्यंत गरीब आनी शीलाचे जाती भायलो भुरगो आशिल्लो. ताचेवेलो मोग उक्तो केल्यार शीलाच्या जिवितांत अडचणी येवपाची शक्यताय आसली. ताका लागून प्रथमेशाविशींचे आकर्षण शीलाक तात्पुरतें तरी लिपोवन दवरचें पडलें.

मात शीलाच्या मनाची उदासी वाडपाक खरें कारण आशिल्ले, दोन दादल्यांमदलें वेगळेपेण. एक दादलो गिरेस्त घराब्यांत जल्म घेतिल्लो. पूण तइडकी, फटींग आनी गुंड प्रवृत्तीचो. दुसरो सालस, शांत प्रेमळ, शूर आनी दुसऱ्यांचे मजतीक धावून वचपी. गरिबांतलो गरीब. पूण नाका फुडले वाटेन नीट वचपी. आपल्या कर्तुत्वाची आनी शौर्याची घर्मेंड ना बाल्गुपी!

सिस्टर प्रिस्काच्या आवय-बापायचो आनी ताच्या शेजान्या-पाजान्यांचो इतिहास शीलान समजून घेतिल्लो. ताका दिशिल्लें, सकयल्या समाजांतले - चड करून - दादले बेबदे आनी अन्नाडी आसतात. पूण हांगा धीरु आनी प्रथमेश हांचीं दोन चित्रां जेन्ना-जेन्ना ताच्या दोळ्यां मुखार उबीं रावंक लागलीं, तेन्ना-तेन्ना ताका दिसूक लागलें, की ह्या संवसारांत अमूक समाज आनी जात-धर्माचे लोक वायट-बरे आसनात. बरें जिवीत जगतलो जाल्यार जात-

धर्माची मेर हुपून आपल्याक फावता आनी सोबता तसलोच वांगडी पारखून काडपाची गरज आसा, हें सत आतां शीलाक कळून आयिल्ले.

बायलां-तीं मामीर शिक्षीत आसू ना जाल्यार आशिक्षीत - चड वेळ रागार-फुगार जावन रावंक तांका जमना. शीला आनी निर्मलासारकीं सुसंस्कृत तर नाच ना. फाटल्या दिसांनी दोगांच्याय मनांत मात्रें-शें किल्मीस उप्राशिल्ले, पूण तें कायम स्वरूपाचें नाशिल्लेंच, जाल्ले-गेल्ले सगळे विसरून आतां तीं दोगांय वयलेतरांक तरी बरे भशेन हासून-खेळून एकामेकांकडेन वागूंक लागिलीं. वयलेतरांक हे खातीर म्हणपाचें की दोगांयचेय खाशेले अशे प्रस्न आशिल्ले. ते मनांतल्या मनांत दवरून वावरप हें तांच्या दोगांच्याय हिताचें आशिल्ले. आनी तेंच ताणीं केलें.

शीला आतां आपल्या मामीच्या सांगातान खोशेन वावरूक लागिल्ले. आपूण आतां नेटान अभ्यासाक लागलां. आपल्याचेर कसलेंच कोणाचें चेंपण ना, अशें मामीक दाखोवपाचें तें नाटक करतालें. निर्मल मात शीलाचीं सगळीं नाटकां बरेभशेन वळखून जाणा आशिल्ले. मात तें ताका दाखोवन दिनाशिल्ले. 'तेरी भी चूप-मेरी भी चूप' असली भुमिका आपणावन वागतालीं तीं दोगांय! तरी ही भुमिका तीं कायम राखूंक शकनासलीं. एकामेकाच्या सुख-दुख्खांत वांटो घेवन जियेतलीं जाल्यार केन्ना ना केन्ना एकामेकाकडेन मनां उक्तीं करपाची गरज दोगांकूय आशिल्ली.

(फुडें चलता...)

- नं. ध. बोरकार
मास्कारेन्हस वाडो,
व्हडले - गोंय
फोन : २२१८१४७

सल्लो

मुख्याव्या भलायकी केंद्रांत आज खुवूच

गर्दी आसली. हालीच नव्या दोतोरान केंद्राचो ताबो घेयत सावन ओ.पी.डी. बरीच वाडिल्ली पठोवंक मेळटा. आदल्या दोतोरा वेळार दिसाक पांच-स दुयेंत हाजेरी लावन वताले. ह्या दोतोराचो हातगूण बरो आशिल्याचे जाणवताले. नंदाचो नंबर पंचवीस आसलो. बाविसावो नंबर तपासपाक गेल्लो आसलो. तो आपले बायलेक घेवन आयल्लो. ताच्या फाटल्यान आनीक वीस-बावीस लोक लायनीत उवे आसले.

मुखा वयले दोग जाण गोकडेच क्यार जाले तसो नंदा आपले बायलेक घेवन भित्र गेलो.

“दोतोरबाब आमकां तपासपाचे ना. पूण तमचो सल्लो जाय आसलो.” नंदान बसता बसता दोतोराक सांगले.

“म्हजे कडल्यान आनीक कसला सल्लो जाय तमकां?” दोतोरान ताच्या मनातले जाणो जावपाची इत्सा दाखल्यासी.

“भावल्यान आनीक ज्ञायतो लोक आसा. तांकां वोगीच उशीर नाका म्हण...”

“तूं लोकाचे चिंतूक गेलो जाल्यार

आपले विसरतलो. तुजें किंते आसा तें सांग, लोकांचे हांव पळोवन घेतां.” वेळ वाचोवपाच्या हेतान दोतोरान ताका सुचयले.

“दोतोरबाब, म्हजी बायल परत एक फावट गुरवार जाल्या.”

“एकदम खुशालकायेची गजाल मरे. मिठाय बी हाडूक ना?”

“मिठाय बी काय घेवन येवंक ना. हांव म्हजी अडचण घेवन आयला.”

“अडचण? आनीक कसली तर?”

“म्हाका दिसता हो पार्त आमी उडोवंक जाय.”

“पार्त उडोवंक जाय? पार्त उडोवप म्हळ्यार भुरग्यांचो खेळ समजता रे तू? तू किंते इंग्लंडाक बो अमरीकेक आसा दिसलो, जंय भुरग्याक आनी मासाच्या कुडक्याक वालोर दिनांत. आमी भारतीय संस्कृतीचे पुजारी मरे. भारतीय संस्कृती संवसार पळोवंचे आदीच भुरग्याक मारपाची केन्नाच परवानगी दिवची ना. पार्त उडोवप म्हळ्यार तू गुप्ती जातलो मरे.” गर्भपाताचे नांव आयकतांच दोतोराचे माथे फिरले. दादलां आनी बायल आपले कडीक आनंद दिवपाक, जाय तर्शी वागतात आनी

मागीर चुकिचे निर्णय घेतात. ताचेर दोतोरा सामको विरोधी. ताणे असले केन्नाच खपोवन घेवंक ना.

“तुमी म्हाका समजुपाक चुकल्यात दोतोरबाब. म्हजें वर्तन तुमच्या विचारां बरोबर ना. म्हजी गजाल वेगळी आसा. आमकां भुरगे जाय आसले तेन्ना देवान दिले ना.”

“म्हणल्यार...”

“हांव एक सामान्य घराण्यांतलो मनीस. घराण्याचे परिस्थितीक लागून म्हाका खूब उसरा लग्न जावंचे पडले. म्हाका दोग जाण भुरगी आसात. व्हडलो चलो धा वर्साची जाल्यार दुसरी चली म वर्साची. घरांतली मगळी जवाबदारी म्हंजेर आसा. जाण्टो बापूय घरांत पढून आसा. ताच्या वगवदांचो खर्च, भुरग्यांलो शाळेचो तमाच हेर खर्च करता म्हणल्यार जीव गळ्या कडेन येता, बायल घरांतले मगळे मावालटा. आता म्हजी पिराय पन्नामाक तेकल्या, हे पिरायेर आनीक एक भुरगे जल्माक आयले जाल्यार.....”

“पळ्य नंदा, पिरायेक आनी भुरगे जल्माक येवपाक कांयच मंबंद ना. तुजे

बायलेक कसलोय त्रास जाता? सांग गो, वोगीच बसून घोवात्यो खबरो आयकता तें.”

“हय दोतोर, मात्सो त्रास जाता. कसल्याय कामा कडेन खर्शेल्ल्या सारके दिसता. मात्सें घराभायर चलल्यार लेगीत धाप मारता. रातचें न्हिदपा वेळार पोटांत वळलल्या सारके दिसता.” बायलेन आपलें दुखें सांगलें.

“चड तेंपान आयला न्हय पार्त? केन्ना केन्ना अशे त्रास जातात. तुकां हांव इल्लें वखद बरोवन दितां, फाल्यां म्हणल्यार त्रास जावपाचो थांबतलो.”

“ह्या शिवाय आनीक अडचण आसा दोतोरबाब.” नंदान मर्दींच तोंड घालें “हांव खासगी कंपनींत नोकरी करतां. ५८ वर्साचे रिटायर जातलों. जें भुरगें आतां जातलें, म्हज्या रिटायरमेंटा वेळार फक्त सात वर्साचे आसतलें. सरकारी कामदार आशिल्लों जाल्यार पेन्शन तरी मेळटलें आसलें. पोटाची वेवस्ता करूंक. तुमकां खबर आसा वाडिल्ले चलयेचेर कितलो खर्च जाता. मागीर ताचो संवसार बसोवपाक खर्च. आतां हें भुरगें चलीच जाल्यार गोळ घेवपा पसून म्हजे कडेन दुसरो उपाय आसचो ना.”

“इतलो निराश कित्याक जाता तूं?” दोतोरान ताका थातारलो.

“आमच्या सारक्या गरिबाक योग्य निर्णय वेळार घेवंक कळना म्हण नाका जावन पसून निराशीपण भोगचे पडटा. हांवें जायते बापूय पळयल्यात जे आज रडटात आपल्या नशिबाक. फुलते पिरायेर लग्न जाल्लों जाल्यार हो विचार म्हज्या मनांत येवंचो लेगीत नासलो.”

“मागीर कोणे आडयल्लो तुकां?”

“घरचे अर्थीक परिस्थितीन म्हाका आडायलो. ह्या समाजान म्हाका चली दिवंक ना हांव गरीब म्हण. लग्न जावपा खातीर म्हाका जोडचे पडलें. ही म्हजी बायल समजुतदार आनी विचारवंत म्हण तिणे म्हजो

हात धरलो. देखून म्हज्या कसल्याय निर्णयाक हांव तिका सांगाताक घेतां. हो आमचो आजचो निर्णय लेगीत दोगांचोय आसा.”

“दोतोरबाब, दुसऱ्या पार्तविळारच हांवें हांकां सांगिल्लें आमी नसबंदी करून घेवंया. हाणें म्हजें आयकलें ना.” बायलेन घोवाच्या म्हण्याक अप्रत्यक्ष रितीन पुश्टी दिली.

“तर तुमी गर्भपात करपाच्या निर्णयाचेर ठाम आसात. हे आर्दी केन्ना केला गर्भपात?”

“ना दोतोरबाब.”

“सहन करूंक जातलें तुज्यान?”

“दोन भुरग्यांक जल्मांक घाल्यांत हांवें. दोनय पार्त नोर्मल जाल्ले. त्यो वेदना, तें दुखब तितल्या पुरतें आसा कित्याक तें सोंसपाक मन आर्दीच तयार जाल्लें आसता. तेच भशेन हाकाय हांव म्हजें मन तयार करतलें.”

“बरें आसा. तुमची परिस्थिती म्हाका समजली. आतां सांगात, हो गर्भपात तुमी खंय करूंक सोदतात? व्हडल्या हॉस्पीटलांत वो खासगी हॉस्पीटलांत?”

“तोच सल्लो तर चड म्हत्वाचो दोतोरबाब. तुमकां सांगल्या आमची परिस्थिती, ते प्रमाण तुमीच आमकां मार्ग दाखयात.” नंदान बाबडो जावन सांगलें.

“हें पळय, व्हडल्या हॉस्पीटलांत सगळ्यो सोयी आसात पूण दोतोर तुमकां कितलें सहकार्य करतले तें हांव नकळो. खर्च कांयच जावंचो ना. पूण धांवपळ, हांगा वच, थंय वच, हें हाड, तें हाड करचे पडटलें. खासगी हॉस्पीटलांत गेल्यार खर्च जातलो पूण सगळे वेवस्तीत. निर्णय उक्तो आसा. कितें तें तुमी थारायात. हां. एक सांगात तुमचे आदले पार्त खंय जाल्ले?” दोतोराक निर्णय घेवपाक इतिहासाचो आदार जाय पडलो.

“पयलो पार्त व्हडल्या हॉस्पीटलांत जाल्लो आनी दुसरो पार्त खासगी हॉस्पीटलांत.”

“दुसऱ्या पार्तविळार खासगी हॉस्पीटलांत कित्याक गेल्लीं?”

“जे दोतोर पयल्या पार्ता वेळार आशिल्ले

ते दुसऱ्या पार्तविळार नाशिल्ले आनी दुसरें कारण म्हळ्यार त्या दिसांनी हॉस्पीटलाचेर नाना तरेचे आरोप जाताले, आमकां भय दिसलो.”

“तुमचे सारक्या दोतोरानच सल्लो दिल्लो.”

“जाल्यार ह्या वेळार हांवच तुमकां सल्लो दितां. ह्वह्व होतोरा कडेन वचात. म्हाका आनी ताका कांयच संबंद नांत, तरी हांवें धाडिल्ल्या दुयेंतीक तो बरी सेवा दिता.”

“हेंच तुमच्यान व्हडल्या हॉस्पीटलांतल्यान करूंक जायना?”

“जातालें. पूण आमी फक्त मुळाव्या भलायकी केंद्राचे अधिकारी. ते व्हडले दोतोर. जायते फावट आमचें आयकून घेनांत.” दोतोरान मान पोंदाक घाली.

“समजलें दोतोरबाब. आमकां तुमचोय मान राखपाचो आसा. फाटलीं कितलीशींच वर्सा, ओसाड पडिल्लें हें मुळावें भलायकी केंद्र तुमच्याच पायांनी जागृत केंद्र जालां. निर्णय घेवपाचो म्हजो घुस्मटमार तुमी पयस करून म्हजी आत्मशक्ती वाडयली म्हण देव बरें करूं. म्हजें मन ल्हव जालें. येतात आमी.”

“बरीं करून. जातगीर येवन भेटात म्हाका.” दोतोरान सांगलें.

“व्हड खुशेन दोतोरबाब.”

दोतोराचो इतलो वेळ घेतलो म्हण नंदाच्या मनांत खाल्ल्या सारके जालें. देखून तो लोकाच्यो नदरो चुकयत बायलेक घेवन मोन्यानी पासार जालो.

- विन्सी काढ्रस
'स्नोज कृपा'
आर्लेम राय,
सालसेत-गोंय
मो. 9822587498

मनसंचेदना

पावसळी

हांव येतां...
हांव येतां....

काढाइ कडू कडू कडू
घडाइ घडू घडू घडू
कुपांक पिसडून अुवंत अुडयत...

घडघड्या कडल्यान
धोडावन धोडावन...
मळबाक रडयत...

ताचीं माणकां मोतयां
धर्तीर शिवरीत...
जमनीर झडयत...
हांव येतां...

घोड्यार बसून विजेच्या
चकचकत घडघडत
लकलकत सळसळत
हांव येतां....

धर्तीरचे
चार म्हयने रावपाक
तिचे कशीत
शिरिलें बीं...
बेस बों रोवपाक...
रखरखिल्ले धर्तीरक
नवी जीण दिवपाक...
हांव येतां...

जमनिचे मुठींत
धांपिल्ल्या
बारा हजारांचें...
सवाय लाख करपाक...
तिका आसोवपाक
हांसोवपाक...
मळबाक रडयत, हांव येतां

हांव पावसा रुतु...
घडाइ घडू कडाइ कडू...
अमृतान भरिलें
कुपार कूप आपटून
आदळून
फोड फोडीत हांव येतां

अमृताची सरीर सर
सळसळ सों... सों...
सर सर सर सर
सरसर...
वांटीत हांव येतां
शेतांत रोंपिल्लो रव
भात जावन कड्यात भरसर...

म्हजो
जुनात लायिल्लो घडघड...
संतंब्र... सरसर....

बराबर, देवाची
सामणाची सासाय घेवन
हांव येतां...

हांव येतां!...
— र. वि. पंडित

पावस

कोण म्हणटा आयज हांगा
उणाव आसा पावसाचो
नदर मारल्यार दिसून येता
पावस साबार तरांचो

नाचता हांगा महानंद
दूत जावन यमाचो
वाल्या कोळ्याक लजेक घालून
पावस घालता मळ्यांचो

कितलो हांगा पडटा पावस
मोग पिश्या अस्तुन्यांचो
जाळां सोडीत येता पावस
घातकी फटींग नागवण्यांचो

रस्त्या रस्त्या पाळणिनीं
पावस हांगा वाहनांचो
तेंगशेर बसून बेपर्वाय
घालता पावस रक्ताचो

पावस हांगा नेमांचो
कायदे कानून कायलोळ्यांचो
मटी पडिल्ल्या गिणांचेरच
पावस मानग्यां दुकांचो

कानाकानांत फोन वाजतात
गाजता पावस उतरांचो
कंपन्यांच्या तिजोन्यांनी
झडटा पावस दुडवांचो

केन्नातरी झडयलो घूव
पडवंग पावस घूवरांचो
जीण जीव गागतात जीण
पावस आडायत दुकांचो

— रमेश लाड
मळगांव — गोय.

दडकांची पावस

पावस आयज
येवंक लागलो
दडका दडकांनी

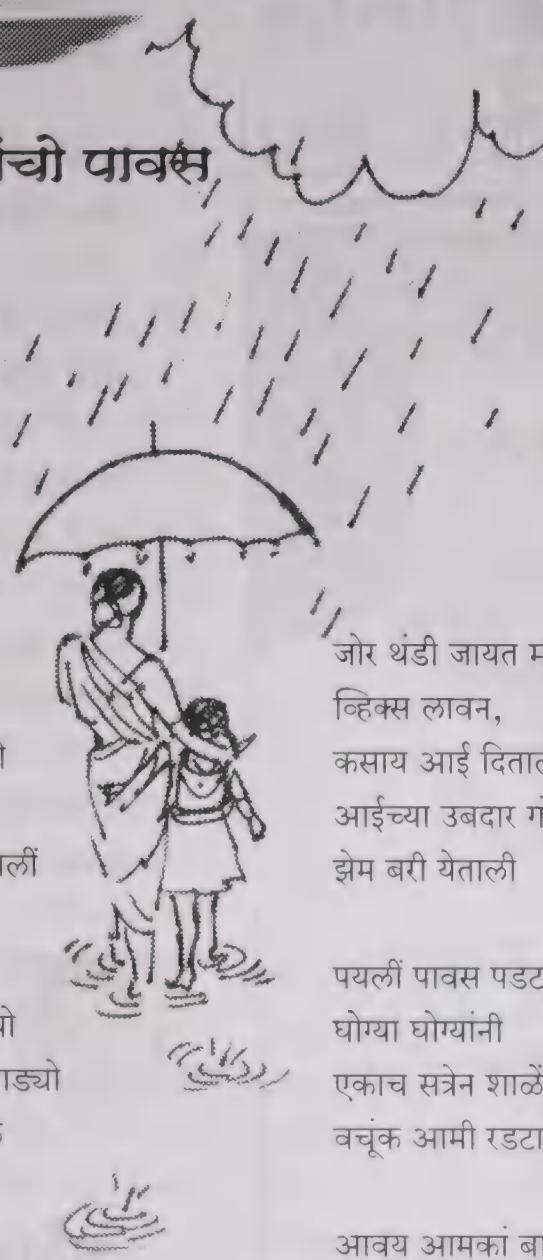
यादीर यादी
येवंक लागल्या
घोडकां घोडकांनी
पयलीं पावस येतालो
घोग्या घोग्यांनी
कोंगे आमी पुंजायतालीं
चोंब्या चोंब्यांनी

उनाड इश्टिणी म्हण्यो
इतल्यो आशिल्यो पाड्यो
होटयेंतल्या कोंग्यांक
झोंपय मारताल्यो

पयलीं पावस येतालो
घोग्या घोग्यांनी
शियां कुडकुड्यान-कुयठाची
पिठी खाताना मजा येताली

ताळकुळो तेरें हाडूंक वतालीं
शेतां-भाटांनी
उकड्या तांदळाच्या पेजे वांगडा
सुरबुरीत तेरें खातालीं
वाट्या-वाट्यांनी

पयलीं पावस पडटालो
घोग्या घोग्यांनी
हरणछाप सत्रेन वताली
शाळेन दोगां-चौगांनी

जोर थंडी जायत म्हणून
व्हिक्स लावन,
कसाय आई दिताली
आईच्या उबदार गोदडेन
झेम बरी येताली

पयलीं पावस पडटालो
घोग्या घोग्यांनी
एकाच सत्रेन शाळेत
वचूंक आमी रडटाली

आवय आमका बाय पुता करून
शाळेत व्हरून पायताली
खूब शिकून व्हड जावंक जाय
म्हणून कशट घेताली

पयलीं पावस पडटालो
घोग्या घोग्यांनी
हाली भुरगेपणांतल्यो
यादी येवंक लागल्या
घसघश्या- घसघश्यांनी

- सुनिता सुभाष शाह
शांताबन - मेरशी.

वता जाल्यार वच

वता जाल्यार वच मुखार
फाटल्यान पळोवं नाका
दुस्वास करतल्यांची तूं
परवाच करूं नाका

पयल्या सोपणार धसको म्हणून
निर्शेवन वचू नाका
मुखार वचपाचे ध्येय तूं
मनांतल्यान काढूं नाका.

लोक तुजीं फकाणां मारतले
तांचे चिंतूं नाका
तांचेर आड नदर करून
मुखार वचपाचो तूं रावूं नाका

बरे दीस येतले तुका
खंत धरूं नाका
आपशींच तोंडां बंद जातलीं
तांकां जाप करूं नाका

हें अशेंच आसता पिश्या
नागडो भोवूं नाका
आंगवसां चडय आंगार
हांसोवन घेवं नाका

- अशोक शीलकार
शील,
सावयवेरे-गोंय.

मनसंवेदना

विरुद्ध

मुरान तुज्या मेळोवन सूर
गीत हांवे गायले
ना, ना, तो सूर म्हाका
मेळलोच ना
ती मैफल गंगलोच ना ॥१॥

युवशे तुका मार्गीन म्हळे
उतरांचे हांवे गुंथले शेळे
शिविले वोंठ म्हजे
उसवलेच ना, उसवलेच ना ॥२॥

मनात उमाळ्यांची ल्हारां उठली
फुटच्या पयलींच विसकटलीं
तुज्या मरेन तीं पावलींच ना
तीं पावलींच ना ॥३॥

जनरिती प्रमाण खेळ मांडलो
म्हजे वयलो डाव तुजेर आयलो
खेळी तुवें पुराय केलीच ना
पुराय केलीच ना ॥४॥

गेले चान्ने, वोत आयले
रखरखांत तुका सोदीत गवले
उल्याव जाप म्हाका मेळलीच ना
जाप म्हाका मेळलीच ना ॥५॥

- विमल प्रभूदेशमाय
वेळगांव

फटकीरे

नंहयच्या तिरार
सुस्कारीत, ताणीत दोळे
तूं रावता कोणाक?
गती गेल्यो
दीस गेले
गेले दोळ्यांतले
काजळ व्हावन
माथ्यांतलीं गोठला
गाठी सोडीत
शिंपडली होटयेत
ध्याम घेवन
श्वाम गेश्वून
येवना म्हण
कोणाक बाये तूं शिणटा?
वाट ताची पळोवक
किंते फावो तुकां
जो पावलीं फटोवन
नंहयच्या त्या पागार
साडो मुडो जावन
होंगडावन तुं
जुवानपण

- सरस्वति दा. नायक
श्री म्बस्ति,
सांकवाळ, सिंपाळ.

आधुनीक फॅशन

ना ताका काळ वेळ
जगता जिवन पोरखेळ

सोंपलो म्हयनो पडलो पगार
घरचे वाटेर आडखळता, दिसले बार

म्हणतात जिवीत हे आधुनीक
जगले ते जगले, थोडे पावले मागूक

आवय बापूय कामाक घर रामाक
भुरगीं शाळें घालून कुलूप घराक

ट्यूशन घेवप जाल्या एक फॅशन
आसत घडयेक पालकांचे शाणपण

- व्यंकटेश शिरोडकार
काणका, पर्यांगोंय.

मुर्तिकार

त्या फातरांत
मुर्तिकागाक देव दिसलो
स म्हयने कोगंथून
मुर्तय घडयली
आतां पळयता अपुरबायेन
मुर्तितलो फातर
गर्भकुडी भायल्यान!

- संहिता कुलकर्णी
नारायण नगर, होडा,
माखळी-गोंय

सामाजिक बांधिलकी सांबाळपी

एक उद्योजक : देवेंद्र ढवळीकार

आपूर्ण बरो असो विचार करून रावलो ना. असले आपले पुरते पळोवपी उद्योजक समाजांत पायलेक पंचवीस आसात. पूणे देवेंद्र तांतलो न्हय. ताका आपूर्ण ह्या समाजाक बांधील आसां हाची जाण आसा. तेच पासत सगळ्या सामाजिक वावरांत ताचे वाटो आसताच.

देवेंद्रबाबान जायत्या संस्थांक आर्थिक मजत केल्या. कपिलेश्वर पंचायतन संस्थानाचो तो अध्यक्ष जालो. गिरिजाबाई केळेकार यादस्तीक संगीत संमेलनाचें ताणे येवकार अध्यक्षपद सांबाळले. अंत्रुज शिगमोत्सव निधी समितीचो तो कितर्लींशीं वर्सा अध्यक्ष आशिल्लो. केरीची कुलदेवता विजयादुर्गा संस्थानाचो तो उपाध्यक्ष आसा. ढवळेच्या भौशीक गणेश मंडळाचो तो संस्थापक. ढवळी अर्बन पतसंस्थेचें अध्यक्षपद ताणे सांबाळला. फोंडेतल्या शिक्षण तशेंच सांस्कृतीक संस्थाकडेन ताचे संबंद आसा.

देवेंद्रबाबाच्या वावराची दखल नवी दिल्लीच्या नामनेच्या संस्थेन घेतली. हे संस्थेचो २००० वर्साचो राष्ट्रीय एकता पुरस्कार तशेंच २००२ वर्साचो एक्सलन्स इन दुरिङ्गाम हो पुरस्कार ताका लाबला. फर्मागुडीच्या गिरिजाबाई केळेकर यादस्तिक संगीत संमेलनात, भौशीक गणेश मंडळ ढवळी आनी हेर जायत्या संस्थानी ताचो जाहीर भोवमान केला.

असो हो देवेंद्र ढवळीकार ह्या म्हयन्याचे २ तारकेर पनास वर्सा पुराय करता. ताच्या ह्या भांगरा उत्सवी वाढिसाक बिम्ब परिवाराचीं परबीं.

ताची निर्मणी. वेगवगळ्या सुवातानी कामांखातीर वचपी फोंडेचे आनी सरभोंवतणचे लोक हेरकडेन वचून तिकेटीचें आरक्षण करतात हें देवेंद्रान पळयिलें. मागीर ती रेल्वेची तिकेट जावं, विमानाची जावं वो बसीची. ह्या आरक्षणा खातीर ह्या लोकांक कितली तकालस घेवची पडटा हें ताणे पळयलें. ते भायर ताका लोकांच्या सतत संपर्कात रावप आवडालें. हातुंतल्यानूच ट्रॅक्हल कंपनीची कल्पना ताका आयली आनी ताणे विश्वकमल ट्रॅक्हलची कल्पना अस्तित्वात हाडली. देशी-विदेशी पर्यटकांची सेवा फोंड्यांत जावंची ही ताची येवजण म्हूण सगळ्या विमान कंपन्याच्यो तिकेटी ताणे विकपाक सुरवात केली. ताचे हे सेवेची दखल घेवन विमान कंपन्यानी ताका एजन्सी दिली.

कोंकण रेल्वे तिकेटी, कदंब तशेंच खाजगी बसीच्यो तिकेटी, इंटरनेट, ई-मेल, विदेशी चलन बदलून दिवप ह्या सेवांची तातूंतूं भर पडली. पर्यटकांक जाय त्यो सगळ्यो सुविधायो एकाच पाख्याखाल मेळूंक लागल्यो.

देवेंद्र फक्त आपलो धंदो बरो आनी

मे म्हयन्याची गरमी सोंसूक नज आणिली. जाता तितले बेगीनच काम काबार करून किचनांतले एकदाचे भायर सरपाक मेळठले म्हण हांव गडबडीन आणिल्ले. भुग्गी सुट्येची मामागेर गेली. आमगेलो हो जागे जावन हातरुणाचेर लोळटालो. इतले म्हणसर दाराची बेल वाजली. 'अरे, दाग पूण उगड' म्हण हांव आइडतकीर स्वारी दार काडपाक गेली आनी 'आवयम' म्हणत हो सोमतोच टॉयलेटीन धांवलो. 'हागन्या फुडे खंय वागेर खंय?' अशे म्हण धावला जायत म्हण हांव भायर गेले. जाल्यार दागार खन्यानीच वाग. तिक्तिकीत हळदुवोरंग आनी ताचेर काळ्यो पद्दत्यो आणिल्या वागाक दागांत पळोवपन भर दिमा उजवांड म्हज्या दोळ्यां मुखार नखेत्रां चकचकपाक लागली. तशेच हांव दार कुशिच्यान घग भायर कडसरपाक पळोवपाक लागले. तेन्नां हो वाग बरोच चवताळ्लो आनी म्हाका म्हणपाक लागलो. 'सदसदां फटोवपाक किंते तो केक्यां भोबो? तु किंते स्वताक ती काणकोणची रंगावती म्हण समजता काय किंते? आनी लक्षांत दवर. भायर वचून दाराक खिळी-बिळी घालशीत जाल्यार तुजो घोंव भितर आसा. त्या दीस हांव मातसो घाळ उल्लो. चुलीर शिजतल्या त्या मातयेच्या बुडकल्यातल्या हमणाचो वास म्हज्या नाकात गेलो आनी सगळी भानगड जाली'

हो वाग कोणांगेय पोशिल्लो बींह्य म? काय बागाचे कातडे गुठलायिले हो मनोस काय? असो दबाच हात-पांय कडकडात अशे अवस्थेत पुसन म्हाका आयलो. हो म्हळे आता मनशा भजेन उल्यताच, दारावेली बेल पुसन हाणे गजयली. जाल्यार कित्याक पूण हाची सगळी खबर काढची न्हय? म्हण ताचेकडेन

भिरांत

धिटपणान उलोवपाचे हांवे थारायले. जावन जावन व्हडले किंते जातले? हो म्हजेर उडकी घालून म्हाका यमसदनाक धाडटलो. येन केन प्रकारेण एक दीस वचपाचेंच आसा. अशें मेल्यार पेपराचेर पूण पयल्या पानाचेर फोटू झळकतलो. हांवे म्हणले, 'वागमाम, तुमी पळोवपाक तशे बरेच हटटे-कटटे दिसतात. रानांत तुमकां कोण मेळळोना? इतल्या फांतोडेर तुमी आमगेरशे कित्याक पावले ह्या गांवगिन्या वाठारांत?'

'तुमर्चींच कर्मा हीं! आमी आतां गांवांनीच भोंवपाचे. सगळीं रानां तुमी काबार करून उडयल्यांत. बंगले बांदल्यात, बिल्डींगो उव्यां केल्यात. आमी खंय गवपाचे? हाचे ताचे भितोडेकच मू? एखादन्या सुष्ण्याचेर ना जाल्यार मनशाचेर घुरी घालपाची, पोटाची भूक कशेयतरेन भागोवपाची. पूण खरें सांगू? हें खावपाक किंते charm आसा? गेले ते आमचे भांगराळे दीस. दोंगर काबार करून तुमी तुमची गवपाची सोय केली. आमचे जनावरांचे किंते? तुमी फक्त झाडां मारुकच जाणांत. वनमहोत्सव आनी मनयतात खंय! त्या दिसांनी चार झाडां पुरतना दिसाळ्याचेर फाटो दाखयले कांय जाले? मार्गीर ती झाडां आसात काय मंली ते पळोवपाक पुमून कोण पावनांत. पर्यावरण, पर्यावरण म्हण आइडयो मारतकीर जाले. मगळे धर्तिर्चो तुमी मनशांनी पयली इबाड करून उडयला. आता मनशांनी मनशांक खावपाचे मात उल्ला.'

वाग तर उलोवपाचे बंद करिना आनी आमगेलो हो हांव वागा तोंडांतल्यान उल्लो काय ना ते पळोवपाक पुसून भायर येना. म्हाका माल्ली तिडक. मनांत म्हळें, वाग पूण बरो! हांवे व्हडल्या हडल्यान ताका उल घाले, वागान पुमून आग काढले जातले! तेन्नां स्वारी दबकत लिपत भायर

आयली. आनी वाग उलयता ते पळोव आंडा करून पळयतच उल्लो. वाग म्हणपा लागलो, 'त्या महानंदान सोळा चलयांक नाकेली. आनी आमचे मात वान्यार घालतात आमकां रोखडेच पिंजन्यांत बंद करून बोंडल पावयतात. कित्याक? आमचो मंत्र्या कडे फावोर लागना म्हणून? काय आमी V.I.P? हात वोले करनांत म्हणून...?'

वाग सामको उलोवपाचे तनरेत आस तो पळोवन हांवे आमगेल्याक हातान कुरु केली आनी भितल्लें आर्म हाडपाक सांगलें पूण वाग कितलो शिटूक! ताणे म्हाका दीस पळयले आनी लागलो गुरगुरपाक, 'म्हाक मारपाचे बी भानगडींत पढून नाकात हां. पयर्ल सांगता. तुमी म्हाका बरी मारशात. पूण मारी किंते करतलीं? म्हज्या भावाक मारून पुरिल्ले तांचे कशे हाल चलतात पळयले मरे? तुमच्य सरकारान तो एक कायदो बरो केला. रानवर्ट जनावरांक मारपाक फावना. आमी कितल्याय मनशाक खावू? मनशाची किंमत आतां आसा खंय? त्या महानंदान कितल्या चलयांक मारून उडयल्यो! ह्या कानाचें त्या कानाक पसून कळना. पंदरा वर्सा मेरेन कसाबान कितल्याशा लोकांक वयर धाडले, हिशोब आनी कोंत ना. आमकां मोनजारींक मारशात जाल्यार तुमकां खर ख्यास्त भोगची पडटली. त्या केरी, सतरींतल्या लोकांची गत किंते जाल्या ती पळयली न्हय?'

आतां ह्या वागाचे करचे पूण किंते? हो मनांतल्या मनांत विचार करतानांच घोवान म्हाका हालोवन हालोवन उठयले, 'किंते? आज न्हिदुनच गवतले? कामाक बी वचपाचे ना?'

- मूपा कोमंबे

घर नं.: ३५९, शिंदोळी,
सांकवाल,
कुठठाळी-गोंय,
फोन-२४५२९५०

मनशांक लागीं हाडपाच्या उद्घेश्यान जाल्लो दक्षिण आशियायी चित्रपट महोत्सव 'क्सेंफ'

दक्षिण आशियायी चित्रपट महोत्सवाचे उक्तावण करतना मुखेलमंत्री दिगंबर कामत, केंद्रीय मंत्री विन्सन पाला, जितेंद्र देशप्रभू, फिलीप नेरी रांडीगस, सिने दिग्दर्शक कुणाल आनी सभापती प्रतापसिंग राणे.

‘देवान मनशाक निर्मिलो, मनशान आपल्याक नांव दिलें, धर्म रचलो, जाती रचल्यो, शिमो रचल्यो. हाका लागून मनीस मनशा पसून पयस गेलो. दक्षिण आशियायी चित्रपट महोत्सवांतल्यान हें सगळे पयस करून एकमेकांक लागीं हाडप हो अंदूच्या महोत्सवाचो उद्देश्य’ अशें जाहीर करीत गोंयांत २६ जूनाक दक्षिण आशियायी चित्रपट महोत्सवाक आरंब जालो आनी २९ जूनाक उलगलो.

गोंयांत आयोजित केल्लो हो दुसरो महोत्सव. गोंय राज्याचे मुखेलमंत्री दिगंबर कामत हांच्या हस्तुकी महोत्सवाचे उक्तावण जालें.

‘गोंय एक पर्यटन स्थळ म्हूळ फामाद जालें आसा. आतां रोखडेंच तें चित्रपट महोत्सवाचे स्थळ म्हूळ नामना मेळयतलें हातून मातूय दुबाव ना. सरकारा वांगडा खाजगी संस्थांनी मुखार येवन अशा महोत्सवाचे आयोजन मुखार

माटोव

येवन अशा महोत्सवाचे आयोजन करचें. चित्रपट उद्योग नेटान मुखार सरपाक लागला. मनरिजवणेच्या मळार बोर्च तरनाटे मुखार येवपाक लागल्यात तांका अदीक उर्बा दिवन चित्रपटाच्या मळार आकर्षित करपाखातीर आपूण वावुरतलों अशें उतर मुखेलमंत्रांनी दिलें.

चार दीस चालू आशिल्या ह्या महोत्सवांत ८ देशांनी वांटो घेतलो. ६० चित्रपट ह्या महोत्सवा निमतान चित्रपट रसिकानी पळ्यले. महोत्सवाक ७० लाख रुपया खर्च आयलो तातुंतले गोंय सरकारान २० लाख रुपयांचो भार उभारिल्लो.

भारत, पाकिस्तान, बांगलादेश, भूतान, नेपाळ, श्रीलंका, अफगाणिस्तान आनी मालदीव ह्या आठ देसांचे चित्रपट 'सँफ' महोत्सवांत दाखयले. ते भायर इराणचो खाशलो आस्पाव ह्या

'जण' चित्रपटाची गितां गायतना तातुंतले कलाकार तोशी, अध्ययन सुमन आनी शारीव सवरी

महोत्सवांत आशिल्लो. ह्या वेळार ह्या चित्रपटांचे सगळे निगदर्शकीय हाजीर आशिल्ले.

दक्षिण आशिया फाऊंडेशनान आयोजीत केल्या ह्या महोत्सवाचो हेत देशां-देशां मदल्यो शिमो विरगळावप असो आशिल्लो.

ह्या महोत्सवा निमतान णव देशांतल्या निर्मात्यांनी तयार केल्या उत्कृश्ट चित्रपट पळोवपाची संद चित्रपट रसिकांक मेळळी. तेच वांगडा ह्या देशांतल्यान आयिल्या चित्रपट दिग्दर्शक आनी हेर तंत्रज्ञाकडेन भासाभास करपाची संद तांका मेळळी.

ह्या वर्सा महोत्सवांत युवा दिग्दर्शकांचेर भर दिल्लो. ह्या चित्रपटाचे दिग्दर्शक, अभिनेते त्या निमतान हाजीर जाल्ले आनी चित्रपट मळावेले गोंयचे तरनाटे तांका मेळटाले. तांचेकडेन भासाभास करताले. 'सँफ'च्या निमतान गोंयच्या दिग्दर्शक, निर्माते, अभिनेते आनी हेर तंत्रज्ञाक थोडे तरी शिकपाक मेळळे हातूंत दुबाव ना. तशें जर जायना जाल्यार गोंयांत चित्रपट संस्कृताय रूजवणाक येवचीच ना, गोंयांत चित्रपट निर्मितीविशी, चित्रपटकलेविशी जागृताय घडावन हाडप हो 'सँफ' सागळ्या चित्रपट महोत्सव आयोजनाचो हेत आसता.

'सँफ' महोत्सवाचे आयोजन कशें किंते जालें हाका महत्व ना. आयोजन-नियोजन म्हणीत महोत्सवाची दुसरी एक महत्वाची गजाल म्हणल्याग

दिग्दर्शक कुणाल केम् हाचो भोवमान

महोत्सवाचो आशय आनी विशय Dissolving

Boundries हो गोंयांत जाल्या दक्षिण आशियायी चित्रपट

महोत्सवाचो विशय आशिल्लो. देशां देशां मदीं शिमो आसतात. मनशां

मनशांमदीं शिमो आसतात. ह्यो शिमो पुसपाचो जेन्ना प्रयत्न जाता तेन्ना मनामनांत

संघर्ष जाता आनी ह्या संघर्षाचेंच रूपांतर कलाकृतींत जाता. कथा, कविता, नाटक जावं

सिनेमा ह्या वेगवेगळ्या रूपङ्गांनी तो संघर्ष जिणेचे संस्कृताये वांगडा समन्वय सादता.

अफगाणिस्तानाचें ‘ओपियम वॉर’ बांगलादेशाचें ‘शीतल छाया’ पाकिस्तानचें ‘रामचंद पाकिस्तानी’, श्रीलंकेचें ‘बॅस्ट फ्रॅंड्स’ आनी इराणाचें ‘द लास्ट क्रीन ऑफ द अर्थ’ हे सगले चित्रपट त्या त्या वाठारांतलीं झुजां आनी थंयच्या मनशांचे जिणेच्या संघर्षातल्यान

जशन चित्रपटाचीं कलाकार अंजना सुखानी

आनी शहाना गोस्यामी

अफगाणिस्तान दिग्दर्शके वांगडा

निर्माण जाल्यो कलाकृती.

अश्यो कलाकृती नक्कीच

दरएक मनशाक आपूण कोण?

आपले अस्तित्व कितें? हाचें येवजुपाक लायता. हें येवजप सुरु जाता तेन्नाच सगळ्या तरेच्यो शिमो विरगळूक लागतात आनी उरता तें एकूच सत्य. मनीसपण.

‘सॅफ’ महोत्सवान हो इतलोच विचार लोकां मुखार पावोवपाचें काम केलां आसत जाल्यार खूब जालें.

When you defile the pleasant streams
And the wild bird's abiding place,
You massacre a million dreams
And cast your spittle in God's face.

-John Drinkwater -

Without habitat, there is no wildlife.

Save Wildlife habitats

GOA FOREST DEPARTMENT

भुदवयांचे आंगण

पावस पडाता आमच्या आंगणांत

आमच्या आंगणांत पावस पडून
भल्लां उदक खोल खोल
पावसांत भिजत, उदकांत नाचत
घुंवया आमी गोल गोल

शालू, मालू, येयात बेगीन
पावसा उदकांत न्हावंक
आईबाबा परतूच्या आदीं
जाय आमकां वयर सरूक

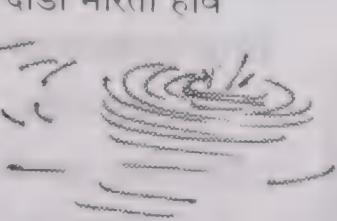
आंगणांत उदक वाडत आसा
आंगणांत जालां उदका तळी
शालू, मालू, सगळीं आमी
मारया उदकांत बुचकळी

पावसा पावसा यो यो

पावसा पावसा झड झड
आयजूच मात्सो झड
शाळा सुरु जावचे वेळार
दडकानीं पड

शाळेवाटेक येवन बुट्टी
आमकां मागीर मेळनी सुटी
सद्दां उटून अभ्यास अभ्यास
सोपच नात कटकटी

पाव रे पावसा म्हाका पाव
उल्याक म्हज्या धांव
तुजेर पातेवन आयज शाळेक
दांडी मारतां हांव

पावसांतलो खेळ

आमच्या आंगणांत पावस झडून
पावळे उदक गळटा
आंगणांतली खळी सगळी
उदकान उपाट भरता

आमचे आंगण चौकोनी
चारय वाटानीं व्हांवता खळी
आमी सगळीं भावंडां सोडटात
उदकांत आमची व्हडीं

व्हडीं आमचीं धोलत धोलत
उदकांतल्यान वतात व्हावून
पावळे थेंब चुकयत चुकयत
एके कुशीक रावून

मर्दींच पावस चडात तेना
पावळे उदकाक लोट येता
लोटांत सांपडून व्हडीं आमचीं
शिपडटात जळामळा

सुट्ये दिसानीं पावसा तेपार
व्होच आमचो खेळ आसता
कोणाचें व्हडें मर्दींच बुडटा
कोणाचें पलतड गांठटा

- नागेश नायक वडिये
लक्ष्मी बिल्डिंग,
दत्तगिरी अपार्टमेंट,
वामन वर्दे मार्ग, मडगांव.

भुद्रव्यांचे आंगणा

बाबूची तोखणाय

गोरोपान बाबू
मुद्याळ्या केंसांचो
हडल्या कपलाचो
घारशा दोळ्यांचो
लांब लांब कानाचो
बसक्या नाकाचो
आपोलावरीं गालांचो
सोबीत ओठांचो
मोटक्या पायांचो

दुडुदू चलता
चलतना पडता
आकांतान रडता
दुदाक लायल्यार थावता
मुमुरखो हासता
आईचे मांडयेंग
गुपचूप न्हिदता

बाबुचे इश्ट

कुतू आनी बिलू
बाबुचे इश्ट जाल्यात
तिगांय जाणां बरीं
दिसभर खेळतात

कुतू बसता उजवे वटेन
बिलू बसता दावे वटेन
उजव्या हातान
एक थापट कुतुचेर
दाव्या हातान
एक थापट बिलुचेर

बिलू पायांनी
बाबूक सांसपिता
बाबुचो एकूच हांव
खंगे इश्ट
कुतू भुक्त सांगता

बाबुलो

काळोखाचे चौकेर बाये
लामण दिवो लागलो
गोकुळांतलो देव

महज्या आंगणांत आयलो ॥१॥

गुबगुबीत गाल गोबरे
रूप नदर लागपाचे

कोंगरे केसांनी एक उणे

पाख मोराचे

हाका पळैन न्हिवली म्हजी
सगळी तान भूक

ताचे बगर वळखना हांव

हेर कसलेंच सूख

आडांगीपणानीं हालैता हो
सगळे घर दार

कृष्ण देवान बी दवरलो ना मू
हात हाच्या माथ्यार? ॥२॥

रागार जाल्यार हांसता गे
असलो हो कवनी

खबर नासतना वेंगांत घेता
दोनूय हातांनी ॥३॥

होच बाये उजवाड

महज्या घरा दाराचो
काळजाचो कुडको हो

जाणट्यां नेणट्यांचो ॥४॥

॥२॥

॥३॥

॥४॥

॥५॥

॥६॥

- गंधा अनिल घासे
'बायेश्वर'
आगशी - गोय

- भिकाजी घाणेकार
लिदीया गार्डन,
सांत इनेज, पणजी
फोन : २४३१३६५

- विमल प्रभृदेसाय
बंलगाव

काणी उका सुण्याची

हांव टायगर!

सगळी म्हाका राजूबाबाचो सुणो म्हण वळखतात. हांव त्या घरांत रावंक आयल्यार जायतीं वर्सा जालीं

हो भायलो हॉल, व्हरांडो आनी घरा भोंवतणंचे गार्डन इतल्याच जाग्यार आमी भोंवतात.

आमी म्हणचे हांव, ल्युसी, टीटो, टॉमी, रॉकी. राजुचो डॅडी आमचो पात्रांव!

तो घरांत आयलो तसो ल्युसी, टॉमी, टीटो, रॉकी सगळ्यांक बोवाळ पडटा.

रॉकी पथलोच धांवत वचून डॅडीचेर दोन पांय रोमून उबो रावता आनी शेंपडी हाल्यता.

टॉमी डॅडीक शेकहँड दिवंक ताचे

भोंवतणी नाचता.

टीटो तर व्हडलो राकेस कसो - तो मुकार सरतकच टॉमी, रॉकी, आपशींच फाटीं सरतात.

डॅडी मागीर व्हडल्या व्हडल्यान हांसता आनी तांकां थापटिता; हाचो कान खरपिता, ताका लागीं घेता; हाका वेंगेत घेता-- ताचेर धेंगसो घालता. तांचे कडेन उल्यतां उल्यतां कदेलार बसून बूट काडटा.

- तशें ल्युसी ताचे मांडयेरच चडटा... - एडे व्हडले ल्हंवेचे, मूठभर मांस आशिल्ले धवेंफुल्ल सुणें तें!

डॅडी हांसतच ताका पोशेता - ताच्यो अपुरबायो करता.

मागीर ल्युसी डॅडीक पळोवन जीब भायर काढून हांसता हांसता.

निमणे हांवय उठां, भोंकिल्ले भशेन

करतां, शेंपडी हाल्यतां.

पूण डॅडीच्या म्हन्यांत वचून ताचे पांय चाटपा इतली धिटाय म्हाका ना.

घरांत भितर वतना हांव भोंकतां तें आयकून डॅडी म्हजेय तकलेर असोच हात लायलो सो करता. थापटिले भशेन.

वयले वयर हात लावप! पोशेवप बी कांयच ना.

कित्याक?

हांव जगावेलों, हेडगो, गांवठी सुणो न्ही! आमची सगल्या सुण्यांची सेवा करपी रॉबर्टान ज्युलीक तशें सांगलां, तें हांवें आयकलां.

‘चोय गो ज्युली, हो सगळ्या बोन्या बोन्या कास्ताच्या सुण्यां मर्दी हो-हो जगा वेगळो हेडगो, गांवठी सुणो सोबता तोरी गो? तें चोय पोमेरिनियन, तो लेब्रेडोर - तो आल्सेशियन - तो टॉमी लेगीत मिक्स ब्रीडाचो! आनी त्या सोगल्या मोर्दीं हो टायगर? शी! नांव कितें काय म्हळ्यार टायगर खंय!’

मागीर ज्युलीय म्हजे खातीर रॉबर्टा कडेन खूब झागडिल्ले. तेंय बी हांवें कान धांपून आयकलां.

‘ताका टायगर हें नांव राजूबाबून दवरलां. तुगे ह्या व्होडल्या व्होडल्या कास्ताच्या सुण्यांनी कितें केलां? पूण टायगरान राजूबाबूचो जीव वाटायला. जाणा मरे तू? राजूबाबूक किडनेप करतल्यांक धांवडावन घायल्यात ह्या टायगरान.’

आनी ज्युस्त हांगाच हांव घुसपतां! अजापांत पडटां!

भुट्टर्यांचे आंगण

राजूक उबारून व्हरपी ते चोर
म्हाका कशे याद जायनांत?

म्हाका आजमेरेनचे सगळे - सगळे
याद जाता. मागीर हेच कशे याद
जायना?

हांवे त्या चोरांक कशे
धांवडायिल्ले? केन्ना धांवडायिल्ले?

हांवे राजूचो जीव कसो
वाटायिल्लो?

किंतेच कशे म्हाका याद जायना?

फुडल्या दोनय दोंक्यांचेर सोण
दवरून हांव येवजीत वसता.

आनी येवजून येवजून पुरे जातकच
एक न्हीद काढटा.

आनीक काम तरी किंते आसा
म्हाका?

पयलीं पयलीं ह्या घरात नवोच
आशिल्लों तेन्ना घरा भोंवतणच्या
गार्डनांत भोंवतना भायल्या रस्त्या
वेल्यान वचपी कोण्य सुणे - कोलूग
बी दिसताले. हांव मागीर उडक्यो
मारून, दुर्गाचे गगदांतल्यान तोंड भायर
घालून व्हडल्या व्हडल्यान भोंकून तांका
उलो मारतालो.

ती सुणीय बी म्हन्यांत येवन
भायल्यान भोंकून म्हजी खबर घेताली.

चाग दीम गवर्ट ओगी गवलो.

मागीर म्हज्या भोंकपाचो
घरातल्याक त्रास जावंक लागलो खुया।

रॉबर्टन आनी शाणून म्हाका
दोतोगांगेर व्हरून म्हजे किंते हाल केले
तेच जाणांत.

तेन्नाच्यान कोण्य सुणे कोलूग

दिसल्यार तांकां जाप लेगीत करूंक वचना
हांव.

तांचे कडेन वचून भोंकून खबरो
करपाची उमेदय मेल्या म्हजी.

म्हाका तांचे फाटल्यान वचनच दिसना.
गजू येतकच मात हांव उठां, उडक्यो
मारतां, व्हडान भोकतां, तुटसर शेपडी
हालयतां.

हांव राजूचो सुणो!!

तो ल्हानसुल्लो बाबू आसतना ताणेच
म्हाका टायगर हें नांव दवरलां.

राजूक लागून हांव ह्या घरात पावला.

पूण गजू आतां व्हडलो जाला.

आतां तो मनांत मारल्यार म्हाका लार्गी
करता. तकलेर थापटिता.

ना जाल्यार म्हजेकडेन पळीवन हांसता
आनी भितर वता.

मागीर हांव परतोंड म्हज्या दोंक्यांचेर
तोंड दवरून दोळे धांपतां आनी म्हजे
जिणेची काणी येवजितां.

तें त्या ल्हानशा घराचे मागील
- तें चारूबाय, आमचे आवयक मो
पोशेवपी... खावंक घालपी... म्हा
आनी म्हज्या भावंडांक उबार
घेवपी... अपुरबायो करपी...

येवजितां येवजितां हांव न्हि
पडटां.

म्हज्या ल्हानपणांतल्या त्या ए
दिसाची याद म्हजे मर्तींत घटट उरल्या

सदचे भशेन त्या घराचे
मागीलदाराच्या कोनशाक आमचे
आवय न्हिदिल्ली.

आवयचे वेंगेत शिरकून हांव आ
म्हजीं चारूय भावंडां तिचे पा
लुचतालीं.

लुचून लुचून तोंड मात वळटाले
दुदाचो थेंबो मेळच नासलो.

दुदाचो मात्सो वास मेळसर हांव
चोखत रावलों. मागीर वाजेवन थंयन
कुरंगटी करून आवयचे पोटार मा
दवरून न्हिदलों.

म्हजीं चारय भावंडां पयलीं
न्हिदून पडिल्लीं.

आवयन म्हाका चाटलो तसो हांव
चडच तिचे वेंगेत रिगलों. म्हाका चाटट
चाटटां आवय उलयताली.

‘उपाशीं उरलो मरे? म्हज्याचे
पोटाक सारके मेळना जाल्यार तुमकू
दूद खंयच्यान मेळटले? चारूबाय
आससर म्हाका पोटभर खावंक
मेळटाले. तें घोवागेर गेले आनी म्हज्या
नशिवांत हे उपास आयले. पोटाक
घालप सोडच, शेपडी हालोवन लार्गी
गेल्यार लेगीत हाडहृड करून

भुटक्यांचे आंगण

धांवडायतात. हें मागीलदार म्हजें कितल्या वर्सांचे घर! पूण पयर त्या सोमून म्हजेर फातर मारून म्हाका धांवडावन घालें.’

आवय ही काणी म्हाका सांगताली काय आपले भितरुच उल्यताली? म्हाका कांयच कळना जालें. पूण काल आयदनां घासतना वावराडी बी आमचे फाटल्यान बडी घेवन लागिल्ली ती म्हाका याद जाली.

कित्याक काय?

हांव येवजूंक लागलों.

पूण भोंगूच तें! म्हजे ल्हानशे मतीक येवजवप कशेंच जमना.

हांव परतोंड आवयच्या पान्यांक दुदाचो थेंबो मळत काय म्हूण चोखूंक लागलों.

इतल्यांत हाड-हाड, बडी-बडी, वच थंयचे ओवाळून... अशें किंतेंशे बडबडत सोमू हातांत व्हडलो दांडो कशी बडी घेवन आयलो.

आवय कच्च करून आंग काढून उठली. सोमूच्या हातांत एक साक आसलो. सोमू आमकां हात लायता हें पळोवन आवय भोंकत, गुरुगुरत ताच्या आंगार झुझून गेली.

पूण सोमून तिचे फाटीरच दांडो मारलो.

तशी कुयकूय... क्येंव क्येंव करून सोमूक गाळी घालीत आवय मात्शी कुशीन सरली.

सोमून एकएक करून आमकां पांचयजाणांक साकांत भरलीं आनी

साक फाटीर मारून तो चलूंक लागलो.

म्हाका त्या साकांत सामकें घुस्मिल्लेवरीं जालें. म्हजीं भावंडांय बी साकाभितर बोवाळ घालूंक लागलीं. हांवें नाखटांनीं तो साख कितलो भुरकयलो! पूण सोमू आमकां कस्सोच भायर काडना. तो साक फाटीर मारून चलत रावलो.

बन्या वेळान तो एका जाग्यार थांबलो आनी नाल्ल रक्यल्ले भशेन ताणें आमकां जमनीर रक्यले.

आंग कशें धाडवलें म्हजें सामकें!

आतां सोमू आमकां व्हडाव्हडान तापोवंक लागलो.

‘परते घरा म्हन्यांत दिश्टी पडशात जाल्यार पाणट्याच्या उदकांत बुडोवन मारतलों. एक कोलूग आससर पोटाक घालें. आतां हें कोलूग पेटे काढूंक लागलें. कोण पोसतलो ही संतत? आतां दर वर्सा पेटे काडटलें!! तरी हांवें चारूबायक सांगिलें-सुणो पोसप खेरीज आनी कोलूग पोसप खेरीज- आतां कोण सांबाळटलो ती भुरावळ? परते घरा आयल्यार दोंकोच मोडटलें एकेकाचो...!’

अशें किंतेंकिंते बडबडत, आमकां धमक्यो दीत साकाची रिती पोती खांदार उडोवन सोमू परतो गेलो.

तो गेलो सो पळोवन आवय धांवतच आमच्या म्हन्यांत आयली.

ती आमकां चाटूंक लागली. आमकां खंय किंतेंय जालें ना मू, म्हूण पळोवंक लागली.

पूण आमी किंते करचें?

थंयच तिका आडवी घाली. पाने चोखून दूद मेळटा काय पळोवंक लागले.

शेवटाक वेळ कसलो आनी तुमकां फक्त पोटाचेंच पडलां? अशें मोट्यान गुरकावन तिणें आमकां पयस केले.

मागीर हांव थंय कसलो आवाज येता काय म्हूण पळोवंक लागलो.

थंयचो तो उदकाचो पाण्टो म्हणटात तो हांवें पयलेच खेपो पळयलो.

कितलें उदक तें! आनी कशें व्हांवतालें! इतलें उदक हांवें केन्नाच पळोवंक नासलें. म्हाका मज्जाच दिसली. भूक-भूक करीत शेपडी हाल्यत हांव त्या उदकाच्या म्हन्यांत वचूंक लागलें.

आवयन म्हजे गोमटेक धरून म्हाका फाटीं ओडलो.

‘अशे चड उदकांत वचपा सारको तूं अजून चड व्हड जावंक ना. उदकांत पडल्यार बुझून मरतलो.’ तिणें म्हाका शिटकायलो.

बुझून मरता म्हळ्यार किंते काय? हांव येवजूंक लागलों. पूण भोंगूच तें!

म्हजे इल्लेशे मतीक हें येवजप जमच ना.

हांव मागीर थंयच बसलों आनी फुडल्या दोनय पायांचेर मान तेकोवन पाणट्याचें तें व्हांवतें उदक बिटीबिटी दोळ्यांनीं पळोवंक लागलें.

(दिवाळेचे सुट्येंत उजवाडाक येवपी सुधा खरंगटे हांच्या माणकुल्यां खातीरच्या पुस्तकांतले वांटो...)

- सुधा खरंगटे मडगांव-गोंय.

मगली

सर्वी

एक दिवस ती दोगजण
भायर वचूगली जल्यारी
बाळ अर्द वाटेरी
थांवनु परत आयलें.
चूं चूं कोरनू माका आपयलें.
मगले हाथां थावनु चपाति
घेतली आनि वचूगलें.
त्या दिवस मांजे
घरांतू दिवे लायले.
देवलागी दिवे लायले.
जल्यारी मगली सखी
आनि बाळ मात्र परत
येनीती.
सुमार दिवस तांगली वाट
पळयली जल्यारी
माळ्यारी आशिले तिगले घर
खालीच आशिलें.

सकाळी चा पितना एक दिवसू मगले

लक्ष वयी लागी आशिल्या माड्यारी गॅलें. सान सान हळदूव्यं फुलानी माड्डो भरलेलो. माडलाच्या खांचीतू चान्नी बशिली. चूं चूं करतची आपणागल्या सख्याक आपयत आशिली. सुमारू वेळ वाट पळवन बँजारली. थोडो वेळू हांग थंई पळयले आनी दोनी हातानी एक एक फूल थुंटवचाक सुरु केलें. तिगल्या मनांतू आयले आसका 'हि लवस मी, हि लवस मी नॉट'.

इत्यांतू तिगले सखा खंई थावनू आयलो म्हणू कळनी. जल्यारी तांडांतू चपातीचा कुडको आशिलो. वाट पळवनू पळवनू थकलेल्या आपणागल्या सखीक फुसलांवचाक ताने उडगेंगे हाळलेलं माकशी थावक आयलो आनि सखीक मांगाने मिठितू घेतलं.

जालं सखी खूश जाली आनि सख्या मांगती लपडाव सुरु केलो. फुलांच्या मुतृची भावचाक मुरु कळलो, हिंदी सिनामातल्या हिरो-हिरोइनी सारखे. तागली गासक्रिंडा पळयतची माक चा गिंवचे लक्षांत उरनी.

दुसरे दिवसू मगले मनांतू आयले की हांवई तांगले सांगाती दोस्ती करका म्हणू.

खिडकीच्या खांचेतू शित, चपातीचे कुदवरनू चूं चूं चान्नीगले लक्ष मगले दिव्यांडचो निषफळ प्रयत्न केलॉ. मुखावयले चार दिवस मगले प्रयत्न चालू आशिले. दिवसू तिकका कळे की हांवे तिज्जे खत्ते खाऊ दवरूक सुरु केला म्हणू. हळूहळू मगले आनि तिगली दोस्ती जाली. सक्काळी तिगले हळो म्हणू सुरु केलें. मगल्या हथांवनु चपतीचो कुडको घेंवाच सुरु केलें. हांवे बैसूक वेळू जाल्यारी चूं चूं कोरनू माआपवंचाक सुरु केलें. आतजल्यारी मगली खरी सखी जाली.

थोडे दिवसानी तिगले सख्यां तिगले सांगाती येंवचाक सुरु केले. जोडी येंवचे आनि जोडीने वचे. तांगले प्रेम पळवनू मगले मन खूश जालें.

एक दिवसू दोनफरा भरा वेळू खिडकी लागी दवरलेल्या मगले शिव सामानू पळलेलो आवाज आयलो. तांगले आशिले सान सान कपड्याचे कुडके तें खाली दिसूक नाशिले. ज्यल्यारी खिडकेचेरी एक दोन थोडके शिरकून पळलेले दिसले. हाँ कसले गुणांस आस म्हणू मगल्या मनांतू आयले.

दुसरे दिवसू तिगले खाऊ सांगाती कपड्याचे कुडके खिडकी लागी आशिल्या टेबलारी दवरले आनि गुप्तहेरा म्हणके आवाज बैसून खिडकेचेरी नजर दवरली. थोडो वेळ वाट पळयली आनि माग्यारी मगल्या घरकामाक लक्ष दिलें.

मांजे पळयल्यारी कपड्याचे कुडके थंई थावनू ना जालेले. मगले लक्षांत आयले की मगले सखीने तिगले बिडार बांदूक मुरु केल्या म्हणू.

आत माका आनेक काम मेळवू तिगले बिडार खंई आसम म्हणू पळयवंचाक.

खिडकी वयरी आशिल्या माळ्यारी एक मडके आशिले तांगले मगले सखीने तिगले संमारू थटिलो.

सकाळी बिडारा थांवून भायर

येंवर्चे, चपाती खांवची आनि माका 'बाय' म्हणू भायर वचूक सुरु केले. सांजे बिडारांतू परत येवरे अशी तिगलो कार्यक्रम आशिलो. सुमार दिवसा नंतर माळ्यारी 'खुडबुड खुडबुड' अशी आवज येवराक सुरु जाले. मगले मनांतू आयले 'अरे देवा उंदूरु आयला दिसता. रात्री पांजिरो लावंका.'

रात्री पांजिरो लावंचाक विसरली आनि दुसरे दिवसू दनपारा परत 'खुडबुड खुडबुड' आयकूक आयली. मगले शिवणे सामान घेवनू टेबला लागी बसली जल्यारी लक्ष मात्र माळ्यारी आशिले.

थोडे वेळाने मडक्या थांवनू सान तोंड भायर आयले. मगल्या सखीगले बाळ आशिले तें. पाप आवसूगलो उगडास जावनू आसका. चूंचूं कोरनू आपयना फुडे बाळ भायर आयले. तागल्या सान सान डोळ्यानी हांगा थंई पळयले आनि चूंचूं करूक सुरु केले. पाप आवसू खंई आस म्हणू सोदत आशिले.

हांव हळू हळू आवाज करनासतना मडक्या लागी वचुगली आनि चपाती कुडको दवरलो.

थोडे वेळाने बाळ भायर आयले चपाती कुडको घॅतलो आनि छुमंतर जाले. माका आनंद जाले. घरांत एक सान बाळ आयल्या म्हणू.

हळू हळू सखीगले बाळाने मदल्यागी दोस्ती केली. मगली सखी ने सकाळी भायर वतना चूंचूं कोरनू माका आपंवराक सुरु केले. 'पळे हांव भायर वत आस्स मगल्या बाळाचेरी नजर दवरी ह.'

दनपारा शिवणे सांगाती मगले 'बेबी सीटींग' सुरु जाले. बाळ होड जात आशिले. आत ताने टेबलारी येवनू बैसूक सुरु केले. तागल्या सान सान पावलांनी चमकून येतना पळवनू माका खुशी जातली.

एक दिवसू बाळाने टेबलारी धावनू जमिनीरी उडकी मारली. माका धस्स जाले 'अरे देवा कसले करचे. पाय मोणू घेतल्यारी.

मगली सखी तिगले बाळाक आपवन घेवनू वताली.

एक दिवसू मगले सखीने माका बाय बाय म्हणी. बाळई भायर येनी. खुडबुड खुडबुड ई आयकूंचाक येनी. मगले मन ताळ्यारी नाशिले. सांजे जाली आनि चूंचूं कोरनी मगली सखी आनि तिगले बाळ दोग जणई सुखरूप घारा आयली. 'बेबीज डे आऊट' आशिलो दिसता अशी मनांतू आयले.

ताजे नंतर मगली सखी आनि तिगले बाळ सकाळ जाली की माका 'बाय बाय' कोरनू भायर वचूलागली. अशी सुमार दिवस गेले.

एक दिवस तीं दोगजण भायर वचूगली जल्यारी बाळ अर्द वाटेरी थांवनु परत आयले. चूंचूं कोरनू माका आपयले. मगले हाथां थावनु चपाति घेतली आनि वचूगलें. त्या दिवस सांजे घरांतू दिवे लायले. देवलागी दिवे लायले. जल्यारी मगली सखी आनि बाळ मात्र परत येनीती. सुमार दिवस तांगली वाट पळयली जल्यारी माळ्यारी आशिले तिगले घर खालीच आशिले. मगल्या लक्षांत आयले की तानी मगल्या मायेचा पाशांथावनु स्वतःक सोडवनू घेतलें. जल्यारी तशी करतना तानी मगले घर आनि मन दोनी रितें रितें कोरनू सोळे.

अजूनी नित नियमाने वयी वयल्या माड्यारी फूल फुलता. खिडकीरी चपती कुडके, शिताचे कण आसताती. टेबलारी कपड्याचे कुडके दवरल्या. ती चूंचूं कोरनू मगल्या सखीक आपयता. जाल्यारी मगले घर आनी तिगले घर दोनी खाली आसती.

- विणा पेजावर
मल्लेश्वरम, बंगलुरु

जित्यावी रवोड ...

तळेगावच्या रामेश्वर दंवानु गांवचो 'जाणतो' म्हणान् अर्जून पावस्काराच्या हातांत नागळ ठेवन् त्येची ह्या गांवच्या मानाच्या जागेवर नेमणूक केल्यान्. त्याच्या आदीचो 'जाणतो' तुको तळेगावकार व्यानव्या वर्सी वाग्ल्या मुळा गांवचो जाणतो कोण? असो सगळ्या गांवाकू पेंच पडलंलो. पण तेनंतर पंद्रा दिवसांनी गांवकच्यांनी देव उबो केल्यानी, तेवा दंवानु अर्जून पावस्काराची त्या जागेवर नेमणूक करून गावचा मंकट दूर केल्यान्. लॉकांकय दंवाचा म्होटा नवाल वाटला. कॉणाच्या ध्यानीमनी नस्तंना ह्या कसाकाय झाला? मग लॉकू आपापसात कुजबुजाक लागले. सावंताचो बाबलो म्हंजे फाटक्या तांड! तो ज्येकात्यका स्पष्टच सांगाकू लागलो, "अरे तेत्रू नवाल कसलां? ज्याच्या आंगात देव येता तो रम्लो नायक उटाबसाक, चायपानयाक, सदानुकदा पावस्काराच्या घरात आसता. मग त्यंची 'जाणतो' म्हणान् नेमणूक कित्या नाय व्होतली?" लॉकू त्याचा आयकला न आयकल्यासारक्या करीत. पन पाटसुन म्हणत, "ह्यो मायझयो बाबलो कॅवातरी दानीक गावतंलो हां! मग बस्तलो बाँब मारीत!"

अर्जून पावस्कर म्हंजे गावचा म्होटा भूषण! सालो येक नंबरचो चिकट आनी कवडीचुंबक! "भलेतर चमडी जाय, पन दमडी न जाय." ह्या त्याचा द्वीद! भीक मागाकू येणारो भिकारीसुदा पावस्काराचा घर टाळूनच फुडे जातंलो ह्या अगदी ठरलंलाच. कारण पावस्कार त्यक्ता देवचो कायच ना, पन तासभर "भीक कित्याक मागतंस?" ह्या ईषयावर 'लेक्चर', आनी भिकाऱ्याच्या हातांत काय चवली-पावली आसलीच तर ती होंच उल्टो त्याच्याकडे इडयेसाठी मागतलो. फरीवालं मुदा त्याच्या घराकडसुन जाताना मुक्याचा साँग येयत. तळेगावच्या आठवडी

बाजारातला शेवटचा गिरायकू म्हंजे अर्जून पावस्कार! बाजार उल्लागलो, काय पावस्कार बाजारात हजर! मग गावाच्या खरेदी उरलेली, किडकी-नास्की, भाजी, वायंगी, बटाटे, कांदे ह्या सगळ्या पावस्कारच घालून-पाइन इकंत घेतलो. अगदी ढीगाच्या हिशेब त्यातय त्याचा 'इकॉनामिक'. त्याच्यातला शाबूत, साधारण बराआपल्यासाठी आनी उरलंला सडकंफटकू ता होरांसाठी. फाटलंधांतगाचा उपरणा, उपरण्याची चडी, चडीची लंगोटी आनी लंगोटी उपयोग केंद्रिलाची वात म्हणान करूचो तेचो सोभाव. खंय भायर जावा पावस्करान शर्ट घातल्यान तर घातलॅन. नायतर सदानकदा बीनहात बंडी. घरात न्हालो काय तळहात पमरून दोन-चार घरा फिरतंलो अमागान-मागान गावलल्या खोबरेच्या तंलानु डॉकंची मालीम करतं त्येचे हे 'चिकट गुण' सांगाचे म्हंजे दोन पानांची शाई सपात, पन लिलिलकच न्हवात.

दोन वर्सापूर्वीं पावस्काराची बायको कमळाबाय अचावारल्यामुला पावस्कार एकदमच 'अलोन' झालंले व्हांतो, त्यक्ता झील. पन दोनंय बापाशीच्या ह्या चिकट गुणांक वैतागान जे घराभाप डडले ते आवस मेली तेवाच गावाक इले. ते नंतर आजूनतगत त्याच्या बापाशीचा त्वांड बगूक नाय व्हता. दांगजानय मुंबेक खंयतरी नोकरी

न्हवले ते न्हवलेच. बिराडासुदा केल्यानी. त्यामुळे गावात पावस्कार येकटो पडलो व्हतो. लँकांका वाटला, आता पावस्कार सुदारतंलो, चिकटपण सोडतलो, पण कोळसो किती धुतले म्हणान् त्याचा काळेपणा जायूंत काय? तसाच पावस्काराचा व्हता. पन त्याच्या झिलांपरमाणू लँकांका पन असा वाटा की, पावस्काराकडे साठवून ठेवलंलो भरपूर पैसो आसा. तो त्यैना खंयतरी पुरुन ठेवलॅन् हॉ. पन ह्या इचारूकू मांजराच्या गळ्यात घंटा बांदतलो कोण? रमल्या नायकाच्या कानावरंय हो गोस्टीं गेलंले. तो कायम पावस्काराकडे जाणारो! पन त्याकाय् तो ताकाकू तूर लावंकू देय नाय. तसा झाला आसता तर त्या पैशावर पैली धाड ह्या रमल्या नायकानंच घातल अस्ती. त्याकाय् सगळो गाव वळकान व्हतो. पन मळूच्या आंगात रामेश्वराचा वारा येय मां! त्या मुळा बोलण्याची काय सोय नाय व्हती. उद्या दँवळात कॉनाच्याय नावान् हात-पाय आपटल्यान् तर सांगाचा कॉनाकू?

अशापरकारे सगळा आलबेल सुरु आस्तना येका रात्री वाडीत बोंबाबोंब झाली. वाड्यार बैल कित्याकू धडपडले म्हणान् पावस्कार कंदिल घेवन् वाड्यात जातना अचानकू कोसाळलो. रमलो नायकू थंयच आसल्यामुळा अखब्या वाडीत ही बातमी हा हा मंहंता पसारली. पावस्कार ह्यो गावचो आता 'जाणतो' आसल्यामुळा सगळ्यांची धांवपळ उडाली. सगळो गांव गॉळा झालो. पावस्काराकू उचलून पडयेत् खाटीवर कोणीतरी घातलॅन्. गावच्या वैदाकू कोनीतरी बोलवून हानलॅन्. वैद येवन् बगता तर, पेशंटचो श्वास चालू पन आवाज बंद! त्यैना कायतरी झाडमूळ उगाळून त्यॉच्या ताँडात घातल्यान्. पण कायचू फरक पडंना. हातापायाकू वायच ब्रांडी चोळून बगा असा कोनतरी बाईमानूस गर्दीतसून म्हणाली. ताबडतोब रमल्या नायकान पावस्काराच्या

घरातसून ब्रांडीची बाटली हानून पवारांच्या सदूच्या हातांत दिल्यान्. पवारांच्या सदून फुडे व्होवन् ब्रांडी चोळल्यान् नी वायचू पावस्काराच्या ताँडात टाकून हळूच बाटली मांडयेखाली लपवलॅन्. पन नो चेंज!

शेवटी वैद म्हणालो, "केस माज्या हाताभायरची आसा. तँवा ह्याका मालवणाकू सरकारी हास्पिटलात न्हेवचा बगा." पन ह्या येळेपर्यात् रात्रीचे अकरा व्हाजले. त्यामुळे रातरीच्या येळी करूया काय? असो सगळ्यांका परस्न पडलो. शेवटी फरशुराम बाईत वडीलकीच्या अधिकारात म्हणालो, "असा करा, माजा आयका. ही येळ जावंदे. सकाळ झाली, काय ह्याका मालवणाकू न्हेवा. तवसर कोणीतरी त्याच्या झिलांका मुंबैक फोन लावून बोलावून घँवा. मग ते आपला काय ता खर्चापानयाचा बगतीत. फरशुरामान् अशी सगळ्यांची सुटका केल्यान् नी अर्धो गांव थयसरसून पांगलो. पन बाबलो, सदू, पांदू आनी रमलो मतर पावस्काराच्या सेवेकू थंयसरंच थांबले. त्येंचो डाव येगळो व्हतो. समजा, पावस्कार गेलोच तर परस्न सुटलो. पन शुध्दीवर इलो तर खंय काय पैसे-बियसे पुरुन ठेवल्यानंत् काय? ह्या तो मरण्यापूर्वी इचारूकू गावात् बरा, गावाकंय् ह्येची खबरबात लागाची नाय. पावस्काराच्या झिलांची बापाशीबोबर भांडणा झाललंली ती ह्या पैशावरसूनच ह्या त्यांका म्हायत्

व्हता. त्यामुळा "आमीचू पावस्काराचे पैसे खाल्ले" असो उद्या आपल्यावर डाग येवकू नुको, म्हणान् त्याच्या झिलांकाय् ह्याच्यात सामील करून घेवकू व्हया असो ईचार करून त्यानी थंयले थंयचू वाणयाच्या दुकानावरसून त्याच्या झिलांका मुंबैक फोन केल्यानी.

दुसरे दीस सकाळी आट व्हाजण्यापूर्वीं पावस्काराचे दोनय् झील हजर झाले. बगतंत तर बापूस शवासनात! श्वास चालू व्हतो, पन नुस्ता मडा शिल्लक व्हता. त्याच्यात मेलून धोतरसूदा रातरी कॅवातरी घाण करून ठेवलंल्यान्. त्येची सगळीकडे घाण पसारलंली. पन पुरलंल्या पैशाचा सांग आनी तेतुरलो वाटो देवचो कबूल करून दोनय् झिलांनी रमल्या आनी बाबल्याकडसून बापाशीक धूवन घेतल्यानी. बरेसे कपडे आंगावर चढवल्यानी. इतक्यात गावचे काय गावकार हजर झाले. त्येंनी सगळी परिस्थिती बगून अर्जून पावस्काराकू मालवणाकू हास्पीटलात न्हेवचा 'डिक्टर' केल्यानी. त्याबरोबर त्याच्या दोनय् झिलांनी रडान्-रडान् घर डोक्यार घेतल्यानी. पन रमल्याक-बाबल्याक आनी त्याच्या साथीदारांका ह्या रडना कित्याकू ह्या म्हायत् व्हता. हास्पीटलांत

जर बापूस मेलो तर मरण्यापूरवी त्यैना पैसे खंय पुरून ठेवल्यानंत ह्या सांगल्यान् आस्ता नी मग मेलो आस्तो, तर झील इतके रडले नस्ते ह्या काय त्यांका ठावक् नाय वहता? पन पावस्कार 'कोमात'! करतले काय?

शेवटी पावस्काराची मालवणाकू हास्पीटलात न्हेवची 'सदेह वैकुंठ टाईप' तयारी सुरु झाली. दॉगा-तीगांका सोबत जावक मिळात म्हणान् लहानसो टेंपोच मागवल्यानी, नी त्यैका उचलून टेंपोत ठेवतले, इतक्यात पावस्काराचे हात-पाय हलाकू लागले, मान नाय-नाय करूकू लागली. सगळे भियाले नी त्यैका परत खाटीवर हानून घातल्यानी. फरशुराम बाईत म्हणालो, 'पावस्काराची कायतरी सांगाची इच्छा दिसता. झिलानु इचारा बगुया!"

म्होटो झील फुडे झालो नी म्हणालो, 'बाबानु! मीया तुमचो थोरलो. काय सांगाचा आसा तर लौकर सांगा. तुम्का हास्पीटलात न्हेवचो आसा.'

पावस्कारान वायच ढोळे उगडल्यान नी दॉगांच्या वाड्याकडे हात करूकू लागलो, पन त्यैका वाचा नाय वहती. बाबल्याकू वाटला, पावस्कार पैसे खंय पुरून ठेवलंय ता हातान दाखवताहां नाय मां? त्यैना म्होट्या झिलाकू बाजूकू घेवन् त्याच्या कानात आपली शंका सोडल्यान. त्याकाय तां पटला. ताबडतोब सदू आनी रमल्या नायकाकू कुदळ-फावडा हानूक सांगल्यानी नी पावस्कारान परत शवासनात 'इंट्री' केल्यान. हडे खणान खणान काय मिळाना म्हणान. पावस्काराच्या भाकल्या झिलान बापाशीकू हाकू मारल्यान. त्याबरोबर पावस्कारान ढोळे उगडून परत तकडेच हात दाखवूकू लागलो. रमल्यान परत आजुबाजूकू खणल्यान. पन काय उपयोग नाय.

अखेरीस बापाशीकू 'बोलतो' केल्याशिवाय ह्या पैशाचो शोध लागाचो नाय

असा ठरवून त्याच्या थोरल्या झिलान् मालवणात्सून 'स्पेशल' डाक्टर हानूक माणूस पिटाळल्यान्. दोनेकू तासात 'स्पेशल' डाक्टर गाडी उडीत हजर झालो. त्यैना पावस्काराकू तपासल्यान् नी मनात म्हणालो, 'आज बरा गिरायकू गावला हा. खिसो भरून घेवकू व्होयो!"

पावस्काराचो थोरलो झील म्हणालो, 'डाक्टर सायेब, काय बी करा, किती बी खर्च येवंदे. पन आमच्या बाबांका बोलत करा.'

डाक्टरान् परिस्थितीचो अंदाज घेतल्यान नी म्हणालो, 'तुमचे बाबा बोलतील, पण पाच-पाच हजाराची दोन इंजेक्शन्स घ्यावी लागतील.'

झिलाकू वाटला, बापाशीन् पुरलंल्या पैशाफुडे पाच-धा हजार मंजे कायच नाय. कमीत कमी लाखभर रुपाये तरी पुरलंले आस्तले असो त्येचो अंदाज हुतो. त्यैना डाक्टराकू बिंधास इंजक्शना देवकू सांगल्यान.

त्यापरमान् डाक्टरान् पयला इंजक्शन पावस्काराच्या हाताच्या शीरेत दिल्यान् नी पाचच मिन्टात पावस्कार त्वॉडात्सून हू-हू४५५ असो आवाज करूकू लागलो. हातपाय सुदा बेरे हलवूकू लागलो. परत तडे वाड्याकडेच हात दाखवूकू लागलो. पन कॉनाक काय समजना. बरां, खणतंलास तरी किती नी खंय-खंय?

शेवटी झिलाच्या सांगण्यामुळा डाक्टरान पावस्काराच्या दुसऱ्या हाताच्या शीरेत दुसरा इंजेक्शन दिल्यान् नी दोन मिन्टात पावस्कार उटान बसलो. खडगवडीत बॉलाकू लागलो. सगळे कान देवन आयकाकू लागले. पन पावस्कार पैशाचा काय बोलंना. मग त्येचो साथीदार रमलो नायकू फुडे येवन् म्हणालो, 'पावस्कारानु, असा काय? अचानक काय झाला तुम्का? आम्का वाटला आता गावाक मुरीक वहता की काय?"

'मायझयानु, तुमी माज्या सगळे मरणावरच टपलांहास!' पावस्कारान गाळी देवनच बॉलाकू सुरवात केल्यान. पन झील म्हणालो, 'बाबानु, आता बेरे झालास मां! आता तडे वाड्याकडे कित्या हात दाखीत व्हतास ता

सांगा. तडे काय पैसे-बियशे पुरून ठेवला की काय?" झिलान् शंका काढल्यान् सगळे टवकारून बगूक लागले. सदू त आजून कूदळ्याचो दांडो हातातच धरू ठेवलंल्यान्. न जाणो, आर्डर मिळतान खणाकू सुरुवात करूकू मिळात.

"....च्यानु, तुम्का पैसे व्होये हंत त्यासाठीच तुम्का ह्या गांववाल्यानी मुंबैसू बोलवल्यानी वाटता? रे, मीया काय मर व्होतंय? माका काय झाला हां? मगासपासू तो गायचो पाडो वाड्यातली हिराची वाडवण खाता हां. ता मी हातान् दाखीत व्होतंय. त त्याच्याकडे कोनाचो लक्ष नाय. पन पैसे गावतंले म्हणान् जमीन खणाकू सगळे फुडे शिरा पडली तुमच्या तोंडावर ती. तो पाडो वाडवण खावन् मेलो आस्तो तर धा हजाराच्या लुक्सान झाला आस्ता!" पावस्काराचे ताँडाचो पटटो सुरु झालो. नी पैसे पुरलंल्याचे काय खरा नाय म्हणान् सगळे हळुहळू थंयसून सटकाकू लागले. पावस्काराचे फुकटचे गाळी कोन खातंलो?

पावस्काराचे दॉगाजान झील मात डाक्टराकू फुकट धा हजार रुपाये देवचे लागले म्हणान् कपाळाकू हात लावन बसले. नी ह्याच्याफुडे बापूस मेलशिवाय गावात पावूल ठँवायचा नाय असो निशचय करून दॉपाराच्याच गाडयेन मुंबैक चालते झाले.

- शामकांत का. मर्गज गंडेटिअ विभाग, महागढू शासन, २७, बरजोरजी भरूचा मार्ग, फोर्ट, मुंबई-४०० ०२३६२ मो.: ०९८६९०२३६२

अनीताक हांव
डुलाहबाद मेंिल्लो. ही
धा वर्सा पर्यालिंची खबर.
ती म्हण्या वांगडा
कॉलेजिंतूय दीक नासली.
नाय आमच्या कुटीक
तिचे घर आसलें,
भयणिचीय ती हृष्टीण
नासली आनी नह्य आमी
खंयाच्या पार्टें वा
प्रवासांत मेंिल्ली. खर्दे
म्हण्यार हांव सदांच
भोवपाक म्हणून सकाळी
सकाळी 'कंपनी बाग'
मेटेन घतालो. भोवताना
हांव हृतलो तल्लीन
जातालो की अटी
कुशिकची म्हाका कांच
सुदूच नासताली. एक
दीस भोवून जातकूच
बाकार बसलले कडेन
खोल स्वास घेतालो,
हृतल्यान एक आवाज
आयलो, त्या आवाजान
म्हण्या स्वासांचेर बंदी
घाली.

गुव्यांव भोगस

सामकाराक 'अनीता' भशेन दिसपी
तरणाटी उबी आसली. ती ताचे भशेन दिसपी,
ताची भयण वा भूत कोणूय आसू शकत. दूख,
पश्तावो आनी शोध हांच्या सावळ्यां पासून पयस
तळयेंत सक्काळी फुडे फुलिल्यां साळकां भशेन
सुंदर आनी नाजूक. हांसपी, मुखामळ... दोळ्यांत
तक्रारिचो कसलोच भाव ना. तिचो हो अंदाज
म्हाका अनोळखी सो.

आमच्या दोगांय मर्दीं फकत 'सून'
आसलें, एक खेरीज भशेन मोनेपण, जें तोडपाक
म्हजे भितर तरी हिम्मत नासली.

भायर पावस पडटालो. ती आतांच
कुर्डींत भितर सरली. पूण अजापीत पद्धतीन.
तिच्या आंगार पावसाच्या उदकाचो एक थेंबूय
नासलो.

"कसो आसा निखिल?" हांसत हांसत
तिणे विचारलें. म्हण्या मनांत खोल मेरेन रिगलो
हो प्रस्न. बेचैन जालो हांव. शब्द शेणले. हें
सामके खरें की तिचे उपस्थीर्तींत हांव सामको
'नर्वस' जालों.

"तुंवे जाप दिंवक ना... हांव
खुशालकाय विचारतां?"

उलयतलों तरी कितें? वगी रावुनच
शाणेपण शें चिंतलें.

पावसाचो नेट वाडलो, वांगडाच
आवाजूय बी. तिणे कुडिचें जनेल खबर ना
कित्याक लागून उगडलें. पावसाचे थेंब भितर
पडपाक लागले. कांय थेंब तिच्या आंगार
पडटाले. आतां ती म्हजे कडेन घुंवली आनी
कुशीक येवन खांदार हात दवरलो. तिच्या
स्पर्शान पुराय शरिरांत शिरी शिरी जालें.

"तुकां पावस आवडटा नही...
भिजपा परस कुर्डींत बसून ताका मोगान
पळोवंक खूब उमेद दिसता. मागीर आयज
जनेलां कित्याक बंद दवरलीं. याद आसा,
अशाच एका पावसांत तुंवे पयले फावट
म्हाका स्पर्श केललो. त्या पयल्या स्पर्शाचे
जाणिवेक हांव आयजूय विसरूक शकली
ना... मरणा उपरांतूय ना."

तिणे म्हाका गोपांत घेतलो. म्हण्या
शरिराचेर तिची पकड घटूट जावपाक लागली.
अचकीत मनांत हो विचार आयलो की भुतां
अशेच तरेन वेंगेत घेवन आपलीं नाखटां
गळ्याभितर रोमून पुराय रंगत पितात.

अनवळखी भयान म्हाका शादूर जावन पयस
जावपाक मजबूर केलो.

म्हज्या अश्या वागण्याचेर ती
तिडकली. “अशे तरेन पयस कित्याक गेलो.
भियेलो हांव मारीत म्हूण? तें तर हांव फुड्यांत
आयले बगरय करपाक शकता. निमाणे फावट
तुकां मेळपाक कित्याक आयल्यां, तें तूं
समजूक शकना. हें समजप हाका लागून
कठीण आसा कारण तूं गुन्यांवाच्या जाणवायेन
पुराय शेणील्लो आसा.”

तकली सकयल घालून हांव वोणी
आसलों. “आतां इतले टेंशन घेवं नाका.
‘तिं आपल्याक सांबाळळे. हांसत हांसत
उल्यली.’ खरे म्हळ्यार म्हाका सोरो
पिवपाची खूब इत्सा जाल्या... जिवी
आसतना पिवपाक शकलीं ना... मेल्या
उपरांत जाव... पल्य, ना म्हणू नाका.”

खूब दिसा मांवन ‘गॉयल स्टॅग’ ची
एक बाटली दवरलेली. हांवं ती काढून टेबलार
दवरली. दोन काचेचे ग्लामूय बी.

“प्रवासाच्या ह्या वातावरणात भजीं
वांगडा आसत जाल्यार मजाच किंते और
येतली. हांव करतां.”

ती किचनांत गेली. भजीं तव्हान
किचनांतल्यान भायर येवपाक तिका वेळ
लागतलो. ह्या गिणांचो उपयोग हांव तिचे
वांगडा मारिल्या गिणांच्यो यादी करपात
घालोवंक सोदतालों. किंते खबर, सोरो पिता-
पिवयता म्हणसर ती मारुनय उडयत.

अनीताक हांव इलाहबाद मेलिल्लो.
ही धा वर्सी पयलिंची खबर. ती म्हज्या वांगडा
कॉलेजिन्यु शिकनासली. नाय आमच्या
कुशीक तिचे घर आसले, भयणिचीय ती
इश्टीण नासली आनी न्हय आमी खंयच्या
पाटेत वा प्रवासात मेळिल्ली. खरे म्हळ्यार
हांव सदांच भोवपाक म्हणून सकाळीं सकाळीं
‘क्यूनी बाग’ मेरेन वतालो. भोवताना हांव

इतलो तल्लीन जातालों की अशी कुशिकची
म्हाका कांय सुदूच नासताली. एक दीस भोवून
जातकूच बाकार बसल्ले कडेन खोल स्वास
घेतालों, इतल्यान एक आवाज आयलो, त्या
आवाजान म्हज्या स्वासांचेर बंदी घाली.

“म्हजे कडेन ‘इश्टागत’ करशीत?”
पळोवंक गेल्यार सामको सादोसो प्रस्न जो
व्हडलेशो कांय म्हत्व दवरिना. पूण जे पद्धतीन,
उमेदीन, इत्योन आनी आत्मविश्वासान भरून तो
प्रस्न म्हजे मेरेन पाविल्लो, ताचो म्हजेर प्रभाव
पडले बगर रावलो ना. ती अनीता आसली.
गर्देतल्यान पयस. तिका दोन गजालिंची तिडक
मारताली, खुंयच्याय व्यक्तीच्या प्रभावात व्हावून
ताची व्यक्ती पुजा करण आनी थारावीक गम्त्यार
चलप. तिचे नदरेत बुद्ध महावीर, भगतसींग,
महात्मा गांधी सारके मनीस जन्मांतूच महान
जावक ना. तेय बी सामान्य मनीस आसले.
तांच्या मुख्यार आयिल्ल्या विशेष परिस्थिरीक
लागून आनी तांचे कडेन आशिल्ल्या विचार
शक्तीक लागून ते म्हान जाले. कोणूच कोणाभेण
जावक शकना आनी तीच ताची वळख.

आमचे मदीं अशे किंते मंबंद तयार जाले

की आमी वांगडा फुडे सरलीं. हो एक अस
प्रवास आसलो जाची वाट आनी पावपाच
जागो आमी पयलींच थारावन दवरूक न
तिंये केन्नां म्हज्या भविश्या बद्दल केन्न
विचारले ना. हांवेय केन्नां ह्या प्रवासाच्या
शेवटा बद्दल विचार केलोना. विस्वासां
फारावल्लों अनिश्चीतपणाचें धुके जांतूं
कांयच साफ दीस नासले. नात्याचो शेव
आनी पिरायेची आमकां कांयच खबर नासली
खरे म्हळ्यार हो ‘भायले’ परस ‘भितरलो
प्रवास आसलो जाची आमकां दोगांयकू
समज नासली.

“घे, भजीं तयार आसात.” तिचे
हातीत ट्रे आसलो आनी तांतूं खुबगी भजीं
मुखामळांचेर हांसो.

चांडाळीन इतले बेगीन भजीं तव्हान
घेवन आयली. फाटल्या यादिनी भोवपाचीय
पुराय संद दिलीना. दरएक काम बेगीन करून
उडांवप हे अनीतांचे खाशेलेपण.

ती लागीं आयली. भज्यांची ट्रे
टेबलार दवरतकीत तिचो उजवो हात म्हज्या
माथ्यार भोवपाक लागलो. फाफसलल्या

केसांचेर तिचीं बोटां फणये भशेन भोंवपाक लागलीं. तिचे फुडले कारवायेची 'कल्पना' करून हांव भियेलूं. तिणे घडये म्हज्या मनांतले जाणले. सामक्या म्होवाळ आवाजान उल्यली. "तू इतलो भियेता कित्याक?" ती हें कित्याक समजना की तिचे उपस्थितीत हांव सहज कसो रावूंक शकन? हांव वोगी तिका पळयत रावलूं. ती सोन्याचो पेग तयार करताली. पयलेच फावट खंयच्याय नवरुद्या भाशेन. पयलोच घोट ताळ्या सक्यल देवतकूच तिणे वेगळेच तरेन आपले तोंड करून दोळे धांपून घेतले.

"तुंकां बक्षीस मेळले कांय ना?" सोन्याचे दोन घोट ताळ्या सक्यल काढून तिणे विचारले. 'बक्षीस' जाका लागून तुंवे म्हाका मारिल्ले."

तकली सून जाली म्हजी. ह्या सहज आनी अनपेक्षीत प्रस्नाक हांव तयार नासलो. तिच्या प्रस्नाचे जापेचो विचार करचे परस हांव त्या खिणांचो विचार करपाक लागलो. ज्या खिणां सावन आमी दोगांय वेगवेगळ्या रस्त्या वेल्यान चलपाक लागलीं. कॉलेजां

आमचीं दोगांचीं कुशिनूच आसलीं. आतां वाटोय कुशीन जाल्यो.

म्हज्या "करियराक लागून हांव खूब शादूर आसलूं. 'लोवर-मिडलक्लास' कुटुंबांतल्यान आयिल्लो हांव, लॉर्ड सायब जावपाची सपनां घेवन दिल्ली आयिल्लों. अनीतान एक असली वाट धरलेली जाचेर चलपाचो निर्णय फकत पेजाद विचारांचे मनीसूच घेवंक शकताले. संघर्ष आनी विद्रोहाच्या त्या मार्गार हुलप आनी हुलपच पातळोन आसलो.

सामान्यापरी गांव, जंगल आनी दोंगरांचो रस्तो नगर म्हानगरांत पावना पूण थारावीक पद्धतीन जगप अनीता केन्नां शिकु कूंच ना. तिणे अलाहबादच्यान दिल्ली वा मुंबय पावनासताना झारखंडच्या जंगलांनी आपले नशीब आजमावपाक पळयलूं. दाट जंगलांत ती त्या रस्त्याचो सोद घेताली. जे देशांतल्या वंचीत, शोशीत हांच्या मुक्तीचे आसले. तिच्या दोळ्यांत तेनां हांव दोन गजाली नितळ पळयतालो. एक वर्तमान व्यवस्थे आड विद्रोहाचो उजो आनी दुसरी शोशीत समाजाक भांगराच्या फुडाराचीं सपनां. म्हळ्यार तिच्या दोळ्यांत उजो आनी सपनां एकेच फावटी उपस्थीत आसलीं. उज्याचीं कांडां सपनां

पालयनांत, तीं पेट्यतात, हें पयलेच फावट अनुभवले हांवे. आमचे मेळप उणे जावंक लागले. पूण पयसावन नात्यांतल्या हुनसाणिचेर कसली थंडसाण हाडूंक शकले ना.

तू हालीसार खूब बदल्लां अनीता. एक दीस हांवे अनीता कडेन तक्रार केली.

"व्हड सामाजीक बदलाची सुरवात व्यक्तीच्या भितरल्यानूच जाता."

"खंयच्या बदलाची गजाली करता"

"संसार बदलून तो सोबीत करपाची"

"कितें, हें जावं येता?"

"अशक्य अशें संसारांत कांयच ना."

"खंयच्या रस्त्यार वाट धरल्या तुंवे?"

"अग्नीपथाची"

"म्हळ्यार"

"सरळ उतरांनी सांगचे म्हळ्यार हांव माओवादी जालो. सशस्त्र क्रांती मदी विस्वास दवरता. तुमच्या देशाच्या सरकार संविधानाक हांव मानीना. आतां आशिल्या सत्तेक सक्यल देवोवन जनतेचें सरकार सत्तर हाडप हेंच म्हजे ध्येय. म्हज्या जिविताचें एकमात्र साध्य."

हांव वोगी जालो. तीय खूब वेळ कांय उल्यली ना. आमचे भीतर कितें तरी शेणत वतालें.

मिठाइचो डबो घेवन हांव अनीताक मेळपाक गेलो. तिका हें सांगपाक की म्हजे आनी म्हज्या आवय बापायचे सपन पुराय जालें, हांव आय. पी. एस. जालो. त्या दिसा हांवे तिच्या मुखामळार खोशयेचीं लक्षण पळयलीं. ती मोखिच्या लागीं पावपाची खोशी आसली. तिचे हांवे आय. पी. एस. जावपा कडेन कांयच सोयर सुतक नासलें.

“आमचें मेलप सामकें उर्णे जातलें”
“कित्याक?” कारणां खबर आसुनूय
हांवे पिश्या भाषेन प्रस्न केलो.

“तूंटेनींगे खातीर वतलो आनी हांवूय
बी”

“तुंजीय पुलीसेंत भरती जाल्या?”
हांवे तिका चाळ्यले.

“टेनींग फकत पुलीसांचीच जायना,
जांका लागून पुलीसेची गरज पडात, तांचीय
जाता.”

हे एक विचित्र मोटण आसले. आमी
आपआपल्या मोग्याच्या वाटेर फुडे सरली.
एकामेकाक बरे मागून आमी कुशीन जाली.
तिणे म्हाका थांबयलो ना. हांवेय तिका किंते
समजावपाचो यत्न केलो ना. एकामेका आड
लडाय करपाची तयारी करपा खातीर आमी
वयताली. टेक्नीकल भाषेंत शत्रू आमचो
बदल जाल्लो.

इतले जावनूय आमच्या मर्दी कोणा
आड तक्रार, आदर-अनादर कांयच नासले.

हे घडये आमच्या त्या अनामीक
नात्याक लागून आसत जें घडये मोगाच्या लागीं
लागी येता आनी किंते ही मोगान दिल्ली
स्वतंत्रताय आसली जाका लागून आमी विंगड
विंगड मार्गार चलपाक स्वतंत्र आसले. म्हाका
याद ना हांवे केन्ना तिका भोगवादी जिवन
जगपाक मोटीवेट केल्ली. अनीतानूय केन्ना
म्हाका सशस्त्र क्रांतीची समजणी दिली ना.

प्रशिक्षणां उपरांत म्हाका जहानाबाद
जिल्ह्याचो ताबो दिलो. अनीता ह्याच
वाठाराची एरीया कमांडर आसली.
जहानाबादांत लशकरी कारवायो खूब जाल्य्यो
आनी हे सगळे अनीताच्या मार्गदर्शना खाल
जाताले. जायत्यो चौक्यो लुटिल्ल्यो. राज्य
पुलीस महानदेशकान म्हाका सांगितले की
“सी. एम. सायबाचो दबाव - खंयचेय
परिस्थितींत नक्सली कारवायो बंद जावपाक
नाय.”

आतां आमची लडाय निश्चीत दिसपाक
लागली.

ती जानेगाची, हाडा थंडेन कांपतालीं
अशी रात जावन आसली. नक्सलवाद्यानी
चौकंचेर हल्लो केल्लो. तांची मनशां हत्यारां लुटचे
लुटून पुलीसांचेय मनोबल सक्यल देवोवपाचीं
आसलीं. खबर कळतकूच रोकांच हांव पुलीस
फोर्स येवन घडणुकेच्या थळार पावलो. रातिच्या
काळोखांत अंदाज येवप कठीण आसलो की
नक्सलवाद्यांचो नेमकों आंकडो कितलो आसलो,
तरीय पूण ते पंचवीस तिसां परम उणे नासले.
पुण्य रात लटा फट जायत गवली, फटाफट चलपी
गुल्यां वांगडा मटी येवन पडटालीं हे वटेन ते वटेन.

त्या घडणुके ममयार गुल्यो चलयतना
जाय ते फावट म्हाका दिसताले घडये सामकार
अनीता आमत! तीय बी म्हजेर मोग्य धरून गुल्यो
झाडीत! पूण हो विचार करीत आसतना हांव मातृय

भावूक जावंक ना. आनी म्हाका जाम खा
आसली की सामकाराक अनीताय बी गुळ
चलयतना खंय उणाक पढूक नासतले. आ
पुराय इमानदारीन आमची लडाय लडटात
दोगांकूय जैत जाय आसले. जें शक्य नासले
कोणाय एकाक खंयचेय परिस्थितींत हारुंक
जाय आसले आनी अशेंय नासले कं
दुसऱ्याच्या जैताक आपले जैत मानपा इतत
रोमेंटीक विचार घेवन आमी कोण नासलीं.

सकाळचो उजेड फांकारच्य
पयलींच चडशे नक्सलवादी काळोखाचं
लाभ घेवन पळून गेल्ले. जे पांच उरिल्ले
तांकां म्हज्या गुळ्यांनी मारून उडयल्ले
तांतुंतली एक अनीताय आसली. सैनिकांच्या
भेसांत, माथ्याक तांबडी रिबीन...
रक्ताळलेली निर्जीव कूड... उगते दोळे.
जसो किंते पयलेच फावट म्हाका दिसले की
जिका हांवे मारलां, जिचो हांव खूब काळजा
सावन मोग करतालो. सरकारान म्हज्या ह्या
बहादुरीचेर बक्षीस दिवपाचे जाहीर केले. पूण
गर्वान भरचो सोइन हांव गुन्यावाच्या वज्या
खाल दबून गेलों...

आतां भूत जावन अनीता आपल्या
हत्येचो हिशोब मागूक आयल्या.

पावसाचो नेट उणो जाल्लो. कांय
खिणां उपरांत घडये साप्प ना जातलो.
टेबलाचेर दोन ग्लास, भर्जी, सोऱ्याची बाटली
तशीच पढून आसली. पूण अर्नीताचे भूत
खंयच नासले.

पयलीं आसले काय?

- उद्य देशप्रभृ

पूणे

(प्रेम भारडाज हांच्या हिंदी कथेचो कॉकणी अणकार)

याणा

‘याण’ आमगेल जिल्लेक निसर्गान दिल्लील वरदान. त्रष्णीमुनील तपश्चर्येन पावन जाल्लील विशिष्ट स्थान. आज-काल प्रसार माध्यमां, दृश्य माध्यमां निमित्त चार-चौगांक कोळ्यू येवचे देकून जन लोक वाट सोदून, चवकशी करत येताती. फाटटी एक शिवरात्र सोडल्यारी बाकी दिसांनी ते दिकान कोण फिरु पळयनाशिल्ले.

‘कुमटा’ साब्नु ‘सिसी’ वत्तना आनेगुंडी, कत्तगाल जायना फुडें ‘याणा’ वोच्चो रस्तो दावे दिकान दिसता. त्या तांबडे मातये रस्त्यान १६ कि. मी. गेल्यारी ‘याणा’ पावताती. कडे वैल देढ-दोन कि.मी. रस्तो किंचित् त्रासदायक जाब्नु आस्सा. शारिरीक दणू (श्रम) जातलोची पण पश्चिम घाटाची श्रीमंतिका पोळोनु मन तृप्त जातले. मानसीक ताण दूर जातले.

याणाक वोच्ची दुसरी वाट म्हळ्यारी, सिसीसाब्नु हेगडेकटा मार्ग ६ कि. मी.

आड वाडेन गेल्यारी ‘भैरवेश्वर’ गुहे माक्षी वाडेन ‘याणा’ वोच्चून पावताती.

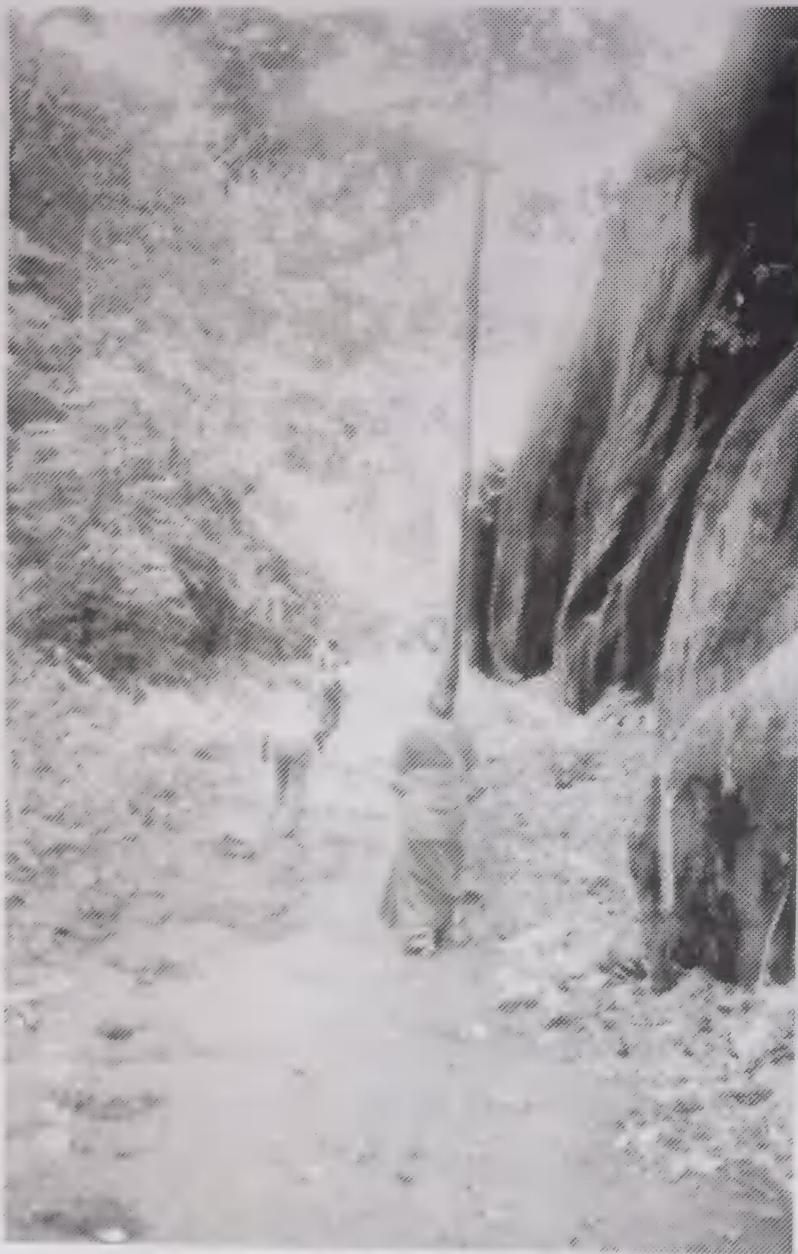
खंचे वाडेन गेल्ले तिका अडणा (पर्वा ना) पूण वत्तना अल्पोपहार होरच्याक विस्सोर्नाकिकाती. रस्तेगी भूक लागल्यारी कस्सने मेळ्णा.

पाव्साडी नंतर अकटोबर, नवंबरगांत गेल्यारी बरें. त्रास कम्मी. तें नंयशी (त्या भायर) प्रकृती (सैम) जास्ती फुल्नु आयिल उर्ता. खंय पळे थंय पाच्वेसाणी, बगुलेन जुळु-जुळु होळ्यु वोच्ची चंडिका नदी, पक्ष्यांलो चिर्ल-पिली अवाजु आयकल्यारी प्रकृती कविता वाचन करता आशिशल अनुभव जाता.

‘कुमटा’ साब्नु गेल्यारी प्रथम ‘मोहिनी शिखर’ दिसता. ताज्जे अेद्राक (सामकार) मुख्य शिखर ‘भैरवेश्वर’ दिसता. काळे शिळंचे सर्पा-हुत्ता (फडे) निसर्गान तयार केलिल हे शिखर ३०० ते ३५० अंतेर (ऊंच) आस्साती. अस्सले सान-होड मेळ्यु सुमार पन्नासेक शिखरां

आजु-बाजुन आस्सती. जगांतु आनी खंयी अस्सलें नमुनेचें, निसर्गान निर्माण केलिलें शिल्प, पोळोंच्याक मेळ्णा. तें ‘याणा’ येब्नु पोळोवका. त्या दृष्टीन ‘याणा’ उत्तर कन्नड जिल्लेचें गौरव स्थान जान्नास्सा. रानांतु, वनांतु आढ-वूढ वांदटेन वत्तल्यांक निसर्गाचे गर्भातु घुस्सुन आनंद घेतल्यांक हो जागो ‘याणा’ भयंकर आवडतलो. हें हांबुं खात्रीन सांगता.

‘भैरवेश्वर’ शिखराकची देवस्थान म्होणु मानताती. हे शिखरांतु ५० लांब एक गुहा (cave) आस्सा. गुहे भित्तर निसर्गान केलिल भैरवेश्वराल चित्र आम्सा. आनी कायम ३६५ दिवस एकके नमुन्यागी भैरवेश्वराल मात्यारी जलधारा पडत आम्सा. तेंची तीर्थ म्होणु सेवन कर्ताती. ही जलधारा ‘चंडिका नदी’ म्हळील नांवान मुक्कार होळ्यु (बहांवत) वत्ता. देव दर्शनाक येतले भक्त त्या नदींतु न्हाळ्यु, शुद्ध जाब्नु येताती.

याण वचची वाट

शिवरात्री दिवस देव दर्शनाक लांब लैन (Line) लागिल उरता.

नित्य नेमान कितलेकी वर्सा सावन लागायत पुजा कोर्नु आशिशले हांगाचे पुजारी आपुलकीन वागताती. तांकां कोणे विचारल्यारी स्थळ पुराणाची म्हायती सांगताती.

पराण कथा अस्सी आस्सा 'ईश्वराकडच्यान वर प्राप्त कोर्नु भस्मासर ईश्वराकची भस्म कोरच्याक वत्ता. त्या कठीण प्रसंगातल्यान पार पोडच्याक ईश्वर धानु ह्या निर्जन, निभिड अरण्यातुल गुहेतु लिपुन बसता. ईश्वराचेरी आयिल संकट दूर कोरच्याक विष्णु मोहिनी रूप धारण कर्ता. भस्मासूराक मायेतु फसोवनु भस्म कर्ता. त्या राक्षसान भग भग जळतना हांगाच परिसराक उज्जो लागता. ती प्रक्ळयाद्यी निवोवचाक पार्वती जल रुपान, चंडिका जानु अवतरता. सर्व संकट दूर जालले नंतर भक्त गणाले प्रार्थनेक मान दिन 'शिव-पार्वती' थंयिंची याणांतु वास कोर्नु आस्साती.' ही

पुराणांतुली कथा. जाल्यारी भाविकांल मनांतु हे अेक 'श्रद्धास्थान जानु आस्सा. श्रद्धा आस्सिल कडेन भक्ती उर्ता. भक्ती आस्सिल कडेन प्रेम, आनंद उर्ता. हे सर्व मेळ्यु मन प्रसन्न जालिलें उर्ता.

भैरवेश्वर शिखराक प्रदक्षिणा घालताना या आजु-बाजु परिसरांत, फिरताना शांतता राखा. त्या प्रदेशांतु असंख्य म्होवामुस (Honey bee) घूड आस्सती. ताज्जे खब्रेक वोच नाकाती साधारण मूस नंय ते; होडोड मूस ते. तांकां हेज्जेनु म्हणताती. त्या मुसांनी चाबच्याक आयल्यारू तुमकां धांवच्याक वाट मेळशिशा भयंकर खतरनाक मूस ते! पाय्या मुळांतु पोळोवन हेज्जह (पावलां) दवरा. विषारी नाग उर्ताती. भिन्वे नाका फक्त काळजी घ्या. हांवे गेलिल तेनां प्रत्येक पंता (वेळार) माकां दिस्सून आयलेती.

भैरवेश्वर शिखराचे माक्षिदिकान (फाटलेवटेन) 'नागर्तीर्थ'चे उगम स्थान आस्स खंय! स्कंद पुराणांतु हाज्जी विवरण आस्स म्हणताती. पंच पांडव वनवासांत आसतना हे दिकान आयिले खंय!

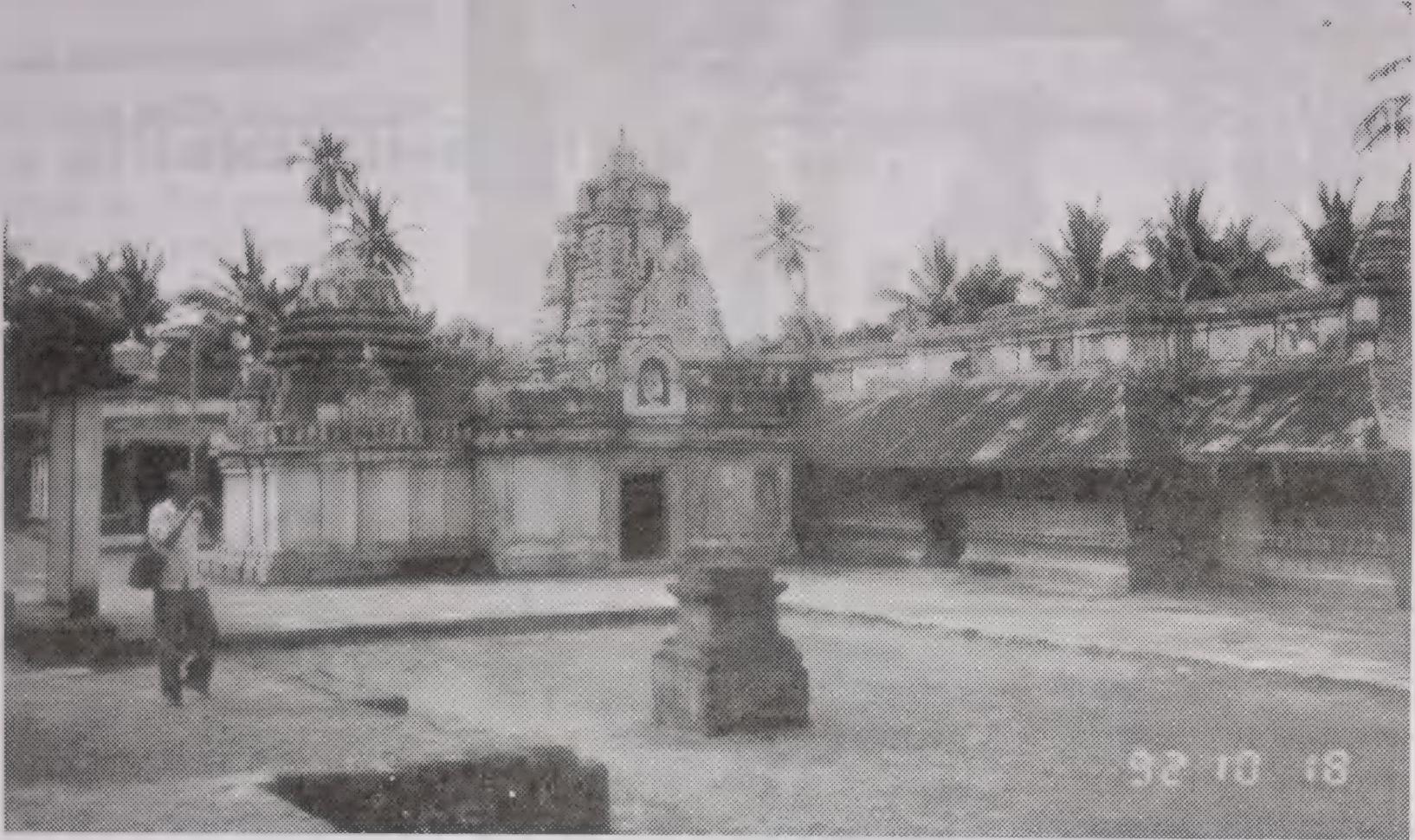
हे सर्व पोळोवच्याक दोन दिवस लागताती. चार-पांच लोकाल ग्रूप (Group)कोर्नु आयल्यारी उत्तम. आयिल दिवसुची परत वोच्ये आसल्यारी देव-दर्शन नंतर थोडी विश्रांती घेया आनी जाल्लितिले बेगी भायरी सरा कारण ह्या प्रदेशांतु काळोकु बेगी जातता. काळोक म्हळ्यार अेकदम अंधःकार. हातांतु पावर फुल्ल बेट्री आसल्यारी बरें. रान वाट, हिंस्रपशु आस्सात म्हणताती.

अेकादी बैलगाडी मेळ्यारी ताज्जेरी बोस्सून प्रवास करा. ती मजा विंगड! हे सर्व अनुभवच्या खर्चु, जास्तीयेना. 'अेकपंता वोच्यू येक्का' म्हळ्लिल इच्छा मनांतु हाडा. उत्सा, उमेदी आपोआप आंगांतु येता.

ज्ञानापीठ प्रशस्ती विजेता कवी 'कुवेंपू', न म्हळां 'प्रकृतीर्ची आराधना म्हळ्यार ती परमात्माली आराधना'. त्या खातिरी कृपया थंचे पवित्रतेक, शांततेक धक्को लागचे तस्सले कृत्य कस्सले कोर्नाक्ताती (दाढू पिळ्ये, विडी-सिगरेट ओढचें, टेप-कॉर्डर, गडियो लानु गौजी-गलाटो कोर्चे... इत्यादी.) हे हांवु कित्याक मांगतां की म्हळ्यारी, 'देवान मृष्टी केलिलें निर्मग मन्गांनी नष्ट कोर्चाना'. (करूक फावना)

बनवारसी

कर्नाटकांतले पयले स्वतंत्र गज्य बनवार्मांतु गाजा मयूर वर्मान (क्रि.श. ३२५) स्थापन केल्ले. तेनाच्यान एक नवीन इतिहास घडत गेल्लो. ह्या साम्राज्याचे विस्तार कारवार, धारवाड, बेळगांव, गोवा, दक्षिण कन्नड, शिवमोगा, हासन, चित्रदुर्ग पर्यंत पसरिलो.

३२ १३ १३

मधुकेश्वर मंदीर, बनवासी

सिर्सी, शिवमोगा रस्तेन गेल्यारी २२ कि. मी. अंतरारी बनवासी आस्सा. हो गांवु पुराण प्रसिध्द, इतिहास प्रसिध्द आनी निर्सर्ग रम्य म्हणल्यासि त्री इन् वन् (Three in one) जान्यास्सा.

मयूर शर्मा म्हळिल ब्राह्मण विद्यार्थी दक्षीण भारतांतुल पल्लव राजधानी कांचिपुरमांतु, रामेश्वरांतु शिकतस्सिलो. वेदाध्ययन पुर्ण कोर्नु ब्रह्मसिध्दी प्राप्त जाल्ले नंतर परत तागेल गांव येत्तना वाटटेरी पल्लव राज्यांतुले अश्वदलाचे कांय सैनीक तागेल अपमान करताती, तेजोभंग करताती, ताक्का लुटताती.

ह्या घटनेन मयूर शर्माल मनांचेरी परिणाम जाता. तागेल विचार बदलताती. 'मान रक्षणेक विद्या निष्प्रयोजक; बाहुबल, क्षात्रतेज अवश्य' म्हळील विचार तागेल मनांन येत्ताती. तो दृढ निर्धारान आयिल वाटटेन फिर्नु परत वता. हत्तांतु खड्ग धोर्नु,

शस्त्राभ्यास सुरू करता. ब्राह्मण आस्सिलो क्षत्रीय जाता. 'शर्मा' म्होणु आस्सिल आढनांव 'वर्मा' म्होणु बदलायता. स्वबलाचेरी स्वतंत्र राज्य स्थापन करता. बनवासीक राजधानी करता. इच्छाशक्तीक कितली ताकत् उर्ता म्हळिल्याक हें एक उत्तम उदाहरण.

राजवाड्यांतुल आंगणांतु अेक विशाल 'कदंब' वृक्ष आस्सिल खंय! ते दिकून, तांगेल घराण्यांक तेंची नाव पडता. हे 'कदंब' घराण्याचे राजे साधारण १६५ वर्सा राज्य करताती. कड-कडेरी (शेवटाशेवटाक) हांगेल्यांतु तीन वांटे जाताती. अेकलो बनवासींतु उरता. आनेकलो 'हानगल्ला' वता. तिसरो 'गोवा' वोच्चून थंय राज्य करता. आतं 'बनवासी' पळयल्यारी तेनांची वैभवाची कल्पना कोर्च्याक जायना. राजधानी आस्सिली खेडें जाल्या. हो जाल्लो इतिहास. पुराणांतुली कथा वेगळी आस्सा.

मधू आनि कैटभ राक्षसांल त्रास सहन जायना जावन लोक त्रस्त जालिले. तेनां महाविष्णु

भूलोकारी येव्नु तांगेल संहार कर्ता. त्या राक्षसांनी मरण कालारी व्यक्तकेलिल इच्छेनुसार तांगेल नावानु दोन लिंगां स्थापन कर्ता. त्या लिंगांतु शीव म्हणल्यार शंकराल पूर्ण तेज आव्हान कर्ता.

मधुल नावांन बनवासींतु स्थापन केलिल लिंग 'मधुकेश्वर' म्होणु प्रसिध्दी पावता. कैटभाल नावांन अनवटटींतु स्थापन केलिल लिंग 'कैटभेश्वर' म्होणु प्रसिध्दी पावता. 'अनवटटी' 'बनवासी' सान्बु १३ कि. मी. अंतरारी आस्सा.

बनवासी ऋषी-मुर्नील तपोभूमी. शुक्राचार्यानु संजीविनी विद्या हांगा प्राप्त केलिली खंय! मृकंड ऋषीन पुत्र संताना खातिर हांगाची तपश्चर्या कोर्नु मधुकेश्वराक प्रसन्न केलिल खंय! नंतर ताक्का जालिल चेडाक 'मार्कांडिय' म्होणु नांव दवर्ले खंय!

जमदग्नी ऋषी पुत्र भार्गव बनवासी येव्नु तपश्चर्य कर्ता. मधुकेश्वर प्रसन्न जान्बु ताक्का

वृषभ मंटप, बनवासी

मातृहत्या दोशांतुल्यान मुक्त कर्ता. 'परशु' म्हळिल आयुध भार्गवाक दिता. तेनांचान भार्गवाक 'परशुगम' म्हणताती. अशर्णी आनीक कित्येक कथा ह्या क्षेत्राचेरी घडिल्यो तुमकां आयकुच्याक मेळताती.

बनवासींतुले मधुकेश्वर मंदीर अमर शिल्पी जव्हाणाचार्यान बांदिलिले सध्या शिथिलावस्थेतु आस्सा. गर्भगुडिंतुले लिंग ३ फूट उंच आसा. 'शुद्ध म्होवावरी' (Honey) ते लिंगाच रंग; ते दिकून ताक्का 'मधुकेश्वर' नांव पडले अशें कांय लोक म्हणताती. उच्चर्यापिरो!

संपूर्ण देवळ ७२ खांब्यांचेरी आस्सा. भायलो भाग ६० खांब्यांचेर, भितलो भाग १६ खांब्यांचेरी आनी गर्भगुडी ६ खांब्यांचेरी आस्सा. शिल्पकलेचो उत्कृष्ट नम्नो तुमकां हांगा पोळोवच्याक मेळता. देवळाचे वृषभ मंटपांतु, अक अती सुंदर नंदी विग्रह (मुर्ती) आस्सा. नंदीचे दाव्या दोळ्याची दृष्टी मधुकेश्वराचेरी आनी उजव्या दोळ्याची दृष्टी पार्वतीचेरी आस्सा. कर्नाटकांतु ही नंदी एक विशिष्ट शिल्पकृती म्होणु प्रसिद्धी पावल्या. देवळा अेद्राक (सामकार) आसचो ध्वजखांबो अेकका पात्थगान (फातरान) केलिलो. ताक्का जोयिंट (joint) ना. उंची अदमास ५० ते ६०' आगमा.

बनवासींत, कदंबा नंतर, 'चालुक्य', 'राष्ट्रकूट', 'विजयनगर', 'बिळगी', 'केळदी', 'स्वादी' घराण्यांचे राज्य करताती. 'मधुकेश्वर' देवस्थानाचो रथ त्या काळांत (क्रि. श. १६०८) संपूर्ण दक्षीण भारतांतु होड आनी ऊंच जावनास्सिलो. स्वादी घराण्याचे रामचंद्ररायानु करोसून दिलिलो तो. त्या काळांत रथ हस्ती तांडितस्सिले. (आडसले) रथाचो कलश इतलो ऊंच की पळैतल्यांल मुंडास (फेटो किंवा टोपी) मक्कल पडतस्सिली खांय! तेनांची गथबीदी रूंद, सरळ जावनास्सिलो, अजून दिस्सून अेत्ता. रथोत्सव प्रतीवर्ष चैत्र शुद्ध अेकादशी किंवा द्वादशीक, मगा नक्षत्रांतु जाता. देवाक रथारी बसावनु गात्रीचे अकरा किंवा साढे अकरा घटेंटी ओडणु व्हरताती. आजु-बाजूचे गांवातुले लोक हजागंनी जमताती. रथ पगत फिर्नु देवळा समार येतना आनी गथावयल्यांन देवाक देवयतना दुसरो दीस जाता. अंकूण खूप मजा येता.

वसंतोत्सवावेळार देवाक बसोवनु पुजा कोर्च्याक म्हादी घराण्याचे रघुनाथ गायान. (क्रि. श. १६२८) ग्रेनायट फातराची अतिशय सुंदर मांची बांदून दिल्या. ती अजून पोळोवच्याक मेळता. शिल्पकृतीचे दृष्टीन तो Rare Piece म्होणु जगप्रसिद्ध जावनास्सा. आज ताजी किमत किले कोटी रु. म्हळिल अंदाज कोर्चे कठीण

म्हणताती.

१७वे शतका नंतर बनवासीचे वैभव कम्मी जायत गेल्ले. तें राज्य मुसलमान हातांतु गेल्ले. टिपुसुलतानाले पराभवा नंबिटिशाल हातांतु गेल्ले. त्या काळी मधुकेश्वर देवळाचे उत्पन्न पळोवनु ब्रिटीसरकारान देवळाचे मेनेजमेंट (कारभार) आपल्याले हातांत घेता. इत्ले वैभव संपन्न 'बनवासी'ची अवस्था आज पळयल्या अति दुःख जाता. आमकां कोणांकच आमगेल इतिहासाचो अभिमान ना. हेच आमगेले दुर्दैव.

बनवासीचे आस-पास निसर्गाचे सुंदर रूप पोळोवेत. हांगाचे निसर्ग कवी कल्पना न्हय! तो अेक अनुभव जावनास्सा. कवी कालिदासान बनवासीचे वर्णन केल्यां. पंचकवीन वर्णन केल्यां. विदेशी प्रवासी हुयेन-त्संग, टालेमी, अल्बरूनीन बनवासीचे वर्णन केल्यां.

इत्लसरू प्रसिद्धी पाविले बनवासीचे गत वैभव आनी निसर्ग सौंदर्य अेकपंता मुददाम पळोवनु व्हाताती. बनवासी सानु लाग्य 'गुढवी' पक्षीधाम आस्सा. हेच दोन्नी अेकपंत पोळोवेत. प्रवासाचो आनंद आनी समाधान नक्की तुमकां मेळता.

बनवासी अेतल्यांनी कुमटा किंवा हुब्बळ्यां पर्यंत रेल्वेन येवेत. थंचान देढ-दोन तासाची बस प्रयाण केल्यारी सिर्सी येव्हु पावच्याक जाता. सिर्सीचान बनवासी वोच्याक तुमकां खंचे ना खंचे वाहन सौर्कर्य मेळता.

- पद्मनाभ नायक

बी/२०१,
मंजुनाथ मीण्चण्म लि.,

संत नामदेव पाथ,
तिलक नगर,

डॉब्रिबली (ई) ४२१, २०१
फोन : (०२५१) २४२१४०१

ज्ञानियाचा काजा.....

ज्ञानियाचा राजा... गुरु महाराज... ही उतरां जेनां जेनां हांव आयकतां तेनां तेनां 'गुरु' ह्या उतरांतल्या अगाध सामर्थ्या मुखार नतमस्तक जातां. अज्ञानाच्या काळखांतल्यान आत्मगिन्यानाच्या प्रकाशा कडेन व्हरपी व्यक्तिक गुरु म्हणटात. दर वर्सा भारतभर आशाढ पुनवेक गुरुपौर्णिमा मनयतात. अंदू सात जुलयाक 'गुरुपौर्णिमा' आसा. महर्षी व्यासांचो जल्म ह्या दिसा जाल्लो म्हणून तिका व्यासपुनव अशेंय म्हणटात.

महर्षी व्यासान वेदसंहिता तयार केल्यो. एकलक्ष श्लोकांचे महाभारत अठरां पुराणां आनी ब्रह्मसूत्रां सारक्या ग्रंथांची रचना केली. ताणीं धर्मशास्त्र आनी राजनिती शास्त्रांतल्यान मनीस जातीच्या कल्याणा खातीर मार्गदर्शन आनी उपदेश केलो. तांकां 'जगत्गुरु' अशेंय म्हणटात. गुरु भितर ब्रह्मा, विष्णु, महेश हे तिनय देव आसात देखून ताका साक्षात परब्रह्म महाला.

गुरु भितर देवाचे आनी शिश्या भितर भक्ताचे रूप पळयतना, गुरु आनी शिश्य कसो आसचो हें जाणून घेवप गरजेचें. गुरु फक्त

शिक्षणीक मार्गदर्शकच न्हय तर जिणेची रीत शिकोवपी अध्यात्मीक शिक्षक. तो आत्मज्ञान दिता. गुरु अहंकारा पासून मुक्त आसता. कीर्ती आनी लाभ हांचे कडेन आकर्षित जाय नासतना, एकनिश्ठेन तो शिश्याक अंतिम उद्दिदश्टां मेरेन व्हरता. शिश्याचें प्रगती कडेन लक्ष दिवन ताका योग्य दिका दाखयता. तो मोग दिता. तांतुंतल्यान विस्वास, भक्ति, संयम, खोलायेन आकलन आनी ज्ञानाचो प्रकाश निर्माण जाता. शिश्या विशीं निःशंक जावन तो ताच्या मनांत विद्येची रुजवण करता. शिश्याच्यो समस्या प्रस्तु हांच्यो जापो दिवन ताका सत्य सोदपाक उत्तेजन दिता.

शिश्य कसो आसचो? तर ज्ञान घेवपाची पात्रताय, जिद्द, अखंड यत्न करपाची तयारी हे गूण ताचे कडेन आसपाक जाय. तो ज्ञाना खातीर तानेल्लो आसपाक जाय. आत्मविस्वास निश्ठा, गुरु प्रेम, नमळाय, निर्धार ह्या गुणांनी ताणे आपलें ध्येय साध्य करपाक जाय. अपेक्षीत वेळार ध्येय साध्य जालें ना जाल्यार निर्शेनासतना यत्न करीत रावपाक जाय. असंख्य स्मृती आनी संस्कारांचे रंग चडिलें चंचल मन धीर आनी एकाग्र जावपाक अमर्याद यत्नांची गरज आसता. गुरु विशींचे प्रेम, संयम आनी नमळाय हांचे मोल शिश्याक कळपाक जाय.

प्रेमांतल्यान धैर्य, संयमांतल्यान समृद्धी आनी नमळायेंतल्यान सामर्थ्य निर्माण जाता. खरो शिश्य गुरु कडल्यान अशे शक्तिची विद्या घेता की जी शक्त परब्रह्मा कडेन एकरूप जातनाय ताका सोडून वचची ना. तर अशें हें गुरु-शिश्याचें नातें.

ज्या गुरु वयल्या श्रद्धेन जिणेतल्या सगल्या संकश्टां कडेन द्वुंजपाची तांक दिली, ज्या गुरु वयल्या निश्ठेन जिणेक यशाचो मार्ग दाखयलो, ज्या गुरु वयल्या भक्तिन अज्ञानांतल्यान ज्ञाना कडेन आनी काळखांतल्यान उजवाडा कडेन वचपाची दिका मेळळी. त्या गुरुचें स्मरण करून कृतज्ञताय व्यक्त करपाचो हो दीस. शिश्य संवसारांत खंयूय वचूं गुरुची तांचेर सदांच कृपादृश्टी आनी सुक्ष्म नदर आसता.

जे प्रमाण,
घार हिंडते आकाशी, झेप घेई पिलांपाशी
माता गुंतली कामासी, चित्त तिचे बाळापाशी
ना जाल्यार

हा डोळ्यांची दोन पाखरे
फिरतील तुमच्या भोवती
पाठलाग ही सदैव करतील
असा कुठेही जगती...
ह्यो ओळी पळयात.

कोण तरी आमकां पळयता... ही जाणीवच संवेदनशील मनाक सन्मार्गार व्हरपाक पुरो. मागीर ताचे कडल्यान कसलेंच दुश्कर्म घडना.

तर अश्या ह्या मार्गदर्शक गुरुक नमळायेचीं दोनूच उतरां.

'दिव्यत्वाची जेथ प्रचिती, तेथे कर माझे जुळती'

- अपर्णा गारुडी
शिवोली, गोंय
फोन : २२७२७५१

आवयांनो, भुरग्यांक वाडयतना हीं पश्यां पाळात

घगंत भुरगे आसप म्हणल्यार खोशयेचो खीण, पूण भुरग्याक हाताळटना खुबशीं पश्यां पाळचीं पडटात. किंतु करचें आनी किंतु करचें न्हय अशीं दुबावाचीं लहारां आवयबापायच्या मनांत घुवत रावतात. गजा प्रकाशनाच्या डॉ विठ्ठल प्रभू हांच्या पुस्तकांत भुरग्यांक कशें वाढोवप हे विशीं मार्गदर्शन आसा. त्या पुस्तकांतले हे एक प्रकरण हे प्रकरण सेर्त आवयक मार्गदर्शन थारतले हातूत मातूय दुबाव ना.

१. भुरग्याक पावडर, काजळ लावचे न्हय, कारण हाचो कसलोच फायदो नासता. वयल्यान लुकसाण मात जाता. पावडराक लागून अळजीं जाता. काजळ निर्जूक नासता. ते लायतना दोळ्यांक दुखापतूय जावंक शकता.

२. भुरग्याक वाळे, कांकणां वा भांगरा चर्स्ती घालच्यो न्हय, त्यो गजाली तांकां बेडयो कश्यो दिसतात.

३. भुरग्याक प्लास्टिकाची चडी घालची न्हय, प्लास्टिकाच्या कपड्यांत ताका गुठलावचे न्हय. ताचे कातीक हवा लागना,

ताका लागून ताका लुकसाण जावं येता.

४. न्हाणयतना ताच्या कानांत उदक घालचे न्हय. कानाचो पडिडो पिंजिता वा भुरगे भेडं जाता.

५. कानांत तेल घालचे न्हय. माथ्याक पचपचीत तेल लावचे न्हय. ताका लागून बुगशीं - संसर्ग जाता. माथ्यार तेल लायल्यार भुरगे तैलबुद्दी जायना. तेल कातीचेरूच उरता. कवटिंतल्यान भितर वचना आनी ताची गरजून ना. नाकांत तेल घालचे न्हय. न्युमोनिया जाता.

६. कानांत फस्का काढी, बाँबर्पान घालून मळ काढची न्हय.

७. भुरग्याक सगळ उमर्थें न्हिदोवन दूद घालचे न्हय. कानाचें भितरले दार गळ्यांत आसता. थंय दूद सांटून उरता. जंतुचो संसर्ग जाता आनी कान दुखता, फुटा, पूंयेवंक लागता. दूद घालतकच भुरग्याच्या तोंडांत बोट घालून पुसचे न्हय.

८. भुरग्याक वाळकडू, कुमारी आसव, ग्रायपवॉटर दिवपाची गरज ना.

९. भुरग्याक चीव दिवची न्हय. ताका लागून जंतुचो संसर्ग जाता. हगवण लागता. दांत फुडं येतात.

१०. कल्य काढूक नाशिल्लीं तांब्याचीं

वा पितळेचीं आयदनां वापरचीं न्हय भुरग्याचें यकृत इबाडटा.

११. प्रसाद म्हणून देवला मुखावेल उक्ती मिठाय, तीर्थ समजून न्हंयचे खदूब उदक भुरग्याक दिवचे न्हय. ताका हगवण आनी आंकारे येवंक लागतात.

भुरगे स्वता उंबे राव मेंगन ताका उंबे करचे न्हय. कृड सांबाळपाची तांक पांयाक येवंक नाशिल्ल्यान पांय गोल जातात आने फुडं उंचाय उणी जाता.

१२. भुरग्याक वान्यार उडोवन जिखचे न्हय. मान कस्स जावन गंभीर पारम्पर्यात उप्रासूक शकता. (मज्जारज्जूचेर ताण पडटा) भुरग्याचे दोनूय हात धरून ताक उखलचे न्हय, खांदी निखलपाची शक्यताय आसता.

१३. फोगाचो धुवोग विखारी आसता. ह्या धुवरा लगसार भुरग्याक क्हरचे न्हय.

१४. भुरगे दावखुरे आसत तर ताक उजव्या हाताचो वापर करापाची सकती करची न्हय, कांय भुरगी दावखुरी आसतात हे सर्पाक समजतात.

१५. न्हिदेंत मुतप, तोंडांत बोट

मेल्ल्यांगाडी

दुव्वायच्यान आयिल्या आंतोनीन दाबोले विमानतळार

टेक्सी धरली आनी ड्रायव्हराक पणजे बचूक फमायिले.

घरा बचपाचे हुमल्शिकेत मुतूक जाल्ले आसतनाय तो विसरलो आनी गाडयेत बसतकच ताका कडकइन मुतूक जाले. ड्रायव्हराकडेन उपकार मागपाखातीर ताणे देशेतपणान ताच्या फाटल्यान हक्कूच थापटिले. ते बराबर ड्रायव्हराचो गाडयेवयलो कंट्रोल गेलो. ताची टेक्सी रस्त्यावेल्यान हेवटेच्यान तेवटेन धावूक लागली. ताका सगळोच थरथरो सुटलो. मोठ्या कश्टान ताणे टेक्सी वालेतीन उबी केली आनी फाटल्यान बळून आंतोनीक म्हळे, “पांवांब आतां खाटीर माल्ले बोरे आहा. नेकस्ट टायम कोन्नाका आं!”

“आरे बाबा, ओहे मातशे माल्ल्यार तू इतू भियेतलो हें खोबोर नाहले म्हाहां. केसो गोंयकारे तू!” आंतोनीन चूक मागत म्हळे.

“सायब, तेजें किंते आहा जाणा तू?” आंतोनीकडे पळयत ड्रायव्हरान म्हळे, “हांव हाटली पौऱीस वर्सा मेल्ल्यांगाडी (हर्सव्हॅन) चलोयतालो. आयज मुगे टेक्सी चलोवपा हो पयलो दीस.”

तू अशें सांगत राव

सायबाची खबर घेवंक रवळून सायबाच्या घरा फोन केलो. फोन सायबाचे बायलेन घेतलो.

“हॅलू. सायब केसो आहा?”

“सायब दोन दिसां पयली भायर पडलो रे रवळू.” रडत रडत सायबा बायलेन म्हळे आनी फोन दवरलो.

दुसरे दिसाय रवळून फोन केलो आनी विचारले “सायब कसो आसा?”

“आरे रवळू तुका कालूच सांगिलेन न्हय रे सायब भायर पडलो म्हूण!”

सायबा बायलेन आवाज वाडोवन म्हळे आनी फोन दवरलो. परतून फोन वाजलो. फोनार रवळूच आशिल्लो.

“आरे रवळू तू परतून परतून फोन करून तीच गजाल कित्याक विचारता? तुजो विस्वास बसना?” सायबा बायलेन विचारले.

“विस्वास बसता बाय. पूण इतली बरी गजाल तुन्या तोंडांतल्यान परती परती आयकूक आनीकूय बरी दिसता.”

- अतूल पंडित

मडगांव - गोंय

बिम्ब प्रकाशन

‘धर्म-लक्ष्मी’

सांत लॉरेन्स, आगशी – गोंय ४०३ २०४, फोन : २४३८३५५, e-mail: bimbkonkani@yahoo.co.in

क्र.	नांव	वर्स	मोल	लेखक
१.	दर्या सुंदरी (बाल साहित्य)	२००५	४०/-	दिलीप बोरकार
२.	काणी एक जिणेची (कादंबरी)	२००३	५०/-	सुजाता सिंगबाळ
३.	खगोलशास्त्रीय नाट्यांगण	२००३	१००/-	श्रीकांत नागवेकार
४.	वादळ आनी वरें (कादंबरी)	२००४	१५०/-	फा. आ. पेरेरा
५.	चतुर्विंध (एकांकी)	२००५	५०/-	उल्हास नायक
६.	भारतवर्षाची संस्कृतायेची साधना	२००५	१५०/-	रवीन्द्र केळेकार
७.	पोरमातली फुलां (ललित)	२००६	५०/-	स्मिता भंडारे
८.	भलायकी	२००६	८०/-	डॉ. वंदना धुमे
९.	भूयकोङ्ग (कविता)	२००६	४०/-	गवादालूप डायस
१०.	अंवसर (कविता)	२००६	६०/-	श्रीकांत पालसरकार
११.	गुंजो (कविता)	२००६	६०/-	नयना नाडकणी
१२.	अमृरपिक्यो चिंचो (ललित)	२००६	८०/-	उदय गुडे
१३.	मळब झोप (कथा)	२००६	८०/-	माया खरंगटे
१४.	शिंपलतडच्यान (कविता)	२००६	६०/-	दत्तात्रेय गोविंद प्रभू देसाय
१५.	बेलापान (ललित)	२००७	१००/-	डॉ. उदय बारड
१६.	समर्पण (कादंबरी)	२००७	२००/-	नं. ध. बोरकार
१७.	कसलो धीर आनी आधार...?	२००७	१००/-	रवीन्द्र केळेकार
१८.	मोगतनर (कविता)	२००७	८०/-	दिपा खोलकार
१९.	पोधनां (ललित)	२००८	१२०/-	नयना आडारकार
२०.	तांबशी (कविता)	२००३	७०/-	मनोज नरेंद्र कामत
२१.	मोतयांची माळ (बालसाहित्य)	२००६	६०/-	प्रशान्ती तळपणकार
२२.	सात काणयो (कथा)	२००४	६०/-	भणपत कवळेकार
२३.	माणको मोतयां (बालसाहित्य)	२००८	६०/-	नरेंद्र काशनाथ कामत
२४.	काळखी जीण (कविता)	२००४	६०/-	साईदाम आपां
२५.	महजी माती महजे मळब (कविता)	२००७	१००/-	मध्या शंतयं
२६.	पाकी (कादंबरी)	२००४	१५०/-	नं. ध. बोरकार
२७.	आंबाड्या भोवती तीन शेवती (निबंध)	२००६	१२०/-	जयमाला दणायत
२८.	बावराडी (एकांकी)	२००६	६०/-	नं. ध. बोरकार
२९.	ममी (एकांकी)	२००६	५०/-	नं. ध. बोरकार
३०.	सुनामी सायमन (कादंबरी)	२००९	१८०/-	दामोदर मावळी
३१.	उमलताना (मराठी कविता)	२००९	८०/-	राधा भावे
३२.	पचिबाब (व्यक्तिमत्त्व)	२००८	२०/-	संपादन: दिलीप बोरकार
३३.	गोंदू (कादंबरी)	२००९	२००/-	नं. ध. बोरकार
३४.	हावठण (कादंबरी)	२००९	२००/-	महाबलेश्वर मेल

अक्षरवीणा

अपर्णा गारुडी

अक्षरवीणा - बाय अपर्णा गारुडीचो पयलो वयलोच कवितां झेलो. ह्या झेल्याक प्रस्तावनां बरयतना ज्येश्ठ कवी नागेश करमली म्हणात - अपर्णाच्यो कविता एक वेगळोच परिणाम सादतात. पयली गजाल म्हळ्यार तातुंतल्यान कवियत्रीची एक विशिश्ठ काव्यप्रतिमा नदरे मुखार उबी रावता. अक्षरवीणेतल्या काव्यरचनांकडे न पळ्यता तेन्ना एक गजाल स्पृष्ट जाणवता ती म्हळ्यार कवियत्रीक काव्य भावनां आनी काव्य मुल्ल्यांची बन्यांतली बरी जाण आसा.

गोवा कोंकणी अकादेमीच्या पयलो चंवर अनुदान येवजणे खाला उजवाडाक आयिल्ल्या ह्या पुस्तकाचे प्रकाशन प्रतिक प्रकाशन, ओशेल, शिवोली हांगच्यान केलां.

८९ पानांच्या ह्या पुस्तकाचे मोल ३५ रुपया जावन आसा. पुस्तकाक विजय शेटमांद्रेकार हाणींचित्र काडलां.

मडगांवचे दीपा दिनकर मुरकुंडे ह्यो श्री हरि प्रकाशन संस्थेच्यो जाळवणदार. भुरभ्यां खातीर साहित्य मेळचे म्हण दीपा बाय भुरभ्यांचीं पुस्तकां प्रकाशीत करता. हांवे करचे तरी कितेहें सुधा खरंगटे हांचे नाटकुल्यांचे पुस्तक हेच प्रकाशन संस्थेन काडलां.

ह्या पुस्तकांत सुधाबायचीं पांच नाटकुलीं आसात. शाळेतल्या भुरभ्यांक गेदरींगाक करपा खातीर वा एकांकीका सर्तींत भाग घेवपा खातीर नाटकुलीं

बसोवंक हाचो बेसबरो उपेग जावं येता.

पुस्तकाचे मुखचित्र वासू हाणे काडलां. ४० पानांचे हें पुस्तक सोबीत रुपान छापलां आनी ताचे मोल २५ रुपया जावन आसा.

श्री हरि प्रकाशनाचे हें ३०वें प्रकाशन जावन आसा.

स्वानुभव आनी कांय घडणुको जेन्ना कोणाच्याच वैयक्तीक जिरेत विनोद घेवन येतात तेन्ना ताचो वापर ललित साहित्यांत करपी कलाकार निखटो कलाकार उरना तर तो क्रियेटर जाता. अपर्णाचो सभाव थोडीसो विनोदी आंग घेवनूच जल्माक आयिल्ल्यान ताका दर खिणा जो आनंद मेळटा तो तार्णे आपल्या ह्या विनोदी बरपांतल्यान आमकां वाटला. अशें गोवा कोंकणी अकादेमीचे अध्यक्ष एन. शिवदास जाच्या निबंदाविशीं म्हणात त्या अपर्णा गारुडी हांचो नवो निबंदाचो झेलो म्हळ्यार गजाली.

प्रतिक प्रकाशनान आकर्षक रुपान हो निबंधा झेलो उजवाडाक हाडला.

रवीन्द्र के लेकार हांचो आशिर्वाद लाभिल्ल्या. ह्या ९२ पानांच्या पुस्तकाचे मोल ६० रुपया जावन आसा. पुस्तकाचे मुखचित्र गौरिश वेर्णेकार हाणी केलां तर भितरलीं चित्रां कैलास अन्याल हाणीं काडल्यां.

गोजाली

अपर्णा गारुडी

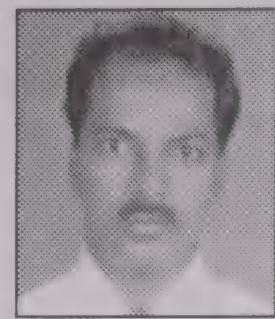
उत्तरफुटार्डे

आडवे

१. राजीव गांधीची बायल, गहनाची आवय.
२. शुभ मंगल हळहळ
३. रक्त
४. रवणी, बदोवणी
५. श्रीरामान 'हो' चवदा वर्सा भोगलो.
६. एक तरेचो जुगार
७. ३. हळ राजा-एक आदलो सिनेमा
८. भोवमान
९. बन्या कसाचे, बलायकी दिवपी
१०. पेट, लडो
११. हनुमान
१२. बे
१३. पायानी वचून वचून आपशीच जाल्ली वाट.
१४. एक विलायती सोरे
१५. मुसलमान भावांचो पुवित्र गंथ
१६. गतचो फुलता तो वनस्पत
१७. मजलो
१८. ज्ञान मठ

उबे

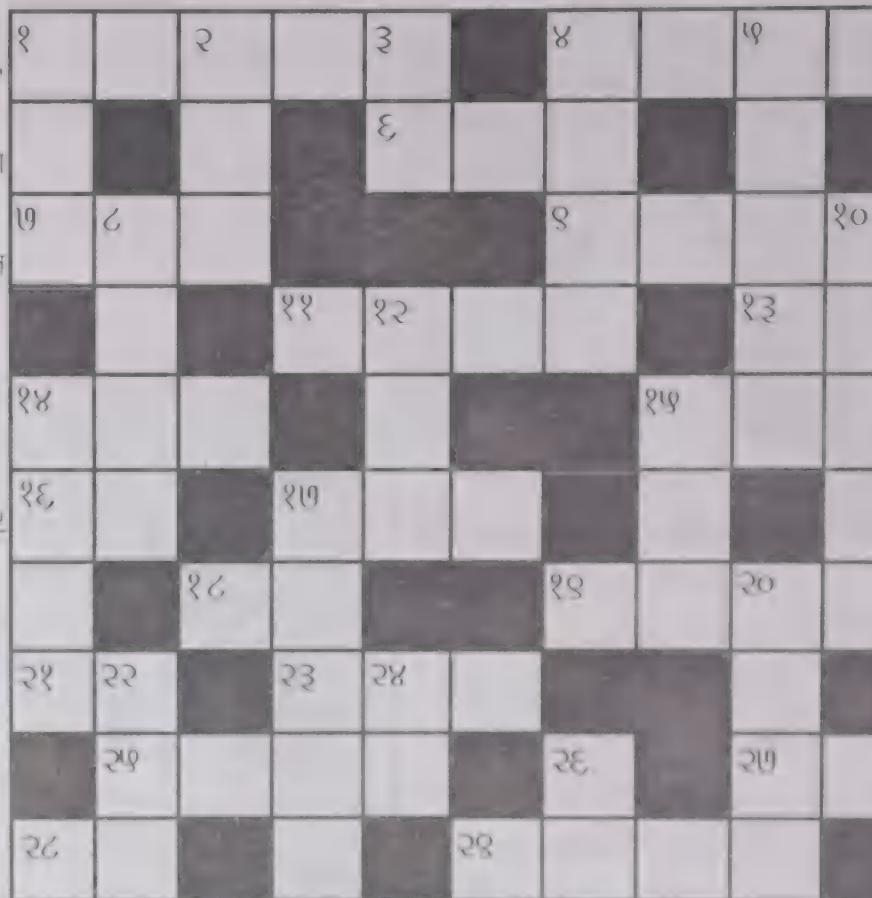
१. आयताग उपरांतचो दीस
२. हाल, उपाद्रे
३. धिटाय, नेट
४. सात दिसांचो गट
५. टी. व्ही. वयली माळ, सिरियल (मराठी)
६. अजापाची गजाल, सैमाच्या नेमाभायली घडणूक
७. मगन्याक धरून, एकदरीत
८. शंकराच्या हातांतले वाय
९. बातमी (हिंदी)
१०. 'म्हागं' च्या विस्तृद
११. गोयचो फामाद आंबो
१२. वार्ट्स आंदोवन केल्ली लूट
१३. महाराष्ट्राची राजभास
१४. राजाची बायल
१५. स्वर

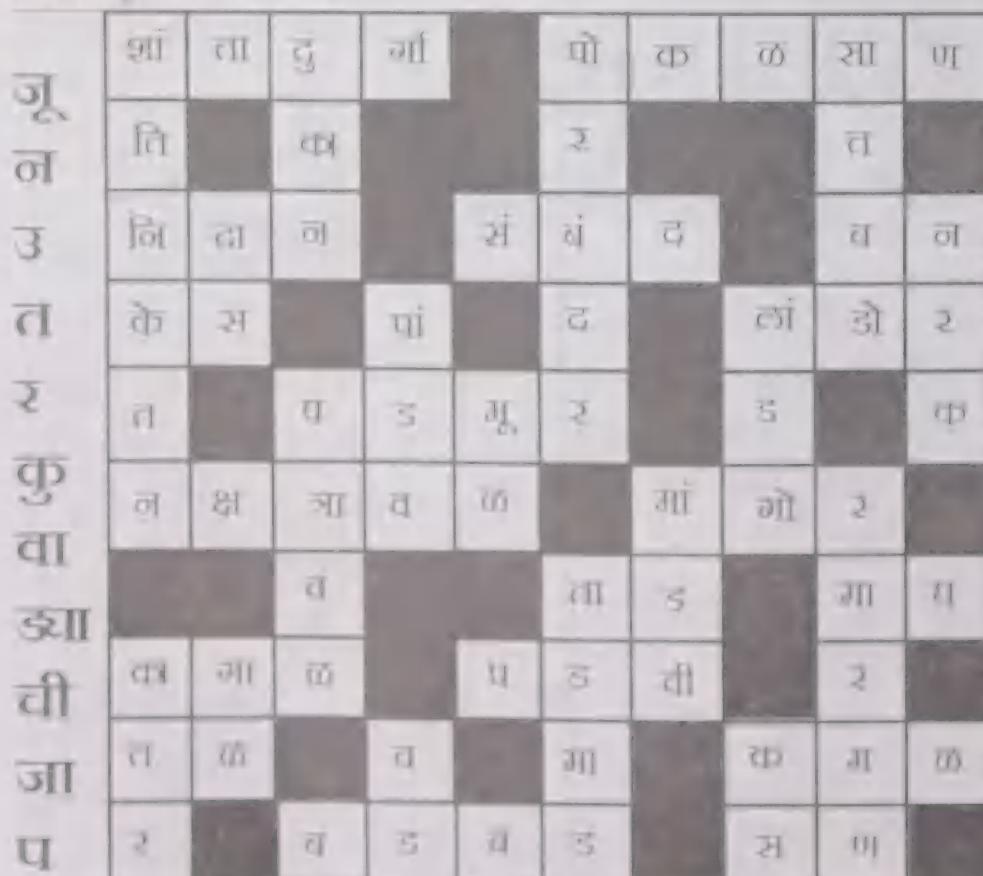
- संतोष शिवराम हल्र्णकार

बांदिवडे-बंदर,

फोंडा-गोवा ४०३ ४०१

२१. पंढरपुरची नेमान वारो करपी

हे सदर पुरस्कृत करपाक आमत्रां पुरस्कारां जावा.

दर म्हणून्याक आमी तुमची जायरात हा शदरात करतले.

ते खातीर तुमची मंटर धाडून डिवंची गी

आमची दर रु ५००/- दर म्हणून्याक

ऑगस्ट २००९ ते ऑक्टोबर २००९ आणी

डिसेंबर २००९ ता ४ अंकांखातीर

रु. २,०००/-

संपर्क करात : ९८२२९३४८८४

रांगडची कूड

बांगडचां उडमेथी

सामान : ५ बांगडे, २ वाटी नाल्ला सोय, ४ मोठे कांदे, २५-३० मिर्यांकण, १०-१२ सुक्यो मिरसांगो, १ कुलेर हळदी पिठो, मीठ, २ व्हडलीं कुलेरां तांदूळ, २ १/२ व्हडलीं कुलेरां हुडदाची दाळ, पाव कुलेर मेथी, अदमासान आमटाण, तेल.

करपाची तरा : बांगडे उजरावन धुयात, तव्यार तांदूळ आनी हुडीददाळ भाजात. २ कांदे उबे चिरून भाजून घेयात, मेथी मिरयां भाजात आनी कांद्या बांगडा सोय भाजात. भाजिली सोय, आमटाण, मिरसांग, हळद मात्शी मोठी वाटात. मिरयां मेथी बारीक वाटात. उरिल्लो कांदो शिनून तेलांत तलशियात. तांतूत सोये बांगडा केलां तें वांटप घालून अदमासान उदक घालात मीठ घालात. वांटपाक खतखतो येतगीर तांतूत बांगडे घालात, तांदूळ उडीद दाळिचो गुळो घालात थोड्या वेळान बंद करात.

बांगडचां लोणचे

सामान : मोठे ६ बांगडे, ५ कुलेरां मिरसांगे पिठो, १/२ कुलेर शंकरछाप हिंगाची पूड, ८-१० व्हडलीं कुलेरां तेल, ४० लसणीच्यो बोयो, १/४ धाकटे कुलेर मेथी, २-३ धाकटीं कुलेरां हळदिचो पिठो, अदमासान आमटाण आनी मीठ, १ धाकटे कुलेर सांसवां.

करपाची तरा : बांगडचाचे ५ ते ६ कुडके करात, मिरसांगे पिठो, आमटाण, हळदी पिठो बारीक वांटात. तेल तापतकच मेथी, हींग, सांसवां फोडणीक उडोवन तांतूतच बारीक लसून चिरून तांबडी जायसर भाजात. वांटप, बांगडे, मीठ घालून फोडणेंतूच धवळात (बांगडचा कुडके मोळूक दिनाकात) मीठ घालून ५-७ मिनटां शिजयात.

भरिल्ले बांगडे

सामान : ८ मोठे बांगडे, ३-४ मोठे कांदे, २ व्हडलीं कुलेरां मिरसांगेचो पिठो, १ धाकटे कुलेर हळदी पिठो, १५-२० लसणीच्यो बोयो, बोटायेदें आलें, १० लवंगां, ३० मिरयां, १ व्हडलें कुलेर सुकी कोथंबीर, १/४ धाकटे कुलेर जिरें, बोटा येदी तिख्खी, अदमासान मीठ, आमटाण, तळपाक तेल, तांदळा पीठ.

करपाची तरा : बांगडो उजरायतना मर्दीं उबो बांगडो चिरून मदलो कांटो उबो चिरचो आनी काडचो. बांगडे बरे निवळ धुंवळे. कांदो जाता तितलो बारीक शिनात आनीक मसालो बारीक वांटात. मीठ घालून कांदो मसालो कालयात. कालयिलें सगळें बांगडचांनी भगत, तांदळाचे पीठ लावन तव्यार चुरचुरीत तळात. जिबेर उरतले तुमच्या.

बांगडचां आंतांचे दांगर

सामान : २ वाट्यो आंतां, १ वाटी सोय, १ कुलेर भाजिल्ले कोथंबिरेचो पिठो, तळपापुरते तेल, मीठ, ३ मोठे कांदे, तांदळा पीठ, ४ कुलेरां आमटाणी उदक, मिरसांगे पिठो, हळदी पिठो.

करपाची तरा : आंतां निवळ धुयात, कांदो चिरात, सोय, कांदो, मसालो, मीठ, आंतां, आमटाणी उदक थोडें तांदळा पिठांत कालयात ताचे २०-२५ गुळे करात, ते पिठांत लोळोवन दाबून तव्यार तेलांत तळात. रुचीक लागतात.

बांगडचा रुकें (सडसडीत)

सामान : ६ बांगडे, १ वाटी नाल्ला सोय, १ धाकटे कुलेर मिरसांगे पिठो, अर्द कुलेर हळदी पिठो, २ मध्यम कांदे, २ हरव्यो मिरसांगो, ५० सोलां. अदमासान मीठ. ६ ते ८ हरव्यो मिरसांगो.

करपाची तरा : बांगडे उजरावन बारीक कुडके करात. कांदो बारीक चिरात. हरवे मिरसांगे कुडके करात. मागीर सगळें सामान आनी बांगडचा कुडके कळसून घेयात. १ पेलो उदकांत उदक आटसर (सुकसर) शिजयात. जाय जाल्यार शिजतना आंबले कुडके नाजाल्यार बिमलां घालूं येता.

- सुफला रुद्राजी गायतोंडे

मिरामार - पणजे.

मो. - ९८२३१११११७

मलेरिया हे एक खूब पोरने दुयेस जावन आसा. म्हण ह्या दुयेसा बदल सगळ्या लोकांक म्हायती आसा. आमच्या देसांतले ८० टक्के पर्यंत लोकसंख्येक मलेरिया जावपाची शक्यताय आसा.

मलेरिया कसो आनी कित्याक लागून जाता हे आमी समजून घेवंया.

‘प्लास्मोडियम’ हे मलेरियाचे दुयेस अतिसुक्ष्म जंतूक लागून जाता. हे जंतू फक्त सुक्ष्मदर्शक यंत्रानूच (Microscope) दिसतात, हे जंतू आपले अर्दे आयुश्य मनशांच्या आंगांत आनी अर्दे आयुश्य जळारिच्या आंगांत घालयतात. मलेरियाचे दुयेस जालल्या मनशाक जर जळार चाबली आनी हीच जळार जर दुसऱ्या बन्या मनशाक चाबली, जाल्यार त्या बन्या मनशाक मलेरिया जाता. सगळ्यांच जळारी मलेरियाचे दुयेस पमरयनांत. फक्त अंनोफिलीस ह्या जातिच्या बायल जळारीक लागून मलेरिया जाता. (Female Anopheles Mosquito).

जेना ही अंनोफिलीस बायल जळार एका मलेरिया आशिल्ल्या मनशाक चाबता तेन्ना त्या मनशाच्या रगतांत आशिल्ले मलेरियाचे जंतू जळारींत वतात आनी १०-१४ दिसांनी जळारिच्या पोटांत तांची वाड जाता आनी ही जळार आतां मलेरियाचे दुयेस पसरावणक शकता. हीच जळार जर एका बन्या मनशाक चाबत जाल्यार ताका १४ ते २१ दिसांनी जोर येता आनी ताका मलेरिया जाता.

प्लास्मोडियम जंतू हे चार तरेचे आसतात. प्लास्मोडियम बायवेक्स (P. Vivax), प्लास्मोडियम फालसिपेरम (P. Falciparum), प्लास्मोडियम मलेरिया (P. Malaria), प्लास्मोडियम ओवेल

मलेरिया

(P. Ovale)

आमच्या भारतात प्ला. बायवेक्साचो ६०-७०% तशेंच प्ला. फालसिपेरमचो ३५-४०% केसीस दिसतात. प्ला. मलेरिया तर सामको थोडो आनी प्ला. ओवेल तर भारतांत आसच ना अशें म्हणाटात.

प्ला. फालसिपेरमाक लागून जो मलेरिया जाता तो सामको भिरांकूळ आसा. आनी हाचेर जर वेळार उपाय करिना जाल्यार ५०% पर्यंत दुयेंतीक मगण येवं शकता. ह्या मलेरियाक सेंगिब्रल मलेरिया (cerebral Malaria) अशेंय म्हणाटात.

मलेरियाची लक्षणां अशीं आसतात

मलेरिया जाता त्या मनशाक जोर येता. हो जोर मददां येता / नाजाल्यार एक दीस आड येता. मलेरियाच्या जोराच्यो तीन स्टेजी (stages) आसात.

१. कोल्ड स्टेज :- पयली १५ मिनटां ते एक वर दुयेंत कुडकुडता, ताका शीं खाता, पांगस्णां घेवंची पडतात, आगार कांटो येता -

हाका कोल्ड स्टेज (Cold Stage) म्हणाटात.

२. हॉट स्टेज :- फुडल्या २-६ वरां दुयेंत मनशाक जोर येता - खूब जोर येता ताची तकली उसळटा, ओकूंक येता, हाव हॉट स्टेज (Hot stage) म्हणाटात.

३. स्वेटिंग स्टेज :- जोर देवूंक लागता आनी ताका भरपूर घाम सुटटा. दुयेंत मनशाक न्हीद लागता आनी उटकूच ताका आपू सामको फ्राक दिसता. हें सगळे २-४ वर उता. हाका स्वेटिंग स्टेज (Sweating stage) म्हणाटात.

पूण आमी अशें लक्षांत दवरूक जाकी मलेरिया जाल्या सगळ्या दुयेंतांव असोंच जोर येना. म्हण कसलोय जो येतकच, तो मलेरिया आमूं येता हे लक्षां आमूंक जाय.

मलेरियाचे निदान कशें करचे

पयलीं आमच्या सगळ्यांच्या लक्षां

आसूंक जाय की कसलोय जोर मलेरिया आसूं येता. म्हूण जोर आयलो की रगत तपासून घेवंकूच जाय. इतलेंच न्हय, जर जोर चड दीस उरलो जाल्यार रगत परत परत (दोन तीनदा) तपासून तांतूत मलेरियाचे जंतू आसा काय ना तें पळोवंचे पडटा.

जर तर ताच्या रगतांत मलेरियाचे जंतू मेळत, जाल्यार ताणें ताचेर सारके वखद घेवंचे आनी दोतोराच्या सांगण्या प्रमाणे वखदां सोंपतकच परत रगत तपासणी करची.

मलेरियाचे निदान आनी ताचेर वखदां

सगळ्या सरकारी इस्पितळांत, भलायकी केंद्रांत आनी हेर आवश्यक सुवातिंनी मेळटात.

मलेरिया कशी कमी करूं येता.

जोर आयलो, रगत तपासले, मलेरिया जाला म्हण ताचेर वखदां घेतलीं आनी हांव आतां बरो जालों, म्हाका आतां मलेरिया जावंची ना अशे म्हणल्यार जायना. आमी आतांच पळयल्ले आसा की जळारी चाबतकच मलेरिया जाता. आमच्या भोवतणीं जो पर्यंत ह्यो जळारी आसात, तो पर्यंत आमकां परत परत मलेरिया जायत रावतलो. म्हूण प्रत्येकान जर ह्या जळारींक सोंपोवपाक उपाय केलो जाल्यारूच आमकां मलेरिया ह्या दुयेंसाचेर आडो घालपाक जमतलो.

जळारी कमी करपाचेर थोडिशी जाणविकाय

साबार लोकांचो आदार आसल्या बगर भलायकेची खंयचीच कार्यावल ही फळादीक

जावंची ना.

मलेरिया दुयेंसाचेर आळाबंद हाडपाक सकयल्या पांवड्यां प्रमाणे काम करूं येता.

१. दुयेंस सोदून काडप.

२. रोखडेंच वखद घेवप.

३. जळार जावपाक दिवप ना.

दर एका पांवड्याचेर लोकांचो आस्पाव गरजेचो आसा. जोर आयल्या बराबर लागशिल्या भलायकी केंद्रार वचून रगत तपासून घेवप आनीक ताचेर फाव तीं वखदां रोखडींच घेवप गरजेचें.

आपली राखण कशी करप

जळार चाबची न्हय म्हण उपाय करप हे महत्वाचे. आमच्या देशांत खुबशे लोक पांगरूण घेनासतना उगड्यारूच न्हिदतात. जळार चाबची न्हय म्हण 'मच्छरदाणी' वापरची. अशें केल्यार जळारी चाबूक पावच्यो नांत आनीक मलेरिया जावपाची शक्यताय उणी जाता.

कोडुलिंबाचे तेल आंगाक लावन न्हिदल्यार जळारी चाबूक पावनांत. बाजारांत आंगाक लावपाचीं खुबशीं वखदां मेळटात. तीं लायल्यार जळारी चाबूक पावनांत.

जळारांचेर नियंत्रण दवरूक साबार लोकांनी सामके सोपे उपाय घेवं येतात.

१. जळारिंची उत्पत्ती जावपी फोंडकुला, खळ्यो आदी जागे जंय उदक साठवता, थंय माती घालून पुरोवचें. म्हळ्यार जळारी जावपाक शकना अशे तंगेचे वातावरण सरभोवतणीं तयार करचें. उदकाचीं गटागां आनी खळ्यो वेवस्तीत लीप करप, फोंडकुला पुरवप, तण-घाण काढप आनी सगळे रस्ते, घग भोवतणीं जागे साफ दवरप.

२. लहान तळ्यांनी, बायत एक खासा तरेचे नुस्ते (गप्पी, गामबुजीया) सोडपाचें.

३. सोबाय वाडावपी उदकाचे झरे, थंडसाण हाडपी उदका कुलर, घरा वयर बसयिल्या उदकाच्यो टांकयो आनीक हेर साबार सुवाती जंय उदक उरून जळार जांव येता, त्यो सगळ्यो सुवाती

थारावीक वेळान साफ केल्यार, जळारिचे उत्पत्तिचेर आळाबंद हाडप शक्य आसा.

४. तशेंच नाल्ल्यो, सोडा बाटल्यो, फुटिल्ल्यो बालद्यो, टायर आनी असल्यो सगळ्यो वस्तू हांगा थंय उकत्यार उडोवंच्यो न्हय कारण तांतूत उदक उरून जळारिंची उत्पत्ती जाता आनी मलेरियाचे प्रमाण वाडत उरता.

सरते शेवटी सांगपाचे म्हळ्यार आमी प्रत्येकानी जर आपल्या सरभोवतणीं लीप दवरून, जळारी कमी करपाचो प्रयत्न केलो जाल्यारूच आमकां मलेरियाचेर आळाबंद हाडप शक्य जातले.

- डॉ. वंदना धुमे
९८२२५८५२८५

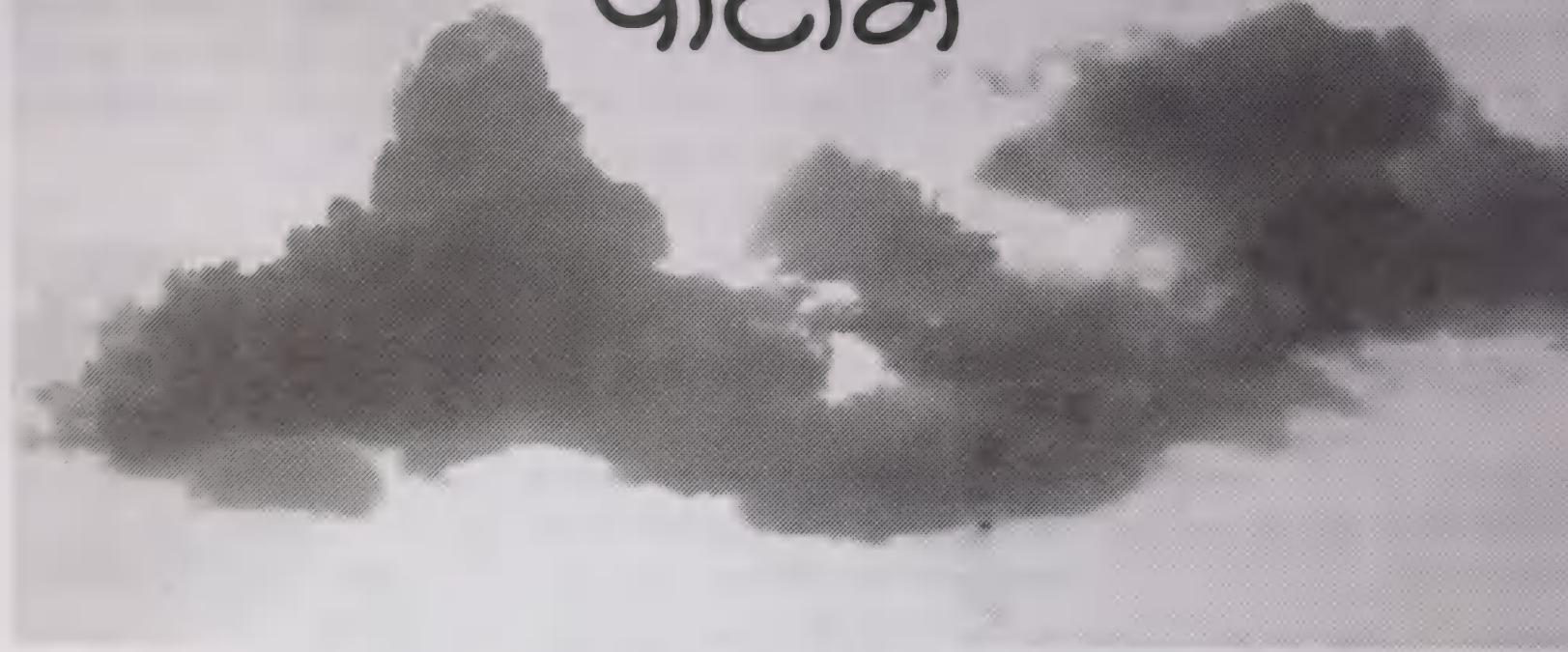
स्वताचे जाणवायेन वखदां घेवप धोकेदायक थारुं येता. तुमकां बरोवन दिल्ल्या वखदाविशीं (रशेद) जर कितेय चवकशी करपाची आसत जाल्यार आमच्या फार्मासिस्टाकडेन उल्यात.

हिन्दू फार्मसी

पणजी

फोन : २२२३१७७३

पोटींभा

दग वर्सा एप्रिल-मे म्हयनो हांव फक्त म्हजे खातीर दवरता. पयली हांव एकटोच म्हाका जाय थंय भोवतालो. रिझव्हेशन नासल्यार लेगीत ट्रेनीची तिकेट काढून गाडयेत बसतालो. ट्रेनीच्या दब्याच्या दारार लांबून लेगीत हांवे गतभर प्रवास केला. तेन्ना तरणेपणाचो मद आशिल्लो. आतांय आसा. पूण वेगळे तरेचो. तरी एक जबाबदारी आसा. कूकीची. काकीची.

काकी म्हळ्यार कामिनी किणी. ताच्या नांवाचीं आद्याक्षरां घेवन ताका पयलीं सावन सगळे काकीच म्हणटात. ताचो चलो अदीक. ताका ताचे घरचीं आनी हांवूय कुकी म्हणटा. कुकी म्हाका काका म्हणटा. अशे तरेन फाटलीं तीन वर्सा ह्या एप्रिल-मे म्हयन्यात काका. काकी. कुकी खंय ना खंय बचून येताच. कुकीक शाळा आसता देखून जुनाचे सुर्वेक ताका येवंकूच जाय आनी म्हाका?

म्हाका खंय गेल्यार परत येवंकूच जाय अशें काय ना. पयलीं आवय आसतना

म्हाका परतुपाचें आसताले. देखून हांव सकाळीं भायर सर्गिल्लीं सवर्णी सांज जालीं काय घोटेगंत परततात तसो खंयीय गेल्यार घग परततालो. पूण आता तो हुसको ना. म्हणटकच हांव सरळ दिकेन खंयीय वचूक शकता. तरीपूण हांव परतो येतां. कित्याक? हिकाच ती जबाबदारी म्हणटात. ही आर्नीक एक जबाबदारी. बिस्ब म्हण हें एक काम घेवन बसला. ते भायर म्हाका जे कितें करपाचे आसा ते सगळे म्हाका वळखतात तांकाच दाखोवंक करपाचे आसा दग्धून हांगाच परतून येवन हांव कितें तरी करीत आसता.

तरी परतुपाचें तेय एक कारण न्हयच. म्हाका साद घालता तो गोंयचो पावस. पावस तसों सगळेकडे पडटा. आदले वर्मा हांव सिंगापूर, मलेशिया हांगा आशिल्लो. सिंगापूराक तर अर्दीमदी वर्म्यभर पावस पडटा. पूण ती पीरपीर. पूण मलेशियातलो पावस हो आकांताचो. गोंयात जसो काळोख करून दडकांनी, जोगलावण्याच्या आनी गडगडाच्या भारार पावस रकता तसो तो मलेशियात रकता. थंयचो तो पावस पलोवन, चातावरण पळोवन कालिदासाचे मेघ उजैनचे काय

ह्या मलय प्रदेशांतले काय? असोय म्हाव प्रस्न पडिल्लो. पूण हो पावस खिणयाळे माया म्हयन्याक हांवें तो अणभव घेतिल्ले पूण त्या पावसाक आनी गोंयच्या पावसाव सर करूक नज. गोंयच्या पावसाची सखंयच्याच पावसाकडे करून नज. देखून हांव मलेशियाक चड काळ गवनासतना गोंयच्या पावसा खातीर गोंयां परतल्लो.

फाटल्या वर्सा म्हजी तकल उसयल्ली. प्रवास झेपचोना अशो दिशिल्ले आत्मविस्वास मात्मो ढळमलीत जाल्लो तातूत दोतांरानी गाडी चलोवं नाका म्हणिल्लंधा दीस सतत गाडी चलयली. दोन हजा किलोमिटर. आखवे महाराष्ट्र पालते घालेता तातुंतल्यान 'कालमर्योग' प्रवास वर्णन तयार जाले.

ह्या वर्सा मात एप्रिल-मे हुकलो तरी थारायले, नेम मोडप ना. जून धरण कश्मिराक गेलीं, मे सौपता सौपता जूनाच्या आगंभाक. म्हाका पयलो पावस मेळळोच ना दिल्ली न्यूजीर कळले. गोंयात पावसान साचा

मांडला, दिवचल हुंवाराचे दिकेन म्हूण! चिटमिटे पडले. तरीपूण, कश्मिराक पावस पडलोच. पावस कसलो? कन्यांचो. आठ वर्सांनी टुरिस्ट सिझनांत पावस पडिल्लो आनी बर्फ्य पडिल्लो खंय! म्हणटकच हांव लकी म्हणपाचें! पूण खरें सांगू, हांव कश्मिराक. पूण मन म्हजें गोंयांत. पावसाच्या वेगवेगळ्या रूपां वांगडा खेळपाक.

गोंयचो पावसूच तसो पिशें लावपी. माया म्हयन्याचे अखेरेक वारो कुपां जमोवन हाडटा. मळबाचेर तीं मांडून दवरता. ह्या काळ्या काळ्या कुपांक एक आगळेंच सौंदर्य आसता. खापन्या चलयांचें काळें सौंदर्य. तशें काळ्या कुपांचें खाप्री सौंदर्य.

हीं एकमेकाचो हात धरून फुगडी घालूक वा धालो खेळूक उबीं राविल्लीं कुपां उदकान गर्भार जाल्यांत अशें म्हाका दिसता. त्या कुपांतल्यान मदींच ती वीज चकचक करून वाट काडीत खंय तरी वता. विजेचें काम कितें काय? शास्त्र-विज्ञान कितेंय सांगू!

अडलेले गुरवारीक सिजरियन करून वैज वो वैजीण सोडयता. गर्भारलेल्या कुपांक ही वीज आपलो करंट बी दिना मूं पावस ओतूंक! म्हाका तें पळोवंक खूब आवडटा.

मागीर पावस लागता. लागता कसलो? ओतता तो. हो पावस ओततना पळोवंक जाय. हांव कांयच करिनासतना तो पळयत बसतां. पावसांत खूब कितें बरयतलों अशें म्हाकाय आनी हेरांकूय आश्वासन दितां. बरोवंक बसतां. वरांचीं वरां. पूण कागदार कांयच देवना. सगळें मनांत आसता आनी दोळे मात भायर पावसाचेर. खंय जोगलावता, खंय गडगडटा, खंय निळाय, खंय धुंवरी आनी पावसाचें तें पडप...!

पावस पडटा, काय पावस झडटा? झडपाखातीर तो कोणेतरी झडोवचो पडटा. आनी पडपा खातीर तो कोणे पांडू नाका? हांव त्या झंझाळात पडना. ताका जाय तेना

पांडू दी, जाय तसो झांडू दी. म्हजी सर्वय जीण तृप्त करूं दी. पावस पांडूक लागलो म्हणटकच कोणाक कालिदासाची याद जाता. पूण म्हाका याद जाता बाकिबाबाची. बाकिबाब भर पावसांत जुलाय म्हयन्यांत गेल्लो. ताणें निमणो स्वास घेतलो तो पुण्याक. ते दिसा पुण्याक पावस पडटालो काय खबर ना. गोंयांत मात उटंगाराचो पावस पडटालो. ह्या पावसान गोंयची भूंय भिजिल्ली पावसान आनी गोंयकारांचीं मनां बाकिबाबाच्या मरणान.

पूण म्हाका बाकिबाबाची याद जाता ती तो भर पावसांत अंतरलो म्हूण न्हय तर ताणें पावसाचेर भरभरून काव्य रचलें. हांव भायर पडपी पावसाकडेन पळयतां. पावस घोटून तृप्त जाल्ली रुखावळ पळयतां आनी त्या वेळार सहज मनांत घोळटात बाकिबाबाच्यो ओळी

सरीवर सरी आल्या गं
सचैल गोपी न्हाल्या गं
वेली ऋतुमती झाल्या गं

व्हाळांतल्यान व्हावत वचपी उदकाचे वयर एखाद्रें पान सकयल-वयर नाचत वचचें तशें बाकिबाबाच्यो ह्यो ओळी हांव पावसाचें हें लावण्य पळयतना म्हज्या मनाचेर उफेतात.

हांव पावसाक पळयतां. पावसान न्हावन म्हणचे परस इतलो तेप उदकाक आशेल्ल्या वतान, गरमेन सामकीं आकुळपिकूळ जाल्लीं रुखां, वाली उदक घोटून सामकीं तृप्त जावन उबीं राविल्लीं. तांका पळयतना म्हाका तर तीं पावसांत आंबोली, जावं हरवळेच्या घसधश्या पोंदा माथ्यार उदक घेत कुडकुडपी माणकुल्या भुरग्यांवरी दिसतात. बाकिबाबाक तर ह्यो असल्यो वाली ऋतुमती जाल्लेवरी दिसता.

ऋतुमती जावप आनी ऋतुमती जाल्ली ऋतुजा पळोवप, तिची कांत, तिची तिकतिकसाण आनी हय, तो गंध ह्यो सगळ्यो गजाली संवेदनशील एका सर्जकाकूच भावतात. बाकिबाबांचे सर्जनशीलतेक आनी

संवेदनशीलतेक हांवें प्रमाणपत्र दिवप म्हळ्यार म्हाका हांवेंचे अप्रबुध्द म्हणप. पूण वेली ऋतुमती झाल्या गं म्हणटाना बाकिबाबाक कितें म्हणपाचें आसा तें होलमल्या बगर रावना.

बाकिबाब मुखार वचून म्हणटा, 'पाने पिटती टाळ्या गं?'

पावस पडटना, पावसांत भिजत वो भितोडेक जावं आडसाक रावन भुरगीं पावसाक पळयत जश्यो टाळ्यो मारतात तशींच हीं पानां पावसाचे थेंब आंगार घेवन जशीं कितें टाळ्योच मारतात.

पानांचे टाळ्यो पिटप जालेंच. पूण कांय रुखां, झोपां आंगार पडिल्लें पावसाचें उदक माथ्यावेलो खोपो हालोवन कशीं शिरशिरतात, मागीर चुटटांच्यो चुटट्यो भर पावसांत वाच्या सांगाताक पिटपिट करतात तें पळयत रावपांत एक आगळीच खोस आसता. ह्यो गजाली पळयतना तंद्री लगप हो म्हजो पावसांत सदचोच कार्यक्रम म्हळ्यार जाता.

बाकिबाबांचो 'फुला' म्हूण एक निबंद हांवें खूब पयलीं वाचिल्लो. फुलांचे वर्णन करतना गुरवार बायले क उपमा दितना 'फुल्लट' म्हणटात अशें कितें तरी बाकिबाबान बरयल्लें. म्हजे मुखावेल्यान कोण्यू गुरवार बायल गेली काय म्हाका बाकिबाबाचें हें फुल्लट उतर येवजता आनी गुरवार बायले क गुरवार म्हणचे परस फुल्लटच म्हणप म्हाका आवडटा.

पावसांत फुल्लटची याद जावपाचें आनीक एक कारण आसा.

भुरगेपणावेलो पावस हांव अजून विसरूक ना. शाळा सुट्टकच पाटी माथ्यार धरून पावसांतल्यान धांवत घरा येवप. गडगड, विजो हांच्या भंयान थरथरप, काळोख करून घसधशानी पावस रकूक लागलो म्हणटकच बल्कावांत येवन बसप. नळ्यांचेर पावसाचो खडखड शिंवोर जावप

आनी मागीर पावळेतल्यान करेय पडप. हय हांवे भुरगेपणार गोंयांत करे पडटना पळयलां. मराठींत तांका 'गारा' म्हणटात. कश्मिर आनी हिमाचलाकय हांवे हे करे खाल्यात. तांका थंय 'ओले' म्हणटात. गोंयांत आमच्या घरार हे करे खडखड करून पडटाले तेना ते वेचून खावंक हांव भायर वचूंक पळयतालों. आवयची नदर चुकोवन. तांका 'करे' म्हणटात हें आवयनूच म्हाका सांगिलें. तें उतर तेच पासत म्हज्या मनांत घटट बरें रिगलां.

तर अशें हें पावसांतलें भुरगेपण. उमेदीचें, मौजेचें, थोडे भिरांतेचें. पावस पढूंक लागलो म्हणटकच घरांत थंडी भारकूण हें आयलेंच. आतां जशे लोक शींक आयल्या बराबर दोतोरागेर धांवतात तशें धावंक ते काळार परवडनाशिल्ले आनी दोतोरुय आयचे सारके रासभर नाशिल्ले. थंडी जाली, जोर

आयलो म्हणटकच गांवठी, घरचें वरखद जातालें. आंगाक सोरो काडप, फेणी बशेंत घालून तिका उजो लावप आनी मागीर तातूंत साकर घालून चाटपाक दिवप अशें कितें कितें चलतालें. ही फेणी माडाची आसताली. आई बाटली दिवन म्हाका फेणी हांडूंक घाडटाली. रेंदेर आमचे वळखिचोच दोमाशान म्हूण. पावभर फेणयेक तो पयशे कितें घेतलो? पूण कोणाचें फुकट नाका ही आवयची सांगणी. ती चार-आठ आणे कितें तरी दिताली. फोर्स करूनय फेणयेकार म्हजे कडल्यान पयशे घेना आशिल्लो. 'आईक सांग पयशे नाका' अशें म्हणत तो पाव भरून दितालो. हांव ते पयशे म्हज्या बोल्सांत उडयतालों.

फेणी हांडूंक वचपी ही वाट शेतांतल्यान वताली. आमचें भाट आनी त्या रेंदराचें भाट हाचे मर्दीं शेत. शेतांतल्यान मर्दीं एक बारीक पांयवाट वताली. दोनूय वटानी म्हजेपरस व्हडलें थाम. ते

वाटेन वतना हांव कोणाक दिसच नाशिल्ले ते भायर शेतांत कोले बी आसतात हो भे फेणयेचे पयशे बोल्सांत घालूंक मेळटाले अ येता आसतना ते बाटलेंतले फेणयेचो एथेंब जिबेर दवरुंक मेळटलो हे आशेन हत्या तकलेपरस वयर पाविल्या थामांतल्या जीव मुठींत धरून वतालों आनी येतालों.

केन्नाकेन्नाय त्या भातां थामाक कणसां आयिलीं आसतालीं. जांचीं कणवयर सरुंक ना पूण पोटां मोठी जाल्ला आसतालीं. त्या थामाक चिमटें धरूंक ओडल्यार तें अचळय वयर येतालें. ताव पोटींग म्हणटाले. तो काढून भितल्लें तें गोड कवळें भात वो कणस खावपाक खून मजा येताली. पूण आवय भंय घालताले शेतकार मारतलो. तशें खावप पाप. अशें कितें सांगताली. पूण ते वाटेन वतना एक दुसऱ्या पोटींगाक हात वतालोंच.

तो पोटींग जून जाला काय कंबल आसा तें पयलीं पळोवप. मागीर एक हळू काडप. पोंदचो भाग निमुळटो, धवो फुल्ला मागीर वयलो फुगीर. गुरवार बायलेचें वाडिले पोट कशें! भुरगेपणार तें कळनाशिल्लें. उप्रांत अक्कल आयली तेन्ना नदर बदलले बाकिबाबाची फुल्लट बी उतरां कळूंदू लागलीं. तें पयलीं खबर आशिल्लें जाल्या त्या भाताच्या पोटींगाक पोटींग म्हणचे परंपरा फुल्लट म्हणपूच म्हाका आवडलें आशिल्ले.

आतां शेतां वाडटात, कणस धरपाक लागतात तेन्ना म्हाका त्या भुरगेपणावेल्या पोटींगाची याद जाताली. बाकिबाबाच्या फुल्लट उतराची याद जाताली. बाकिबाबान हे पोटींग पळयलले जाल्या गुरवार बायलेक फुल्लट न्हय पोटींगूच म्हणटलो आशिल्लो अशेंय म्हाका हो पावले पळयतना दिसले बगर रावना.

गोंय सरकाराचे क्रिडा संचालनालय

खेळ म्हळ्यार बरी भलायकी आनी मनोरंजन

गोंय सरकार खेळ उद्दरगती पासत कसल्यो येवजण्यो राबवयता हें तुमी जाणांत?

१. प्राथमिक, माध्यमिक तशेंच उच्च माध्यमिक शालेय स्तरार शारीक शिक्षणाची उदरगत
२. प्राथमिक, माध्यमिक तशेंच उच्च माध्यमिक शालेय स्तरार खेळ आनी खेळां सर्त राबवयता.
३. शाळा, ग्रामपंचायत आनी तालुका पातळीचेर खेळा मैदानाची उदरगत.
४. गोंय राज्यांत शास्त्र शुद्ध प्रशिक्षण दिवपाक प्रशिक्षण येवजण.
५. सरकारी आनी निमसरकारी शाळांक खेळां सामान पुरवंठो.
६. उत्कृश्ठ खेळांकेंद्रांची स्थापना.
७. भारतीय प्रशिक्षण कर्यावळ.
८. योगशिक्षणाची उदरगत.
९. व्यायामशाळांची स्थापना तशेंच सांबाळ करप.
१०. राज्य आनी राष्ट्रीय महत्वाचे दीस मनोवप.
११. गोंय प्राधिकरण खातीर नागरीसेवा खेळां सर्तिचे आयोजन.
१२. दुर्बल अवतिकायेंत खेळगड्यांक अनुदान भेटोवप.
१३. राज्य खेळां पुरस्कार भेटोवप.
१४. जलक्रिडा आयोजन.
१५. निमसरकारी माध्यमिक शाळा आनी महाविद्यालयीन खेळां मैदान उदरगतीपासत अनुदान.
१६. खेळ आनी शारीक शिक्षणावेल्या साहित्य निर्मितीक उत्तेजन.
१७. खेळ वसती गृह उबारणी.

क्रिडा संचालनालय

कांपाल, पणजी – गोंय
हांचे वतीन प्रसारीत

Farming on threshold of change

Agriculture
outlay raised to
Rs. 2619 lakhs.

- Emphasis laid on mechanization in the agricultural sector to overcome acute shortage of local farm hands.
- The benefit of Rastriya Krishi Yojana of Government of India, obtained to train farmers in mechanization.
- Best Farmer Award in each talukas distributed. One State Level Award is also presented to the Best Farmer.
- To ensure assured price of the agriculture produce of arecanut, coconut, cashew and paddy, the Government offers support price for farmers .
- The area brought under spices, cashew , mango, banana and other horticulture crop is provided with incentives under the National Horticulture Mission .
- A special programme launched for desilting and restoration of water bodies .

Issued by:
Department of Information and Publicity
Government of Goa

Working towards a Secular & Prosperous Goa